

Євген Паранюк:
людина, дослідник – краєзнавець і меценат
(до 85-річчя від дня народження)

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Наукова бібліотека
Центр дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України
Наукове товариство ім. Т. Шевченка у Словаччині

Євген Паранюк:
людина, дослідник – краєзнавець і меценат
(до 85-річчя від дня народження)

*(Матеріали міжнародних наукових читань,
11-12 вересня 2008 року проведених у
Кам'янець-Подільському національному університеті
ім. Івана Огієнка)*

Нью – Кам'янець-Подільський – Пряшів
2009

УДК 908(477+73)(092)
ББК 26.891(4Укр)6-8(Паранюк)я43

Рекомендовано до друку вченою радою Центру дослідження історії Поділля Інституту історії України Національної академії наук України при Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка (протокол № 4 від 15.05.2009 р.).

Редакційна колегія:

Баженов Л.В. – доктор історичних наук, професор;
Завальнюк О.М. – кандидат історичних наук, професор (голова);
Кушнір Б.М. – краєзнавець, публіцист;
Мушинка Микола – доктор філологічних наук, професор (Словаччина);
Прокопчук В.С. – доктор історичних наук, професор (відп. ред.);
Савчук В.О. – кандидат історичних наук, ст. науковий співробітник;
Трубчанінов С.В. – кандидат історичних наук, професор.

Рецензент

Брицький П.П. – доктор історичних наук, професор кафедри історії України Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

Євген Паранюк: людина, дослідник – краєзнавець і меценат (до 85-річчя від дня народження) : матер. міжнар. наук. читань. 11-12 вересня 2008 р., м. Кам'янець-Подільський / Кам'янець-Подільський нац. ун-т ім.Івана Огієнка, Наук. бібліотека ; Центр дослідження історії Поділля ; Наукове товариство ім. Т. Шевченка у Словаччині; [редкол.: О.М. Завальнюк (голова), В.С. Прокопчук (відп. ред.) та ін.]. – Кам'янець-Подільський: Оіюм, 2009. - _____с.: іл.

У збірнику вміщено доповіді, повідомлення й інші матеріали міжнародних наукових читань, присвячені 85-річчю від дня народження дослідника-краєзнавця і мецената, українця з Нью-Йорка Євгена Михайловича Паранюка.

ЗМІСТ

- Завальнюк О.М. Слово з нагоди відкриття наукових читань
- Паранюк Є.М. Вітальне слово
- Паранюк Є.М. Спогади про зустріч з Д. Антоновичем та іншими українцями
Чехії 1943 року
- Кушнір Б.М. Євген Паранюк: життя і доля емігранта в ім'я України
- Хоптяр Ю.А. Славний рід Паранюків
- Лапчук Л.В. Мій вуйко
- Мушинка М. Мої взаємини з Євгеном Паранюком
- Баженов Л.В. Краєзнавчі дослідження Євгена Паранюка
- Погребенник В.Ф. Київські штрихи до спогадів про Євгена Паранюка
- Шпильова В.Ф. Людина творить себе сама
- Гординчук М.П. Мої діалоги з Євгеном Паранюком
- Зваричук Е.О. Іван Франко в творчості Євгена Паранюка
- Михайлик А.О. Про книгу Євгена Паранюка "Неповторні зустрічі"
- Савчук В.О. Зарубіжне представництво як елемент міжнародного визнання
Кам'янець-Подільського національного університету імені
Івана Огієнка
- Прокопчук В.С. Євген Паранюк і наукова бібліотека Кам'янець-Подільського
національного університету імені Івана Огієнка
- Резнічук Л.В. Фонд Євгена Паранюка в Кам'янець-Подільському
національному університеті ім. Івана Огієнка
- Паранюк Є.М. Балада про Кармалюка
- Паранюк Є.М. Подяка
- Є. М. Паранюк на сторінках української преси
- Кантлін С.О. Бібліографія
- Наші автори

Організаційний комітет

Олександр Завальнюк, академік АН ВШУ, професор, ректор Кам'янець-Подільського національного університету ім. І. Огієнка, голова оргкомітету.

Лев Баженов, академік УАІН, д.і.н., професор, завідувач Центру дослідження історії Поділля.

Михайло Слабошпицький, виконавчий директор Ліги українських меценатів.

Микола Мушинка, закордонний академік НАН України, професор, почесний професор Кам'янець-Подільського національного університету ім. І. Огієнка, голова НТШ у Словаччині (м. Пряшів, Словаччина).

Борис Кушнір, історик, краєзнавець, публіцист.

Дмитро Пожоджук, заслужений майстер народної творчості України (с. Космач, Івано-Франківська область).

Віктор Прокопчук, професор, директор наукової бібліотеки Кам'янець-Подільського національного університету ім. І. Огієнка.

Оксана Чеканська, магістр, секретар оргкомітету.

ПРОГРАМА

12 вересня 2008 р.

9.00-11.00 – реєстрація учасників

11.00-15.00 – пленарне засідання

наукових читань (конференц-зала головного корпусу університету).

Відкриття читань. Вступне слово голови оргкомітету, професора Олександра Завальнюка

1. **Євген Паранюк**, публіцист, краєзнавець, громадський діяч (США).

На службі українства і рідного краю.

2. **Михайло Слабошпицький**, виконавчий директор Ліги українських меценатів, член комітету з Національної премії України імені Тараса Шевченка.

Історія меценатства та його розвиток.

3. **Борис Кушнір**, історик, етнограф, ветеран краєзнавчого руху, публіцист.
Євген Паранюк – життя і доля емігранта в ім'я України.

4. **Микола Мушинка**, закордонний академік НАН України, доктор філологічних наук, професор, голова НТШ у Словаччині (м. Пряшів, Словаччина).

Мої зустрічі з Євгеном Паранюком.

5. **Дмитро Пожоджук**, заслужений майстер народної творчості України, сільський голова (с. Космач, Івано-Франківська область).

Моя співпраця з Євгеном Паранюком на ниві народного мистецтва і етнографії.

6. **Лев Баженов**, д.і.н., професор, завідувач Центру дослідження історії Поділля.

Краєзнавчі дослідження Євгена Паранюка.

7. **Володимир Погребенник**, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української літератури Київського національного педагогічного університету ім. М. Драгоманова.

Київські зустрічі з Євгеном Паранюком.

8. **Юрій Хоптяр**, к.і.н., професор КПНУ.

Родовід Паранюків в Україні та еміграції.

9. **Стефанія Баженова**, к.і.н., ст. наук. співробітник Центру дослідження історії Поділля.

Етнографічні розвідки Євгена Паранюка.

10. **Віра Шпильова**, журналіст, кореспондент "Голосу України" (м. Кам'янець-Подільський).

Людина творить себе сама.

11. **Микола Гординчук**, заступник редактора газети "Кам'янець-Подільський вісник".

Мої інтерв'ю з Євгеном Паранюком.

12. **Віктор Прокопчук**, к.і.н., професор, директор наукової бібліотеки КПНУ.

Євген Паранюк і наукова бібліотека Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

13. **Артур Михайлик**, к.і.н., доцент Подільського державного аграрно-технічного університету.

Про книгу Євгена Паранюка "Неповторні зустрічі" (Ужгород, 2007).

14. **Валентина Логвіна**, к.і.н., доцент Подільського державного аграрно-технічного університету.

Про книгу Євгена Паранюка "Український Голівуд і Олександр Кошиць".

15. **Віктор Савчук**, к.і.н., доцент, проректор з міжнародних зв'язків КПНУ.

Зарубіжне представництво як елемент міжнародного визнання Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

16. **Любов Лапчук**, племінниця Євгена Паранюка (Івано-Франківськ).

Мій вуйко Євген Паранюк.

17. **Едуард Зваричук**, к.і.н., Кам'янець-Подільський харчовий коледж.

Іван Франко в творчості Євгена Паранюка.

Підведення підсумків наукових читань.

Заключне слово голови оргкомітету.

Організаційні заходи:

- 1. Виставка творів Євгена Паранюка.**
- 2. Прес-конференція Євгена Паранюка – 12 вересня, 16.00.**
- 3. Презентація книги Євгена Паранюка "Неповторні зустрічі".**
- 4. Зустрічі Є. Паранюка з колективом національного університету 11-12 вересня 2008 р.**

Місце проведення наукових читань:

м. Кам'янець-Подільський, вул. Огієнка, 61, конференц-зала університету.

Високоповажний Пане Євгене!
Шановні учасники наукового форуму!

Міжнародні наукові читання «Євген Паранюк: людина, дослідник і меценат (до 85-річчя від дня народження громадського діяча)», які проходять у стінах нашого університету й приурочені ювілею Є.М. Паранюка, позначені характерними особливостями.

Саме цього року наш вищий навчальний заклад вступає в якісно новий відмінний від попередніх етап розвитку. Враховуючи загальнодержавне і міжнародне визнання результатів діяльності, вагомий внесок у розвиток національної освіти і науки Президент України указом від 22 січня 2008 року № 44/2008 року надав університету статус національного, а розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2008 року № 1119-р Кам'янець-Подільському національному університету присвоєно ім'я його першого ректора професора Івана Огієнка. Це – не тільки велика честь, а й вищий рівень відповідальності за долю підготовки національних кадрів, постановку наукової праці.

Наш форум проходить у ювілейні для університету дні: 5 вересня виповнилося 90 років з часу заснування бібліотеки, 22 жовтня буде урочисто відзначено і 90-річний ювілей самого університету. Усвідомлюючи, що без бібліотеки не може відбутись університет, ректор І. Огієнко достопам'ятного 1918-го звернувся до громадськості «подарувати в бібліотеку книжок, що в їх тепер відчувається велика потреба і що їх не має змоги придбати навіть за великі гроші» (Кам'янець, як і Поділля вцілому, перебував в оточенні ворожих сил! – О.З.), і на цей заклик відгукнулись чисельні організації, десятки добровольців. Книги з власних бібліотек передали до університетської книгозбірні сам ректор І. Огієнко, професор П. Бучинський, викладач С. Русова, учитель М. Пащенко. Книжкові дарунки надходили з-за рубежа – 10 пудів літератури для університету надіслала дипломатична місія УНР у Румунії, 408 томів – Наукове товариство імені Т.Г. Шевченка зі

Львова та інші. Так було закладено перші цеглини бібліотечного меценатства, з якого в значній мірі постала наша книжкова скарбниця.

Й сьогодні майже половину щорічних надходжень складає література, передана в рамках акції «Подаруй бібліотеці книгу!». Книги дарує ректор, проректори, викладачі, студенти, науковці, письменники з усіх кутків України й з-за рубежа. Серед наших дарувальників - доктори історичних наук Любомир Винар і Василь Верига, Левко Богацький з Австралії, Ілля Онуфрійчук з Канади, польська й російська амбасади, видавництво «Смолоскип», Інститут історії України НАН України та ін.

Але, звісно, найбільший дар надійшов від Пана Євгена Паранюка з Нью-Йорка, українця, який свій патріотизм виявляє в конкретиці томів, відриваючи зі своєї скромної пенсії, кошти на їх придбання. Я хочу відмітити і постать ветерана нашого університету – колишнього викладача Бориса Михайловича Кушніра, нового друга Пана Євгена. Саме завдяки знайомству цих гарних людей потік іномовної літератури, яку Євген Михайлович надсилає в українські університети, бібліотеки, спрямувався і до Кам'янця-Подільського.

Пам'ятаю перший приїзд Пана Євгена до нашого міста 2002 року. Знайомство з унікальним містом, нашим університетом, керівництвом, чергова зустріч з Борисом Михайловичем посилили наші контакти. 2003 року Євген Михайлович вже брав участь у Міжнародному конгресі українських істориків, що проходив на базі університету. Був приїзд 2007 року. У Кам'янець-Подільський надходили посилки за посилками. Нині надіслані Паном Євгеном книги склали 12 відсотків іномовної літератури, зосередженої у фондах університету. Це – велика допомога! У спеціальному фонді Є.М. Паранюка – 32-томна енциклопедія «Британіка», 23-томна «Універсальна енциклопедія», 11-томна енциклопедія «Гранд Лярус» з кольоровими ілюстраціями, довідники, словники, літературна класика, видання з різних наукових галузей. Відзначаючи внесок мецената вчена рада нагородила, а я вручив Євгену Михайловичу університетську відзнаку «За

особливі успіхи в освіті і науці». І якщо сьогоднішнє високоповажне зібрання буде рекомендувати, то ректор зніціює перед конференцією колективу університету прийняття Євгена Михайловича Паранюка в почесні члени колективу Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Багатогранність постаті Євгена Паранюка не обмежується його щедрістю й посильною підтримкою освіти і науки в Україні. Він і письменник, і краєзнавець, і музикант, і літературознавець. Всі ці грані нині знайдуть різностороннє розкриття в ході наукових питань, приурочених до його 85-річчя. Сердечно вітаючи Євгена Михайловича з поважністю літ, дякую за невтомну любов до рідної України. Бажаю Вам міцного здоров'я, довгих літ творчої праці, а всім учасникам наукових читань – приємного спілкування в древньому Кам'янці.

О.М. Завальнюк, ректор Кам'янець-
Подільського національного університету
імені Івана Огієнка, професор

Привітання учасникам конференції

Вельмишановні члени оргкомітету наукових читань! Дозвольте мені привітати вас у конференц-залі університету з нагоди улаштування вами читань на відзначення мого 85-річчя від дня народження, на якому я також маю честь бути присутнім.

Зі славним містом Кам'янцем-Подільським, вашим університетом та шановним педагогом Борисом Михайловичем Кушніром, завдяки якому я нині перебуваю між вами, вельмишановні учасники, мене пов'язує давня приязнь та сердечні стосунки.

Минулого року я також мав честь побувати в університеті на зустрічі, на якій академік і ректор Олександр Михайлович Завальнюк урочисто вручив

мені символічну шаблю легендарного Устима Кармалюка. Цей подарунок, а також перебування у Вашому історичному місті надихнуло мене написати баладу про славного народного месника, ім'я котрого стало синонімом нескореності українського народу.

Нині, дорогі учасники наукових читань, я знову з Вами на моєму ювілеї у конференц-залі університету, в якому відбуваються наукові читання про мою громадсько-культурну, краєзнавчу та меценатську діяльність. З приводу цієї події хочу усім вам щиро подякувати і побажати успіху у ваших читаннях.

Також мені приємно, що з-поміж учасників конференції тут присутні не тільки відомі педагоги та науковці вашого університету, але й зі Словаччини, Аграрного університету, Центру дослідження історії Поділля, Кам'янець-Подільські журналісти – усім Вам мої найсердечніше слова подяки.

На завершення хочу сердечно подякувати проф. Вікторіві Степановичу Прокопчуку за грамоту від університетської бібліотеки, яку він вручив мені на спогад неповторної зустрічі у вашому університеті.

Ще раз усіх вас сердечно вітаю !

Євген Паранюк

Євген Паранюк
Нью-Йорк, США

Спогади про зустріч з Д. Антоновичем та іншими українцями Чехії 1943 року

Ці спогади є доповненням до моїх спогадів, виголошених на празькій конференції «Музей визвольної боротьби України: втрати і знахідки» 2005 року.¹

Як я там згадував, по Першій світовій війні у Празі жила моя односельчанка – тітка Параня Фіртас-Зваричук, одружена з чехом Антоном Оченашенком. Вони запросили мене приїхати до них у Прагу, погостювати. У липні 1943 року я здійснив таку поїздку.

Мій шлях стелився від міста Яблонця над Нісою через мальовничі чеські міста Мала Скала, Турнов, Ломніце та Їчін-Робоуси, де я зупинився в мого колеги і вчителя гри на скрипці Мірка Рудного. Позичивши в нього фотоапарат, я поїхав у місто Подебради до Українського технічного господарського інституту (УТГІ), в якому 1943-1945 рр. вивчав на заочному курсі українську (проф. Я.Неврлі), німецьку (проф. О. Безпалко), англійську (проф. П. Вуков) та французьку (проф. М. Славінська) мови. В УТГІ мене привітно зустріли ректор проф. Сергій Комарецький, секретар Олександр Козловський та господар інж. Симон Черняхівський. В канцелярії я заплатив за навчання і купив кілька підручників. Секретар О. Козловський показав мені велику і чудову бібліотеку УТГІ та цікаву техніку для виготовлення і друкування підручників та скриптів викладачів УТГІ, призначених для студентів.

Потім з секретарем О. Козловським ми вийшли у двір Інституту, де я сфотографував його при входній брамі та будинок Інституту.² В Інституті ректор проф. Сергій Комарецький цікаво та з ентузіазмом розповідав про організацію і розбудову УТГІ, плян програми розширення аудиторного і

заочного навчання. В УТГІ також велися розмови та міркування про жахливі наслідки війни, яку розпочала Німеччина.³

По цікавій зустрічі в УТГІ господар Інституту інж. С. Черехняхівський запропонував мені оглянути разом з ним чудове курортне місто Подебради. Він взяв із собою склянку і пляшку. Спершу ми пішли до криниці мінеральної води, де він сказав мені: «Беріть склянку і набирайте мінеральку, пийте і оздоровлюйтесь нашою Подебрадкою». Я зі смаком напився Подебрадки та ще й набрав повну пляшку в дорогу до Праги. У Подебрадах ми оглянули чудові квітучі парки з розкішними деревами, де чарівно звисали розчесані коси плакучих верб. Під ними пишався умонтований на зеленій мураві діючий годинник гігантських розмірів з квітів, а біля нього посаджено товстого метрового гриба-мухомора, виготовленого з бронзи. Біля гриба стояв півтораметровий мускулистий сивобородий Лісовик, розмальований яскравими фарбами. У піднятій руці він тримав залізний молоток, яким щогодини ударяв по голові гриба – вибивав години, які дзвінко лунали на ціле місто. Я подякував інж. Черняхівському за прекрасну екскурсію і поїхав поїздом до Праги.

Увечері я прибув на головний двірець (Hlavní /Wilsonovo/ nádraží), а звідти трамваєм поїхав у напрямку дільниці Прага-Подбаба, де мешкала моя тітка зі своєю родиною – доньками Марією і Надією та синами Антоном і Владиславом. Хатина тітки Парані знаходилася за рікою Влтавою недалеко зоопарку, в якому працював чоловік тітки Антон Оченашек. Моста через ріку Влтаву у тім місці не було. Курсував цілодобово човен, яким його весляр пан Червінка перевозив людей, що мешкали на протилежному березі Влтави. Отож, тим човном і я переплив Влтаву й дістався до тітчиної хати. Тітка зустріла мене дуже гостинно і за накритим столом розпитувала про життя в німецькому таборі, де я мешкав, працюючи на Цайсових заводах.

Ночував я у котеджі біля хати поблизу берегів ріки Влтави. Сон мене не брав, шуміли хвилі Влтави, колисали човен, яким пили веселі, балакучі пражани. Вранці я встав, вмився водою Влтави, одягнувся і поспішив до

човна, щоб переплисти на другий бік. Сонце сяло, його золоті промені купалися у хвилях Влтави, човен хитався серед води, а я плив зустрічати «Золоту Прагу». Трамваєм добрався до видавництва Юрія Тищенка, який мене привітно зустрів, запитав звідки я прибув і показав мені видавництво, книгарню і чудову бібліотеку. Потім пригостив мене в українському ресторані в Празі. На прощання порадив мені конче відвідати Український вільний університет і Музей визвольної боротьби України.

В Університеті мене привітно зустрів генеральний секретар УВУ полковник УНР Микола Россіневич (чоловік Платоніди Щуровської, асистентки славетного диригента Олександра Кошиця). Він розповів мені про навчання і наукову діяльність в Університеті та про українських вчених, які в цей час відбували в УВУ наукову конференцію. Я гарно подякував секретарю за цінну розповідь і трамваєм поспішив до Музею визвольної боротьби України в кварталі Нусле.

При його вході мене зустріла висока струнка та привітна пані, і направила на другий поверх до експозиції музею. Там привітно зустрів мене невисокого росту сивоволосий директор Музею проф. Дмитро Антонович. Він запитав мене звідки я прибув, а коли я сказав, що із Судетів, з міста Яблонця над Нісою, він зауважив: «А, це з відомого міста виробництва скляної і металеві бижутерії для декоративно-побутового вжитку і торгівлі», і провів мене експозицією Музею.

У першому приміщенні на фасаді був встановлений макет українського вертепу, на стіні висіла афіша концертів Республіканської капелі Олександра Кошиця і фотографії з його вистав, портрети діячів українського театру та драматичних труп на еміграції, знімки відомих українських акторів, співаків, хорів за кордоном та Ансамблю українських народних танків балетмейстра Василя Авраменка в Америці.

У відкритих шафах були військові уніформи, шапки, пояси, чоботи, шаблі і відзнаки армії УНР, УГА і УСС. Тут же виставлялися костюми українського театру, однострої молодіжних організацій, українські народні

строї, вишивані сорочки, блузки, парчеві корсети, плахти, фартухи, крайки, вишивані рушники різних узорів і кольорів з різних областей України.

У кількох вітринах знаходилися колекції рідкісних видань, книжки українських письменників, запам'яталися зокрема рідкісні видання творів Т. Шевченка, Лесі Українки, І. Франка, М. Грушевського, М. Коцюбинського та інших.

На полицях знаходилися дерев'яна різьба, декоративна кераміка, розписані трипільські та сучасні глечики, миски, тарілки, склянки, дзбани, вази, колоритна порцеляна та скло. Окремо, за склом, увагу глядача приваблювали чудові писанки з різних районів України.

В іншій кімнаті були розставлені виставкові столи, на яких була розкладена українська давня і сучасна преса: Вісті музею ВБУ, газети, журнали, бюлетені, брошури, відозви, каталоги, програми концертів і плакати театральних вистав. Поряд за склом були виставлені фотоколекції вистав таборового театру, рідкісні фотографії українських письменників, діячів культури та політики, державні документи, універсали, грамоти, гроші, колекції поштових листівок та марок тощо.

У головній кімнаті були виставлені картини українського образотворчого мистецтва: портрети, пейзажі, графіка, скульптура – відомих українських малярів і скульпторів, серед яких була велика колекція (оригіналів і репродукцій) картин Т. Шевченка, В. Кричевського, І. Труша, М. Грищенка, О. Новаківського, О. Кульчицької, О. Лятуринської, В. Цимбала, К. Антонович та інших. Окремий відділ було присвячено колекції картин оригіналів та репродукцій малярів і скульпторів Італії, Франції, Іспанії, Нідерландів, Німеччини, Росії та інших країн. Проф. Дмитро Антонович захоплено розповідав про цінні історичні і культурні пам'ятки, що зберігалися в Музеї.

Прощаючись з директором і дякуючи йому за цінну розповідь, я зійшов на партер, де в коридорі мене знову зустріла та висока привітна пані. Вона запитала, як мені сподобалась експозиція музею, а коли я сказав, що дуже,

вона запропонувала: «Якщо Ви не спішите, то зачекайте! Зараз надійдуть студенти і я вас з ними познайомлю. Вам напевно буде цікаво. А поки що ідіть у двір я вам винесу журнали, розглядайте їх, поки вони прийдуть».

Через півгодини надійшла група студентів. Моя співбесідниця познайомила мене з ними і попрощалася з нами. Студенти привітавшись представилися: Богдан Феденко, Орест Зозуля, Осип Теслюк і Наталія Наріжна. По дружній розмові перед будинком Музею Наталія Наріжна запросила нас до свого помешкання, що знаходилося в будинку Музею на партері. Ми зайшли до гарної світлиці, в якій стояло фортеп'яно, а на стінах висіли портрети українських політичних і культурних діячів. Тут же була і велика бібліотека. Батьків Наталії вдома не було. «Поїхали на Закарпаття до дядька Олександра», – пояснила господиня хати.

У світлиці між студентами велися цікаві розмови, жарти, було весело, Наталія пригощала нас тістечками та вином, а потім сіла за фортеп'яно та розважала молодих гостей музикою, виконуючи українські народні пісні, а студенти підспівували: *Їхав козак на війноньку, Розпрягайте, хлопці, коні, Стоїть Явір над водою, Повій, вітре, на Вкраїну, Ніч така місячна, Кину кужіль на полицю, І шумить і гуде та Рече та стогне Дніпр широкий*. На прощання вона подарувала мені примірник «Української еміграції» свого батька, виданий в Празі 1942 року – з дедикацією. Прощаючись, я запитав Наталію, хто була ця привітна культурна пані, що мене познайомила зі студентами. Наталія відповідала: «Та це ж наша сусідка, що мешкає побіч на партері – Катерина Антонович, дружина директора Музею».

Я попросив Наталію розповісти мені дещо про Антоновичів. Вона хвилину подумала і почала розповідати: «Сім'я професора – це його талановита дружина Катерина, мисткиня – малярка, і троє здібних дітей – донька Марина, сини Михайло і Марко. Вони навчалися в українських, чеських і німецьких школах, а тепер там викладають. Рід проф. Д. Антоновича давній і славний. Батько Дмитра – Володимир Антонович – відомий український вчений, професор Київського університету, історик,

археолог, етнограф, археограф і громадсько-культурний діяч. Проф. Дмитро Антонович є не лише мистецтвознавцем, але також політичним діячем. У 1918 р. був призначений міністром мистецтв УНР, а 1919 року був головою Державної місії УНР у Римі. У 1920 р. з Італії виїхав до Відня, де викладав історію українського мистецтва в університеті. У 1921 р. приїхав до Праги, тут він зайняв провідне місце серед української еміграції і став організатором українського наукового, культурного і мистецького життя. Тут разом з іншими він заснував Український вільний університет. У 1923 році з Києва до Праги прибула його дружина Катерина з трьома дітьми. Згодом він заснував Українську студію пластичного мистецтва і став її директором. Він є співзасновником Історично-філологічного товариства, а найбільша його заслуга – це ініціатива заснування 1925 року Музею визвольної боротьби України в Празі, якого він є незмінним директором. Щойно ви бачили його», – пояснила Наталія.

Я попросив її розповісти дещо про свою сім'ю. Вона не дуже охоче, але все ж таки розповіла:

«Мій батько Симон Наріжний з мамою і мною прибули до Праги з Полтави в жовтні 1922 року, коли мені було лише три місяці. Тут вже жив батьків старший брат Олександр. У Празі батько познайомився з родиною проф. Дмитра Антоновича і за його ініціативи поступив на філософський факультет УВУ, де професор викладав історію українського мистецтва і театру. Під його впливом мій батько став науковим секретарем Українського історично-філологічного товариства та членом інших українських наукових установ. Мій батько слухав лекції з гуманітарних наук і всесвітньої історії також у Празькому Карловому університеті у відомих чеських вчених професорів Л. Нідерле, Ч. Зібберта, Я. Бідла, Шуста, Грозного та інших».

Далі Наталія продовжувала:

«За ініціативою та під впливом проф. Д. Антоновича батько став його близьким співпрацівником у Музеї визвольної боротьби України. Батько закінчив УВУ, згодом там став професором історії Східної Європи і України.

Крім викладів в УВУ та у Високому педагогічному інституті ім. Драгоманова він багато працював у бібліотеці та упорядковував архіви Музею. Вже пару років він є заступником директора Музею. Разом з директором вони із своїми сім'ями переселилися в цей будинок Музею, щоб бути ближче до його фондів. В них вони сидять день і ніч, не знаючи відпочинку. Обоє вони опрацьовують музейні матеріали, на підставі яких пишуть наукові праці, видають книжки та співпрацюють з багатьма українськими організаціями. Про це все Ви дізнаєтесь із книжки, яку я Вам щойно подарувала».

На пам'ять всі ми сфотографувалися перед будинком музею.

Після закінчення Другої світової війни 1945 р. (квітень-червень) я знов перебував у тітки Парані Зваричук-Оченашек у Празі. Тоді я коротко працював перекладачем в Організації соціально-суспільної опіки. Ця організація надавала нічліги, картки на харчі, одягу, взуття та навіть медичну допомогу потерпілим у часи війни остарбайтерам, коцетникам та воєннополоненим чехам, словакам, українцям, росіянам, полякам, югослов'янам, болгарам. Директором бюро організації соціальної допомоги в Празі був д-р Шмирга. Хотів я відвідати Музей визвольної боротьби та замість нього я знайшов лише руїну. Сусіди мені сказали, що Музей був знищений американською бомбою ще взимку, що мене дуже вразило.⁴ Куди потрапили уцілілі матеріали Музею, ніхто не знав. Ще я довідався, що проф. Дмитро Антонович тяжко хворий, а Симон Наріжний живе десь на селі.

У липні 1945 р. я виїхав з Праги до табору біля Пільзня, який охоронявся американцями. З нього влітку 1945 року виїхало багато представників української інтелегенції на Захід – в американську зону в Баварії, до українських ДіПі-таборів у Мюнхені, Авсбурзі, Регенсбурзі. Я також виїхав до м. Ашафенбург на Майні в Баварії, де в чотирьох таборах-казармах знаходилося до десяти тисяч переміщених осіб. Серед них була і празька українська інтелігенції, а між нею також співпрацівники Музею ВБУ в Празі В. Січинський, М. Битинський, О. Лятуринська, А. Животко. Останньому я допомагав організувати курси українознавства. Він мені

розповів про трагічну долю Музею визвольної боротьби України та інших українських установ та організацій у Чехословаччині. Там я, вже не пригадую від кого, довідався про смерть Дмитра Антоновича.

У липні 1949 року я виїхав до США, де в Нью-Йорку в Українському літературно-мистецькому клубі та в УВАНі зустрічав колишніх працівників Музею ВБУ у Празі, зокрема професорів В. Міяковського, В. Січинського, В. Дорошенка, О. Оглоблина, П. Ковалева, А. Яковлева і сина Дмитра Антоновича д-ра Марка Антоновича, якого в 1993-1997 рр. обрали президентом УВАН в Америці, хоча він жив у Канаді у місті Монреалі, де і помер 28 січня 2005 року. Вони часто в своїх розмовах і доповідях згадували празький Музей визвольної боротьби України. Про долю його багатих фондів ніхто не знав, однак всі були переконані, що їх окупанти знищили. Лише два роки тому на конференції до 80-ліття з дня заснування МВБУ я довідався, що більшість цих матеріалів збережена в архівах України та Чехії. Отже, титанічна праця проф. Дмитра Антоновича не була знищена.

Примітки

1. Паранюк, Євген. Спогади про зустріч у Празі. In PETISKOVA, Degmar (ed.). Muzeum osvobozenkeho boje Ukrajiny: k 80. vyrocí zalozeni. Praha, 2006, s. 271-276.
2. Моя фотографія будинку УТГІ пізніше була опублікована в книзі Український технічно-господарський інститут. Нью-Йорк, 1962 та 1972.
3. Коли фронт Червоної армії наближався до Чехословаччини, управління УТГІ на початку березня 1945 року постановило евакуватися на Захід, в американську зону в Баварію, у місто Регенсбург, де по війні восени 1945 року УТГІ отримав приміщення і дозвіл від американського військового губернатора Баварії полковника Яромира Поспішила відкрити УТГІ для навчання студентів, які по війні опинилися в таборах переміщених осіб у Німеччині. Там, між іншим, було засновано Музей-архів ім. Дмитра Антоновича. УТГІ проіснував в

Баварії від 1945 до 1972 рр. В ньому навчалося і його позакінчувало багато студентів.

4. У квітні 1945 року, їдучи поїздом з Яблонця над Нісою до Праги, я зупинився у Подеборах. В будинку УТГП я застав тільки двох людей: господаря інж. Черняхівського і пана Цапа (мабуть, бібліотекаря). Інж. Черняхівський сказав мені, що в Інституті вже нікого немає, всі виїхали на Захід, у Баварію. На столі стояло радіо. Інж. Черняхівський каже: «Тільки що передали по радіо, що в Празі виникло повстання. У Прагу їде Червона Армія». Я попрощався з інж. Черняхівським і відбув поїздом до Праги.

Б.М. Кушнір,

м. Кам'янець-Подільський

Євген Паранюк: життя і доля емігранта в ім'я України

Відомий громадський діяч, історик, краєзнавець, етнограф, меценат Євген Паранюк мешкає в Нью-Йорку (СЦІА), має тісні контакти з Кам'янець-Подільським національним університетом імені Івана Огієнка, бібліотеці якого з власної книгозбірні передав багато переважно англomовного книг. Народився Євген Михайлович Паранюк 27 червня 1923 року в мальовничому селі Галичини - Хмелівці. Його пам'ять, уяву і пізнання світу наснажували перекази, пісні, легенди рідного краю. Рід Паранюків був давнім, його коріння сягають в трьохсотліття. Батько Михайло Васильович, 120-ліття якого відзначається цього року, був вправним хліборобом, ткачем, бондарем, ремісником, ковалем, садівником, пасічником, мисливцем, мав бібліотеку, знав німецьку мову, передплачував українські газети й журнали. Все це впливало на хлопчика і відкривало перед ним навколишній світ. З дитинства Євген зазнав горя - рано втратив матір. Добре навчався в школі, брав активну

участь у подорожах, у роботі хліборобського гуртка, переймав у батька хист столяра, садівника, пасічника.

Настали страшні роки війни, і до німецького рейху потяглися валки українських бранців, серед яких був і Євген Паранюк. Запроторили його аж під голландську границю. Непривітно зустріта хлопця шахта. У її чорній пащі щодня зникав під землею молодий хмелівчанин. кайлом і киркою виламував пласти вугілля і знесилений вибирався із шахти на поверхню. небезпечна праця супроводжувалася каліцтвом й смертю. Харчування гіршало, варили переважно брукву.

Знедолені в таборі страйкували, вимагали поліпшення харчування, але їх силоміць заганяли до шахти. Страйкарі обрали Є. Паранюка. який знав німецьку мову, представником для переговорів з дирекцією табору, але ні про що не вдалося домовитися, німці стояли на своєму - працювати.

І він вирішив утікати з шахтарського пекла до свого односельця-товариша Дмитра Синишина в Судети. Через усю Німеччину добирався до Дрездена, і там був заарештований.

Після звільнення все ж добрався до Судетів, оформився на завод К. Цайса, закінчив двомісячні слюсарські курси, працював на токарному і фрезерному верстатах. Жадоба до волі і знань не покидає юнака. Він використовує свою відпустку, оформляє документи і їде до Праги, де навіщає земляків, знайомиться з її культурними скарбами, музеями, стародавніми архітектурними та історичними пам'ятками, відвідував українські культурні і наукові установи. Пам'ятним було спілкування з відомим українським книгарем і публіцистом Юрієм Тищенком, який показав велику книгозбірню - бібліотеку, порадив відвідати Український вільний університет (УВУ). В УВУ допитливого юнака прийняв генеральний секретар університету Микола Росіневич. У приміщенні УВУ відбувалася наукова конференція і Євген з хвилюванням і захопленням вдивлявся в обличчя відомих вчених: ректора університету, професора Олександра Мацюка, професорів Дмитра Дорошенка, Івана Зілінського, Ярослава Рудницького, Володимира

Січинського, Вадима Щербаківського, Івана Мірчука, Августина Волошина (колишнього президента Карпатської України).

У Празі, в липні 1943 р., Євген Паранюк відвідав «Музей визвольної боротьби України», де його привітно зустрічали директор музею, професор Дмитро Антонович і його дружина - малярка Катерина. Професор Д. Антонович показав унікальні експонати, розповідав про їх неоціненну вартість.

Справжнім щастям для Є. Паранюка було навчання на заочному відділенні іноземних мов (німецької, французької, англійської) в Українському технічно-господарському інституті в Подєбрадах (Чехія). Він із захопленням вивчав іноземні мови, спілкувався з мовознавцями. Знання мов, отримані в цьому навчальному закладі, допомагали йому долати труднощі в житті, у вимушених мандрах.

По закінченні війни пам'ятним залишилося для нього перебування на «Вацлавському наместі» у Празі, де півмільйона жителів міста вітали радянську армію і її маршала І. Конєва.

У травні-липні 1945 р. Євгенові вдалося влаштуватися працювати у Празі перекладачем у відділі гуманітарно-соціологічної служби, яка допомагала бідним людям різних національностей, що потерпіли під час війни – чехам, французам, іспанцям, голландцям, бельгійцям, румунам, югославам, полякам, українцям, росіянам, остарбайтерам, військовополоненим, каретникам (в'язням концентраційних таборів), різним втікачам та біженцям, відшукувала для них тимчасові приміщення, нічліг, видавали картки на харчі, одягу, медичну допомогу.

Наприкінці Другої світової війни на території Німеччини було понад 12 мільйонів іноземців, з них чверть мільйона - українці. Українські біженці переважно зосереджувалися в таборах Німеччини і Австрії, куди масово прибували в 1945-1946 рр. В одному з таких таборів Ашафенбургзі-на-Майні (Німеччина), поблизу Франкфурта, опинився Є. Паранюк. Табори були

розташовані в колишніх казармах, в яких знаходилося до 10 тисяч українських людей.

Незважаючи на важкі умови, біженці гуртувалися в громади, започатковували громадське життя. Табори були свого роду малими містечками, мали свою адміністрацію, культурно-освітні, молодіжні організації (Пласт, СУМ), спортивні товариства, свою поліцію.

У табори доля закинула людей різних професій – хліборобів, робітників, ремісників, учених, письменників, художників, музикантів. Був там відомий історик журналістики, професор Аркадій Животко, з яким заприятелював галичанин з Хмелівки. Євген Паранюк допомагав колишньому капельмейстеру Української галицької армії, великому ентузіасту музики, професорові Володимиру Биліву створити в таборі музичну школу, де навчали грати на різних музичних інструментах – струнно-смічкових, духових, клавішних. Кожен учень мав придбати собі обраний інструмент. Євген опанував скрипку, багато допомагав музичній студії в постачанні нотного паперу, струн, інструментів. А це було нелегко, доводилося все діставати в обмін на цигарки, каву, мило. У музичній студії навчалося понад 30 учнів. Проводилися лекції і практичні заняття, у підвалі блоку звучали скрипки, віолончелі, контрабаси, кларнети, корнети, валторни, туби. Згодом музична школа отримала окреме приміщення. Оркестр став популярним, грав на різних таборових святах.

1947 року Є. Паранюк залишає музичну школу і переходить на приватне навчання по класу скрипки до видатних скрипалів-аматорів, професорів Івана Петровського й Августа Брайнбаха. У поїздках до професорів музики він знайомиться і часто зустрічається з племінником відомого історика Юхима Січинського - Ярославом, сином Володимира Січинського, який багато йому розповідає про Поділля і Кам'янець-Подільський.

Є. Паранюк знайомиться і спілкується з письменниками Іваном Багряним, Василем Баркою, Святославом Гординським, Яром Славутичем,

мовознавцем і літературознавцем Юрієм Шерехом (Шевельовим), скульптором, автором пам'ятника на могилі Івану Франкові у Львові Сергієм Литвиненком. Євген Михайлович завжди надавав значення книговидавництву, встановлює контакти з видавцем Гуго Вольфом, докладає зусиль в організації просвітнього гуртка.

Гуртківці урочисто відзначали Шевченківські свята – співали пісні, декламували вірші поета, одним з учасників свята був Є. Паранюк. Для нього дорогою була українська мова і література. 1946 р. він був присутній на першому з'їзді українських письменників у Німеччині.

В Ашафенбурзі діяли українська гімназія, в якій навчався Євген Паранюк, фахова торгівельна школа, курси українознавства, шоферські курси, музична школа, випускалася газета «Неділя». Запам'яталося відзначення тридцятої річниці голодомору в Україні. Ця громадсько-освітня діяльність гуртувала людей у таборах, надихала їх.

1949 року табори переміщених осіб були ліквідовані. Постала проблема еміграції. Є. Паранюк, маючи дозвіл на в'їзд до США, надісланий його родичем, проходить офіційну комісію. Йому, як і тисячам інших прийшлося чекати кілька тижнів. Приютила його родина відомого поета, ученого – лінгвіста Яра Славутича, з яким був знайомий ще з табору.

Сумним було прощання з Європою, де пройшли дитячі й юнацькі роки, де гартувалася національна свідомість і любов до рідної України. Військовий транспортний корабель «Генерал Ган» відбув з морського порту Бремена в Атлантику. На кораблі було чимало українських учених, письменників, акторів, співаків. На пароплаві відбулося знайомство з Левком Лепким, братом українського поета-емігранта Богдана Лепкого, автора відомої пісні «Журавлі». Саме Л. Лепкий і написав мелодію до цієї пісні, відомою ще під назвою «Чуєш, брате мій». Левко Лепкий, доктор М. Галій, інженер Гончаренко, диригент Богдан Пюрко згуртували пасажирів-емігрантів і підготували та дали концерт на пароплаві. Звучали українські пісні,

декламації. За ескізом Є. Паранюка жінки вишили українським орнаментом подушку і подарували її капітану корабля.

Страшнувало було ступати на чужий берег. З порту переїхав на ферму свого родича Івана Штогрини в штаті Нью-Джерсі, допомагав йому в польових роботах. Згодом влаштувався в шпиталі міста Саміт, працював механіком, слюсарем і десь зо 20 років - швейцаром. То була нелегка праця, але доля дарувала йому і щасливі дні – у шпиталі працював він поряд з Євгеном Маланюком, допомагав йому, виручав у складних ситуаціях. У розмовах згадували вони визвольні змагання в Україні, коли Євген Маланюк був ад'ютантом В. Тютюнника, бував у Кам'янці-Подільському.

Пам'ятним залишилося спілкування з Степаном Скрипником, колишнім офіцером Першого українського полку ім. Костя Гордієнка, який після поранення і лікування в шпиталях став старшиною, дипломатичним кур'єром і офіцером спеціальних доручень Головного отамана Симона Петлюри в Кам'янці-Подільському. За кордоном він був владикою, Митрополитом УАПЦ і УПЦ у США. 1990 року Митрополита Мстислава було обрано Першим патріархом Київським і всієї України.

В Нью-Джерсі зацікавився з племінником Івана Франка, сином його брата Захарія - Василем Франком, що був доглядачем великого письменника в останній рік його життя. Зустрічі з Василем відбулися в його оселі в Нью-джерсі. Спогади Василя про стрийка Івана Франка були ретельно записані, надруковані в Львівській газеті «Новий час» і лягли в основу книги Євгена Паранюка «Останні роки життя Івана Франка».

Допитливого мандрівника цікавить Америка, її історичні, архітектурні пам'ятки, музеї, бібліотеки, її мешканці. Він відвідує Арізону, Каліфорнію і оселяється в Нью-Йорку.

Не обійшлося і без комічних ситуацій. У молоді роки він зовнішністю був подібний до тодішнього президента США Ніксона. Американці на вулицях Нью-Йорка декілька разів приймали його за президента.

На долю Є. Паранюка припала можливість на американському континенті продовжити дружбу з Яром Славутичем, Докією Гуменною, Леонідом Полтавою. Добре знав Євген Паранюк Василя Барку, автора відомого роману «Жовтий князь» про голодомор 1932-1933 рр. на Україні. Письменник жив довгий час у Нью-Йорку, де Євген Михайлович часто з ним зустрічався. З Іваном Багряним був знайомий ще з Німеччини, зустрічалися вони і в республіканському клубі Нью-Йорку.

Радісним було спілкування з відомими сучасними українськими письменниками і представниками культури: Миколою Жулинським, Дмитром Павличком і його Соломією, Василем Скуратівським, Федором Погребенником, Дмитром Гнатюком, Павлом Мовчаном, Анатолієм Погрібним, Лесем Танюком.

Протягом 50 років поневірянь на чужині Є. Паранюк проніс свою любов до рідної України, до рідного краю. З проголошенням України незалежною державою спраглий рідного слова, спілкування із земляками він 1991 р., мов той журавель, лине до рідних місць. З хвилюванням ступає стежками рідного села Хмелівки, зустрічається з рідними сестрою Поліною, братом Юрієм, племінниками Любою і Василем, земляками, відвідує школу, де колись навчався. Кожного року, коли буває у школі, приходять з книгами і навчальним приладдям. У школі з'явилося піаніно, магнітофон, комп'ютер, фотоапарат, костюми для фольклорної групи. З цікавістю слухають учні і вчителі про мандри, спілкування з багатьма визначними людьми, враження свого земляка.

Такі зустрічі стають традиційними не лише в рідних селах, але далеко за їх межами, у 2000-2003 роках він робить подорожі по Україні. У Києві відвідав оселю відомого письменника-етнографа Василя Скуратівського, в Івано-Франківську зустрічався з істориками Петром Арсеничем, Іваном Скрипником, Василем Бабієм директором універсальної наукової бібліотеки ім. Івана Франка Марією Альбою і завідуючою відділом іноземної літератури Людмилою Жирик. А ще заприятелював з академіком Володимиром

Грабовецьким, лауреатом Шевченківської премії Степаном Пушиком, майстром народної творчості, лауреатом літературно-мистецької премії ім. Мирослава Ірчана і премії ім. Івана Огієнка Дмитром Пожоджуком, який подарував землякові вишиту гуцульським орнаментом сорочку. В Ужгороді його чекали зустрічі з закарпатськими ученими і культурними діячами Павлом та Михайлом Федаками й іншими.

Горизонти знайомств розширюються, його з радістю приймають в університетах, бібліотеках, школах Івано-Франківська, Ужгорода, Кам'янця-Подільського. Запам'яталася подорож в Придністров'я. На запрошення адміністрації і викладачів Кам'янець-Подільського державного університету він двічі відвідав місто у 2002-2003 рр. З інтересом оглянув архітектурні пам'ятки, знайомився з його історією, наніс візит ректору університету професорові Олександрові Завальнюку, проректору професорові Анатолію Філінюку, директору університетської бібліотеки професору В. Прокопчуку, мав бесіду з професорами Л. Баженовим, І. Винокуром, А. Копиловим, В. Степанковим, І. Рибак, доцентами П. Ткачуком, М. Петровим, В. Газіним, С. Копиловим, В. Якубовським, А. Опрею, Є. Сохацькою, ст. викладачем Л. Третяк, письменниками Віталієм Нечитайлом і Віталієм Мацьком. Схвально відгукується про лабораторію етнології, музей університету, на історичному факультеті його захоплює оригінальна студентська виставка об'ємних наочних посібників з історії. Відбулися зустрічі з викладачами і студентами історичного і філологічного факультетів. У державній аграрно-технічній академії гостя цікавила фахова підготовка агрономів, зоотехніків, економістів, впровадження елітних злакових і садових культур. Співробітники Червоного Хреста В. Волошина, Л. Криськова, О. Тітарєва познайомили його з діяльністю благодійної організації міста. Цікава розмова проходила на зустрічі з місцевими журналістами.

Гість цікавився регіоном Придністров'я. Його захопили відвідування Козацької пасіки в Медоборах, поїздка і зустріч з вчителями й учнями

Жванецької школи, відвідування колишнього кордону на межі трьох держав Польщі, Росії і Румунії при впадінні Збруча в Дністер.

Є. Паранюк брав участь у багатьох форумах – Світовому конгресі українців у Києві (1993), I Світовому конгресі гуцулів в Івано-Франківську (1993), науково-практичній конференції до 250-річчя з дня загибелі Олекси Довбуша в Івано-Франківську (1995), у роботі II Міжнародного наукового конгресу українських істориків «Українська історична наука на сучасному етапі розвитку», який 2003 року відбувався в Кам'янці-Подільському, у секції «Персоналії в історіографії» виступив з доповіддю. На цьому ж форумі зустрівся з президентом Українського історичного товариства, редактором журналу «Український історик» Любомиром Винаром (м. Кент, США), останнім президентом в екзилі Миколою Плав'юком (м. Київ), заступником директора Інституту історії України НАНУ Станіславом Кульчицьким, головою наукового товариства ім. Т.Г. Шевченка в Словацькій Республіці Миколою Мушинкою (м. Прашів), головою секції античної історії Української вільної академії наук Олександром Домбровським (Нью-Йорк), завідувачем кафедри історії України Чернівецького національного університету Юрієм Макаром.

Знання, набуті в Українському технічно-господарському інституті в Подєбрадах, володіння англійською, французькою, німецькою мовами, невпинна самоосвіта виводять його на орбіту дослідника, історика, публіциста, етнографа. Його цікавлять сторінки історії, свідком і учасником яких він був, людські долі, минуле рідного краю. Першу публікацію здійснив ще в період табірної життя. Пізніше були праці з історії рідних сіл Хмелівки і Росільної, про які не писалося ні в багатотомному виданні «Історії міст і сіл УРСР», ні в закордонних виданнях.

Його полонить доля славетного всесвітньовідомого творця хорів і диригента Олександра Кошиця, і він збирає матеріали про його життя і діяльність, перебування Олександра Кошиця на фермі І. Штогрини, де було побудоване українське село - своєрідний національний Голівуд. За участю

Олександра Кошиця тут був знятий перший український фільм в Америці «Маруся». Є.Паранюк вивчав історію створення фільму, залучав історичні джерела і випустив книгу «Український Голівуд і Олександр Кошиць». Книга ілюстрована різними документами, світлинами з життя визначного диригента.

Унаслідок спілкування з племінником Івана Франка Василем записав і видав спогади про Великого Каменяря - «Останні роки життя Івана Франка», поповнивши скарбницю франкознавства.

Євгена Паранюка вабила етнографія, він звертається до витоків родів людських, до замулених сторінок своїх пращурів. Дослідник трактує і походження прізвищ деяких мешканців села, що свідчить про їх козацьке чи татарське походження. Він записує мікротопоніми, пов'язані з історією села. Його етнографічні спостереження знайшли відображення в нарисі про Росільну та сусідні села Глибівку, Дзвиняч, Космач, Майдан. Його, скрипаля, цікавлять майстри смичкових інструментів, яких відвідує на Івано-Франківщині (Степан Мельник, Петро Костюк, Василь Мартищук, Степан Ткачук). Вершиною етнографічних пошуків дослідника є книга «Паранюки - рід простий, але славний», в якій багато сторінок відведено роду Паранюків, оригінальній особі батька Михайла Паранюка (1888-1996), його пасічництву, яке успадкував від свого діда і батька.

Євген Михайлович виступив ініціатором і спонсором видання книги «Скарбничка» хмельівської вчительки української мови і літератури Галини Середюк. Творчі пошуки і знахідки дослідника привернули увагу до Хмельівки і Розсільної громадськості науковців. Сюди приїздили і писали про згадані села П. Арсенич, В. Бабій, В. Грабовецький, І. Скрипник.

Відомий етнограф В. Скуратівський спорядив спеціальну експедицію, яку очолював понад десять років. Її маршрути лягли до сіл Гуцульщини, в інші регіони України, був зібраний унікальний фольклорно-етнографічний матеріал.

Є. Паранюк шанує і вивчає українську мову. Його цікавлять старогрегетські слова, що вживаються в українській мові, наприклад, ра-нок, ра-світло, сонце; нок-сходити, появлятися; радуга, рай-дуга; ра-діація. Наприклад, слово ранок вживається у вітанні «Доброго ранку», у народній думі «Ра-но-вранці, до схід сонця три брати з неволі втікали», у поемі «Плач Ярославни»: «У Путивлі граді вранці-рано Ярославна плаче». У цих словах дослідник простежує корінь «ра-світло-промінь» і його закінчення «нок-сходити-появлятися», що в словосполученні творить «ранок».

Окремою віхою громадської діяльності Є. Паранюка є благодійництво. За своє життя він не придбав котеджів, розкішних меблів, не купив шикарного авто, а на всі свої заощадження з пенсії купує книги і пересилає в Україну. Негаразди з домовласником, який намагався виселити квартиранта, привели до втрати 3000 книг і 8000 зібраних алгебрагічних задач. Значну кількість книг переслав для шкіл Хмельівки, Розсільної, Богородчанської районної бібліотеки, Івано-Франківської обласної універсальної бібліотеки ім. Івана, Прикарпатського університету ім. Василя Стефаника, Кам'янець-Подільського національного університету ім. І. Огієнка, Закарпатського культурно-освітнього товариства «Просвіта».

У Грамоті, врученій ректором Кам'янець-Подільського державного університету професором Олександром Завальнюком в час роботи II Всесвітнього конгресу істориків, говориться про те, що Євген Паранюк нагороджується «...за матеріальну підтримку - подарунок бібліотеці університету серії книг (65 назв) історичного, суспільно-гуманітарного та філологічного напрямків, які сприятимуть більш глибокій підготовці висококваліфікованих спеціалістів суверенної незалежної України». Грамоти, Подяки за меценатство отримано від інших навчальних закладів, громадських організацій, установ.

Серед книг, які надсилає Євген Паранюк на Україну, є досить вартісні, рідкісні видання здебільшого англійською, французькою і німецькою мовами: 32-томна енциклопедія «Британіка» (англійською мовою), 23-томна

«Універсальна енциклопедія» (французькою мовою), «Історія цивілізації» Дуранта (англійською мовою) в її томах, енциклопедія Брокгауза німецькою мовою, тлумачні словники, довідники іноземними мовами.

2008 року українська громадськість у нас і за кордоном широко відзначає 85-ліття Євгена Михайловича Паранюка, який крізь бурі і незгоди проніс любов до України, до свого народу.

Ю.А. Хоптяр,

м. Кам'янець-Подільський

Славний рід Паранюків

Серед головних завдань людського буття нам видається й потреба створення родинної книги – родоводу. Саме в родині, що свято шанує своїх членів, виховує в молодому поколінні повагу до традицій пращурів, прищеплює наступникам моральні загальнолюдські якості, закладена основа довголіття і незгасної пам'яті – найбільшого скарбу. Це розуміли українські етнологи, які постійно вивчали родоводи і тим самим збагачували нашу історію, залишали нащадкам пам'ять і добрий приклад для наслідування.

В Україні родинні корені завжди особливо цінувалися. Їх досліджували Іван Франко, Володимир Гнатюк, Володимир Шухевич, Федір Вовк, Філарет Колесса, Юрій Федькович та інші [1,с.40]. У наш час історію родинних гнізд досліджують Василь Скуратівський, Володимир Качкан, Степан Пушик та інші [3,с.45; 4, с.10]. Цікавими видаються матеріали і про родину відомого українського громадського діяча, етнографа, краєзнавця, просвітянина і благодійника, вихідця з с.Хмеліка, що на Івано-Франківщині, Євгена Паранюка. Родина Паранюків, хоч простого роду була гордістю с.Хмелівки (неподалік Маняви). Нащадки розповідають, що старші Паранюки, як і монахи Скиту Манявського, від снігу до снігу ходили босоніж, виконуючи господарську роботу самотужки, здобуваючи в поті чола хліб.

Народився Євген Михайлович у сім'ї Олени та Михайла Паранюків 27 червня 1923 р. і був третьою дитиною. Зростав Євген допитливим, до всього придивлявся, намагаючись пізнати навколишній світ, хоча роки дитинства не були веселими.

У 1930 році Євген пішов до школи, добре навчався і в 1936 році успішно її закінчив. На той час було шестилітнє навчання, а в школі всього нараховувалося чотири класи, до того ж змішані. Програма навчання включала арифметику, географію, читання, українську та польську мови. У тій школі де навчався Паранюк і тепер продовжують здобувати знання хмельівські діти. Директором в той час працював Лев Морський з Тлумача, який знав німецьку мову, бо служив офіцером в австрійській армії. Директор із сім'єю жив у приміщенні школи, в теперішній час в цих кімнатах – світлиця і учительська. Євген ріс беручим до роботи. Дивлячись, як працює батько з деревиною, вчився щось виготовляти й сам. Школярем змайстрував собі лижі, а ставши дещо старшим, робив цеберки, відерця, коновочки. А щоб мати кишенькові гроші, деколи носив їх продавати в Солотвин на базар. Пізніше зробив собі скрипку, бо любив грати, а батько сварив його за те, що брав його скрипку [2, с.11].

Євген Михайлович, як і його пращури, жив хліборобським життям, але на заваді стали хмари війни. В 1941 році Євгена насильно забрали на роботу до Німеччини і загнали аж під голландський кордон, де примусили важко працювати у шахті. Після спроби втечі хлопця направили на завод у Судетах. Коли закінчилася війна, Євген у 1945 році переїхав до Баварії, а м.Ашафенбург. Саме там розташовувався табір переміщених осіб, який нараховував близько 10 тис. чол. з різних місць України.

У таборі Євген студіює музику, вдосконалює гру на скрипці. Серед мешканців табору було чимало цікавих особистостей і серед них письменник Іван Багряний, архітектор Володимир Січинський, син Юхима Січинського, який багато розповідав Паранюку про Поділля і м.Кам'янець-Подільський.

У 1949 році Євген пароплавом дістався Америки і зупинився в Нью-Джерсі, де проживав його родич Штогрин, емігрант першої хвилі еміграції з України до Першої світової війни. Влаштувався Євген працювати у лікарню прибиральником, пізніше вахтером. Там, у Нью-Джерсі, Паранюк познайомився з поетом, громадським діячем Євгеном Маланюком, а також небожем Івана Франка, сином його брата Захарія Василем. Згодом Василь Франко запросив Євгена до себе у Нью-Йорк, де розповідав про зустрічі з Іваном Франком. Матеріал цих зустрічей Є.Паранюк ретельно записав і згодом опублікував у книзі "Останні роки Івана Франка". Далі були знайомства з українськими письменниками Яром Славутичем, Василем Баркою, Докією Гуменною, майбутнім ієрархом української православної церкви Мстиславом.

Євген не сидить на місці, бажання краще пізнати життя в Америці спонукає його подорожувати. Він відвідує Каліфорнію, Арізону, де у 1953 році виступив на Міжнародному етнічному фестивалі, який там проводився кожного року. Тоді українці вибороли четверте місце, завдяки танцю "Гопак".

В житті Євгена Паранюка не обійшлося і без комічних пригод. В 70-х роках ХХ ст. він був подібний до тодішнього президента США Р.Ніксона. І були випадки, коли американці на вулиці приймали Євгена за свого президента [2, с.14].

Знаменним для Паранюка став 1991 рік, коли Україна стала незалежною державою. У період незалежності Євген Михайлович неодноразово відвідував рідні місця, а наприкінці вересня 2008 року завітав до Кам'янець-Подільського. Нині Євген Михайлович працює у Нью-Йорку, але живе Україною [3, с.71].

Здавна рід Паранюків був хліборобським. Прадід Євгена Михайловича – Остап Паранюк-Кусниківський проживав у рідному селі в збудованій хаті під Чорним лісом на березі р.Кусниківка. Щоб відрізнити Остапа від інших Паранюків, його називали Кусниківський.

Батько Євгена – Михайло Васильович Паранюк (1888-1986) був неординарною людиною, самородним талантом, майстром на всі руки: господар-рільник, садівник, пасічник, музикант, лікар-травник, ткач, мисливець, боднар-механік, тесляр, різьбяр, упорядник церковних і господарських календарів. Мати Олена померла у 1928 р., коли Євгену виповнилося лише 6 років. Батько залишився з трьома осиротілими дітьми, двоє з яких померли у дитинстві. Через певний час Михайло одружився вдруге.

Чимало різних знань і умінь Михайло Паранюк набув на 12-ти річній службі в австрійському війську під час Першої світової війни. Спочатку служив 3 роки на вишколі у 2-ій дивізії кавалерії (восьмий полк, перша ескадра у місті Нова Жучка поблизу Чернівців). Він знав кілька іноземних мов – угорську, польську, італійську, німецьку, тому служив ад'ютантом у старших офіцерів. Зокрема, чотири роки в обер-лейтенанта Бургардта фон Бірті, що мав цивільний родовий титул барона, три роки на війні у головного лікаря дивізії – генерал-доктора Нолуба, що мешкав у своїй резиденції у Відні, два роки у майора Ярослава Чаділя на італійському фронті [3, с.69].

Після війни Михайло Васильович повернувся до рідної домівки, хоча була можливість залишитися на проживання у Відні та Празі. Садиба Паранюків-Кусніківських, на якій знаходилася стара дерев'яна хата, з мазаною жовтою глиною долівкою, уберегла нащадків від розкуркулення та сибірського заслання. Сталінські колективізатори в першу чергу звертали увагу на зовнішній вигляд оселі, яку можна захопити й розмістити там сільраду, правління чи просто поселити когось з чужинців. Тому Михайло Васильович навмисне не хотів робити перебудову, що врятувало передбачливого господаря від цілковитого знищення [2,с.34]. Пізніше колективізатори не захопили старої хати, але конфіскували господарство[1,с.41].

На ті часи господарство у Михайла Васильовича було велике: пара коней, віз, плуг, борона, січкаря. Багато з того, що належало Паранюкам-

Кусниківським, нащадками зберігається і досі: колеса від возів, сани, жорна, ступа, терлиця, мотовила, коси, гралі, вила, граблі, ткацький верстат, масничка, глечики, мисник, діжа, корито, кочерги, різблені скрині, медарка. Збереглися цимбали і скрипка, бо господар був і музикантом, і майстром виготовлення скрипок. Збереглися пляшечки від ліків, бо Паранюки були не те що знахарями, а справжніми лікарями-травниками і займалися фітотерапією, виготовляли різні ліки за власними рецептами, яких не приховували від людей. Основу ліків складали бджолиний віск, масло, живиця [2,с.35].

Крім цього, Михайло Васильович був просвітянським діячем. Він мав бібліотеку, передплачував українську періодику, що виходила у Львові. Серед них такі газети як: "Народна справа", "На переломі"; журнали: "Український пасічник", "Комар", "Місіонер", "Дзвіночок", "Хліборобська молодь". На його адресу щомісяця надходили різні брошури з бібліотеки Народної справи і Просвіти, що їх видавали Іван Тиктор і "Просвіта" у Львові. Суботніми вечорами, у неділі та свята, приходили хмелівчани до Паранюків, щоб писати й адресувати закордонним землякам листи до США, Канади, Аргентини і Бразилії.

Оселя Михайла Паранюка була хатою-читальнею "живої газети". Сам господар, або письменні односельчани оприлюднювали присутнім згадану пресу, журнали та брошури, після чого проходили дискусії і обговорення прочитаного. Завершувалися такі зустрічі переглядом сатиричного та гумористичного журналу "Комар". Були це дуже цікаві читацькі сходи, тому що більшість селян були неписьменними, а дуже хотілося дізнатися про сільськогосподарські справи та послухати, що діялося в українському громадському житті зокрема і у світі взагалі [3,с.68].

Михайло Васильович займався бджолярством і був відомим пасічником. Йому імпонувала висловлена думка великого грецького філософа і натураліста Аристотеля, який вважався "сонцем стародавнього бджільництва". Аристотель твердив, що мед має особливі властивості, які

сприяють зміцненню здоров'я і продовженню життя людини [3,с.67]. У 1978 році Михайло Васильович відзначав 90-річчя свого народження і на святі хтось із гостей поцікавився, що допомогло йому прожити досить поважний вік. Ювіляр тоді просто відповів: "Щодня три ложки меду і свіже молоко". Пасічник-ткач-ремісник-просвітянин Михайло Васильович Паранюк помер у 1986 р. у віці 98 років [3,с.66]. У Михайла Васильовича залишилося двоє дітей від другого шлюбу – Юрій та Поліна [3,с.70].

А ще Паранюки були різблярами і неабиякими майстрами. Старший брат Михайла – Юрій Васильович Паранюк (1880-1939) конструював модерні механізовані зерномлинки і зерновіялки. Займаючись столярством та різьбою по дереву, він виготовляв ткацькі верстати, прялки, робив хатні меблі, чудові різблені скрині та інші ужиткові речі господарського призначення. Більше того Юрій Васильович будував церкви, виготовляв іконостаси, зокрема у с.Лисівка (на жаль весь іконостас не зберігся, але зразок стилю і техніку виготовлення можна прослідкувати на одній із рам). Передчасно, у 1939 році, на 59-му році свого творчого життя Юрій Васильович Паранюк відійшов у вічність і похований у рідній Хмелівці [1,с.43].

Юрій Васильович залишив після себе доньку-одиначку Параску Юріївну (1911-1991). Вона була талановита ткаля і на ткацькому верстаті виготовляла тонке полотно, обруси, колоритні ліжники та килими. У 1991 році на 80-му році життя Параска Юріївна померла і похована у Хмелівці [1,с.43].

У Юрія і Михайла були ще дві сестри – Марія і Анна. Після одруження Марія Дем'яник мешкала в рідному селі, а Анна Канюк – у с.Росінській, де займалася домашнім ткацтвом [3,с.70].

Упродовж багатьох століть династія Паранюків славилася життєвою мудрістю, працелюбством, великою силою зв'язків з природою. Цей рід простий, без формальної освіти, але талановитий, знаючий, уміючий, з феноменальною пам'яттю. І сьогодні нащадки Паранюків продовжують добрі справи славного роду.

Примітки.

1. Паранюки – рід простий, але славний. – Рівне, 2003. – 160 с.
2. Євген Паранюк. Неповторні зустрічі. – Ужгород, 2007. – 183 с.
3. Євген Паранюк. Мед із духовних сот. – Івано-Франківськ, 2008. – 136 с.
4. Хоптяр Ю.А. Родовід Хоптярів. – Кам'янець-Подільський, 2007. – 264с.

Любов Лапчук,
м. Івано-Франківськ

Мій вуйко

Вдосвіта тишу нашої світлиці на вулиці Довгій Івано-Франківська порушив телефонний дзвінок. У слухавці почувся так знайомий голос:

- Добридень! Як поживаєте? Що доброго у вас?

Це телефонував мамин брат, а мій вуйко Євген Паранюк з Нью-Йорку. Мешкає він там давненько, ще з повоєнних літ. Страхітливі крила війни закинули його до німецького рейху, сплюндрували йому юність, надію, любов. Важка праця чатувала на галичанина скрізь: у підземеллі шахти, біля ковальського горна, за токарним і слюсарним станками. Шукав промінчик до знань навчався у табірній гімназії, потаємно пробирався до Чехії, де слухав лекції, проходив практичні заняття в одному з вузів.

Але пелена рабства не падала. У пам'яті залишилися табірні поліціанти, наглядачі. Але й в таких умовах він оволодів трьома іноземними мовами: англійською, німецькою, французькою. Спілкувався з багатьма політичними і культурними діячами: Дмитром Антоновичем, Іваном Багряним, Августом Волошином, Дмитром Дорошенком, Юрієм Шехером (Шевельовим). Про це він розповідає у своїх спогадах на сторінках газет і книг.

Згодом – знову телефонний дзвінок:

- Їду до вас.

Яка то радість для мами, тата і мене побачити вуйка, погомоніти з ним. Він спершу перетне літаком океан і з'явиться у Франкфурті-на-Майні, а звідтіля – до Праги. Там він спрагло ходитиме знайомими вулицями, де побував ще в 1945 році, заглядатиме в музеї, книжкові магазини, бачитиметься з давніми знайомими. Аж так – на Івано-Франківськ, до рідного гнізда Паранюків.

Дзвоник у двері – особливий, умовлений. Відчиняємо, у коридор ступає плечистий, із злегка випнутими грудьми, з сивиною на скронях, очі світяться усмішкою наш дорогий родич. Він знімає з плечей велику дорожню сумку і кладе її на долівку. Мама, тато і я кидаємося в обійми, цілуємося, світлиця наповнюється гамором: розповідями, запитаннями, жартами. Кожен намагався висловити найістотніше, цікаве, особливе. Але найбільше слухаємо вуйка, його незабутні зустрічі з видатними діячами, пригоди і несподіванки. На кухні дорогого гостя чекають вареники з вишнями.

Гість смакує.

- Таких вареників у Нью-Йорку, а може і всьому світі немає.

Погомоніли, бо рідко бачимося. Вуйко трохи відпочиває, і ми галасливим гуртом відправляємося до міста. Наш родич придивляється до всього: будинків, вулиць, майданів.

- А що у вас новенького про Івано-Франківщину? – запитує він у книгозбірні.

Продавець подає гарно зброшурований і вишукано переплетений з ілюстраціями альбом. Із захопленням і задоволенням нью-йорський житель розглядає видання.

- Молодці! – каже він, - таку книгу не сором вести за океан.

«Попасом», як кажуть пастухи, доходимо до будинку університету. Тут у вуйка багато друзів з тамтешніх професорів: Петро Арсейнц, Володимир Грабовецький, Степан Пушик та інші. Особлива дружба з Володимиром

Грабовецьким. Він веде нас на вулицю Івана Мазепи, піднімаємося на другий поверх. У двох кімнатах розміщено музей народного месника Олекси Довбуша. То творіння Володимира Грабовецького. Сам із села Печеніжиного, де народився і Олекса Довбуш. Багато джерел історичних і фольклорних перечитав професор, сходячи багатьма стежками Карпат, вивчаючи дороги опришків, зібрав унікальний речовий матеріал. Оглядаємо багату експозицію, яка складається з архівних матеріалів, історичних і літературних творів, представлено тут різьблення по дереву, музику, кінематографію – все про Олексу Довбуша. В останній залі затримуємося. Одинадцять невеликих скриньок, в яких зберігається земля з тих населених пунктів, де були виставлені, а потім зотліли останки порубаного тіла народного героя.

Ви, пане Володимире, здійснили подвиг, зібравши такі оригінальні матеріали про народного месника.

Декілька днів вуйко ходите вулицями міста, відвідуватиме бібліотеки, куди він переслав багато книг. Взагалі, він на власні пенсійні гроші закуповлює літературу і пересилає до бібліотек вузів України. Він виїздить, коли приїжджає, у рідне село Хмелівку, де його чекають рідні, односельчани, вчителі, школярі. З хвилюванням ступає на батьківську садибу, де живе з сім'єю рідний брат Юрко. З цікавістю і повагою, який раз, оглядає батьківські вулики, заселені бджолами. Справжнє свято у школі з приїздом гостя, сюди він постачає комп'ютери, музичні інструменти, костюми. Директор школи Василь Бабій — письменник, він неодноразово дописував про нашого родича до періодичних видань. Не залишаються поза увагою вуйка і місцеві музиканти в Івано-Франківську, Коломиї, Богородчанах. Сам він непогано грає на скрипці.

А ще він відвідає Скит Малявський, у якому побував у дитинстві, нанесе візити добрим людям у Коломиї, Косові, Ужгороді. Багато років знається із заслуженим майстром народної творчості України, лауреатом премії імені Мирослава Ірчана та премії імені Івана Огієнка, сільським

головою Космача Косівського району Д.О. Пожоджуком. Майстер подарував вуйкові власно вишиту сорочку з гуцульським орнаментом і розмальовані писанки.

З нетерпінням на Євгена Паранюка чекають у Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка, бібліотеці якого він надіслав багато книг англomовного видання, серед них словники, монографії, збірники. Вони займають окремі стелажі з написом: «Дарункові видання Євгена Паранюка». Пам'ятні зустрічі з академіками Левом Баженовим, Олександром Завальнюком, Віктором Прокопчуком, професорами Анатолієм Опрєю, Віктором Савчуком, Юрієм Хоптяром. Його уважно слухають студенти, викладачі, бібліотекарі. Гостю сподобалося Старе місто з давніми архітектурними спорудами, фортеця, мости, скелясті береги Смотрича.

- Чи не перебратися мені на схилі, - жартує заокеанський гість, - у ваше прекрасне місто.

Надивившись, наспілкувавшись, з новими враженнями повернеться вуйко до Нью-Йорку. А ми з радістю чекатимемо телефонного дзвінка:

- Їду до вас.

Микола Мушинка,
м. Пряшів, Словаччина

Мої взаємини з Євгеном Паранюком¹

Шановний Ювіляре, дами і панове!

Ми зібралися тут, щоб вшанувати 85-ти річчя від народження земляка, якого гірка доля вигнала з рідного краю і змусила жити на чужині: в Німеччині, Чехії, потім знов у Німеччині, а від 1949 року по сей

¹ Доповідь зачитана на Міжнародній науковій конференції „Євген Паранюк – людина, дослідник і меценат Україна та української діаспори” святкуванні 85-річчя з дня народження в Кам'янці-Подільському національному університеті ім. І. Огієнка 12 вересня 2008 року.

день – в США. Та де б наш ювіляр пан Євген Паранюк не мешкав, він всюди жив Україною. Його доля склалася так, що в нього ніколи не було власної сім'ї. Нема в нього ні дітей, ні внуків, ні власної стріхи над головою. Єдиною його любов'ю була і є Україна, про волю і незалежність якої він мріяв ціле життя. Та від коли його мрія стала дійсністю – Україна в 1991 році стала самостійною й суверенною державою – він цю любов проявляє не словами, а конкретними діями. Я не буду перераховувати його благородні вчинки, скажу лише, що в їх основі лежать не матеріальні, а духовні цінності. Він надсилає до центральних та регіональних бібліотек України, перш за все, літературу – книжки, які тоталітарний комуністичний режим не допускав в Україну. Лише одній Науковій бібліотеці ім. Івана Франка в Івано-Франківську він подарував 800 книжкових одиниць. Між ними є 32-томна „Encyclopedia Britannica”, 23-томна „Universal encyclopédie Larousse“ (Париж, 1971-81), 10-томна енциклопедія „Grande dictionnaire encyclopédique Larussé” (Париж, 1982-85), 15-томна Енциклопедія Brockhause тощо.

І бібліотека Національного університету ім. І. Огієнка в Кам'янці-Подільському поповнилася 1200 томами англійських, французьких, німецьких довідкових видань цінних книжкових подарунків Євгена Паранюка. Більше того. Він сам пише, спонсорує і на власні кошти видає книжки, головним чином, краєзнавчого характеру, керуючись принципом, що любов до України повинна починатися від любові до отчого дому, власного роду рідного села та регіону. А для нього малою батьківщиною є рідне село Хмелівка на Івано-Франківщині, про яку він сам написав, видав на власні кошти і розповсюдив окрему книжку. („*Спогади про Хмелівку*”. – Івано-Франківськ, 1997). Не менш цікавою, цінною і повчальною є його публікація, зміст якої розкриває вже її назва „*Паранюки – рід простий, але талановитий, славний*”.

Щоб відзначити свій день народження в рідному краї, Є. Паранюк, як той журавель, прилетів до Кам'янця-Подільського з далекого Нью-Йорку. В його віку це вже неабиякий подвиг. А ми з дружиною Магдою приїхали сюди із Пряшева, щоб привітати його з цим славним ювілеєм.

Тож дозвольте мені хоча би пару словами розповісти про свої особисті взаємини з цією непересічною людиною.

* * *

Ім'я Паранюка я вперше почув у Нью-Йорку від письменниці Докії Гуменної, з якою я довго листувався і двічі відвідав її особисто, а в Бавнд-Бруку – від свого „кума” – заочного хрещеного батька мого наймолодшого

сина Олеся – патріарха УАПЦ благопокійного П. Мстислава Скрипника. Обое вони говорили: „Якщо хочете довідатись про кого-небудь, зверніться до пана Паранюка: він знає всіх і його всі знають”.

Що це правда, я переконався вже при перших зустрічах з Є. Паранюком. До його особистих друзів та знайомих на еміграції належали такі велетні української культури як: Василь Авраменко, Олександр Архипенко, Катерина Антонович, Марко Антонович, Іван Багрянний, Михайло Бажанський, Василь Барка, Богдан Бойчук, Святослав Гординський, Дарія Каранович-Гординська, Володимир Дорошенко, Сава Зеркаль, Іван Кедрин, Григорій Китастих, Едвар Козак, Юрій Косач, Аркадій Животько, Богдан Кравців, Володимир Кубійович, Оксана Лятуринська, Леонід Молодожанин, Михайло Мороз, Людмила Мороз, Богдан Рубчак, Микола Руденко, Антон Рудницький, Юліян Ревай, Улас Самчук, Володимир Січинський, Мстислав (Степан) Скрипник, Яр Славутич, Юрій Тищенко, Віктор Цимбал, Михайло Черешньовський, Вікентій Шандор, Юрій Шевельов та багато інших. Про кожного з них він був охочий розповідати цікаві історії. Далеко не повний анотований список українських діячів діаспори з якими він спілкувався охоплює 131 ім'я (Є. Паранюк: *Неповторні зустрічі*. – Ужгород, 2007. – С. 149-168). Список не охоплює десятки людей

з України, з якими він нав'язав особисті стосунки зокрема після проголошення її самостійності.

Я не пригадую, чи був Є. Паранюк на моїй зустрічі з українською громадою Нью-Йорка в 1991 р., однак добре пригадую, що на Першому світовому форумі українців у Києві 1993 року ми з ним зустрілися як давні знайомі. В тому ж році ми разом побували на Світовому конгресі гуцулів в Івано-Франківську.

Кільком своїм друзям і знайомим він присвятив окремі статті, а то й окремі книжки. Тут на першому місці слід назвати постать визначного диригента та композитора Олександра Кошиця. Вже в 2002 р. в Івано-Франківському появилася брошура Є. Паранюка „Український Голівуд і Олександр Кошиць”. В ній він розповів про майже невідому сторінку біографії О. Кошиця – зйомки кінофільму „Маруся” (1938) на фермі його родича Івана Штогрини, уродженця Івано-Франківщини.

В 2006 році Є. Паранюк з нагоди 130-річчя з дня народження О. Кошиця власним коштом видав окремий 200-сторінковий збірник статей, спогадів і матеріалів (Є. Паранюк: *Олександр Кошиць*. Івано-Франківськ, 2006). В збірнику, крім згадуваних вже зйомок фільму „Маруся”, поміщено біографію О. Кошиця (автор В. Щербаківський), інформацію про його Українську республіканську капелу з повним списком її членів та її репертуаром (О. Надністранська) та листи визначних діячів європейської культури до О. Кошиця. Там же подано статті та спогади про українського диригента від М. Новака, Л. Ортинського, В. Кедровського, М. Гордійчука, М. Сурмача, Б. Лепкого, М. Шорика, П. Щуровської-Росіневич,

Л. Бурачинської та інших. Кілька статей належали перу самого

Є. Паранюка.

Важливим внеском у франкознавство є його книжка „*Останні роки життя Івана Франка*”, написана на підставі спогадів племінника Каменяра - Василя Франка, який доживав свій вік в Ньюарку (Нью-Джерзі) і був добрим другом Є. Паранюка.

В 2007 р. в Ужгороді коштом ювілянта появилася 184-сторінкова книжка „Неповторні зустрічі”, в якій його друзі з України (В. Скуратівський, М. Возняк, В. Грабовецький, І. Скипник, Г. Грицюк, П. Арсенича, П. Федака, М. Федака, П. Кальницький, В. Погребенник, В. Петришин, В. Шпильова та В. Бабій) а теж автор цих рядків, – розповіли про своє спілкування з Є. Паранюком.

* * *

Влітку 2005 року мені довелося організувати в Празі міжнародну конференцію, присвячену 80-літтю заснування Музею визвольної боротьби України. Дуже хотілось мені мати на цій конференції когось, хто знав цей музей ще до його розбомблення в лютому 1945 року. І мені пощастило. Участь на конференції приобіцяли мені: син першого директора музею Дмитра Антоновича – Марко Антонович із канадського Монтреалу та донька другого і останнього директора Музею Симона Наріжного – Наталія Наріжна-Жуківська із Австралії. Та на початку 2005 року обоє вони з огляду на свій вік і стан здоров'я відмовились від участі.

На мій заклик, опублікований в американській газеті „Свобода” відгукнувся Євген Паранюк і ми його запросили на конференцію. Він був єдиним учасником конференції, який побував у МВБУ влітку 1943 року, зустрічався з його тодішнім директором Дмитром Антоновичем, його дружиною Катериною Антонович, донькою Симона Наріжного Наталкою та особисто знав багатьох визначних діячів української культури, що жили в Празі. А Прага, як відомо, в міжвоєнний і воєнний період була центром української політичної еміграції.

Не дивно, що доповідь Євгена Паранюка про відвідини МВБУ влітку 1943 року, ілюстрована його груповою фотографією на фоні будинку музею (який через пару місяців став руїною) викликала найбільше зацікавлення присутніх.

Як відомо, фонди МВБУ в Празі будувала українська еміграція з цілого світу, надсилаючи в нього цінні експонати та фінансові пожертви. В

1944 році в 21 кімнаті і вісьмох підвальних приміщеннях МВБУ зберігалось понад один мільйон одиниць зберігання, вагою в 40 тонн.

До речі, цей триповерховий будинок, куплений виключно за гроші української еміграції, без одної копійки чужих грошей, був єдиним будинком в Празі, власником якого була українська громада. Всі інші будинки (Український вільний університет, Високий педагогічний інститут ім. Драгоманова, Українська студія пластичного мистецтва, десятки українських організацій, редакції українських часописів тощо) знаходилися в найманих приміщеннях.

Адміністрація Музею старанно фіксувала кожен пожертву на свій будинок, зазначаючи не лише ім'я і форму пожертви (гроші, книжки, документи, експонати), але й місце походження кожного жертводавця, обіцяючи, що коли Україна стане незалежною державою і фонди МВБУ буде перевезено з Праги до Києва, імена жертводавців буде опубліковано в *„Золотій книзі жертводавців і будівників МВБУ”*. На конференції в Празі виникла ідея видати таку книгу зараз. Вона була би наочним свідченням про масову підтримку МВБУ українською еміграцією, про яку сучасна Україна майже нічого не знає. В такій книзі громадяни України знайшли би своїх родичів, з якими їхні кровні в період комуністичного режиму не сміли спілкуватися. Євгену Паранюку ця ідея сподобалась і він підтримав видання публікації *„Золота книга жертводавців і будівників МВБУ”* сумою 500 доларів. Я можу запевнити його, що маю в комп'ютері вже майже понад дві тисячі імен і якщо приклад Є. Паранюка послідує й інші спонсори *„Золота книжка”* появиться друком в короткому часі.

Вдруге ми зустрілись з Є. Паранюком через два роки: на міжнародній науковій конференції, присвяченій 130-річчю з дня народження засновника і довгорічного директора МВБУ Дмитра Антоновича у вересні 2007 року – в тій же Празі. Є. Паранюк і на цей раз виявився єдиним учасником, який знав Дмитра Володимировича особисто і його виступ і на цей раз став центром уваги учасників конференції.

Від 2005 року мої взаємини з Євгеном Михайловичем є дуже інтенсивні. Правда, вони обмежуються майже виключно на телефонні розмови між Нью-Йорком і Пряшевом. Ці розмови стали регулярними. Кожна з них триває і годину. Якби їх записувати, був би не один том публікацій, насичених багатим змістом.

На мою думку, найбільша заслуга Євгена Паранюка полягає в тому, що він намагається передати сучасному поколінню пам'ять і доробок предків, головним чином, формою власних і чужих книжок. А в цьому відношенні я є одноступенем ювіляра, тому до його славного ювілею приніс йому в подарунок свою книжку „Голоси предків”, яка містить звукові записи мови і фольклору закарпатських та пряшівських українців з 1929 та 1935 років. Бажаю йому доброго здоров'я та сил до дальшої праці.

Пряшів, 1 вересня 2008 р.

Post scriptum

Після Кам'янець-Подільської конференції Є. Паранюк ще понад місяць гостював у своїх родичів та знайомих в Україні. 19 жовтня він завітав до нашої хати в Пряшеві. Наступного дня я познайомив його з Пряшевом, головним чином, з його українськими пам'ятками та установами. Ми з ним побували в Православній церкві Олександра Невського, Греко-католицькій церкві Івана Хрестителя (в якій покояться останки українських мучеників за віру – єпископів Петра Павла Гойдича та Василя Гопка), в Союзі русинів-українців Словаччини, редакції „Нове життя” тощо.

Увечері того ж дня ми з ним та моєю дружиною Магдою нічним поїздом поїхали в Прагу, де зранку нас вже чекали наші спільні празькі друзі. 23 жовтня у Дзеркальному залі славного Клеметинума ми прослухали лекцію чеського історика Давіда Свободи про чесько-українські взаємини в австрійському парламенті, яка викликала жваву дискусію. Активно в ній виступив і Є. Паранюк.

Зранку 24 жовтня він вилетів із Праги в Нью-Йорк і вже увечері того ж дня (за центральноєвропейським часом) інформував мене про щасливе приземлення на американському континенті та квартирні негаразди, які його там чекали. Він вже в котрий раз розповів мені, що власник будинку силоміць хоче виселити його з помешкання, мовляв під вагою книжок підлога може провалитися: *„Сумно старому пенсіонеріві самотньому жити на чужині, – сказав він мені до телефону, – тому я весь час думаю, чи не переселитися на постійно в Україну. – А після короткої паузи додав: – На превеликий жаль, Україна не є такою, якою ми уявляли собі її у своїх мріях”*. Немає там ні законності, ні порядку, а є великий хаос і я боюся повертатися додому. Може б мені купити квартиру в Пряшеві або Празі і переселитися туди? В цьому відношенні я не зміг йому порадити, тим більше, що про переселення в старечий дім, де би в нього була постійна опіка він і чути не хоче.

Л.В. Баженов,

м. Кам'янець-Подільський

Краєзнавчі дослідження Євгена Паранюка

Євген Паранюк належить до числа тих представників майже двомільйонної діаспори українців США, яких змусила емігрувати до цієї країни Друга світова війна та неможливість жити в умовах радянського тоталітарного режиму. Доля емігранта була складною. Саме йому прийшлося понад п'ятдесят років важко працювати на різних галузях переважно простим робітником. Проте він ніколи не стояв осторонь від суспільного життя в українській еміграції, був членом її профспілок, просвітніх і громадсько-політичних організацій і, несучи в собі тугу за Батьківщиною, найбільш яскраво проявив себе на стезі занять краєзнавством, популяризацією історії

та культури рідної землі на Івано-Франківщині та інших країв України. До цього наштовхнув заклик Наукового товариства імені Шевченка та Української вільної академії наук у США до всіх емігрантів Америки та в країнах усіх континентів взяти участь в створенні альтернативної стосовно радянської історіографії історії України, її земель, країв, міст і сіл.

Така відозва була викликана тим, що у 60-ті – на початку 70-х років ХХ ст. за ініціативи видатного діяча краєзнавчого руху в Україні Петра Тронька було успішно підготовлено і видано унікальну 26 томну "Історію міст і сіл Української РСР", у створенні якої взяло участь до 100 тисяч осіб учених, краєзнавців, архівістів, музейників, освітян, працівників культури та інших галузей. До тих пір аналогу такого видання не було в світі. З позицій нинішнього дня "Історія міст і сіл УРСР" відіграла важливу роль в подальшому розвитку в Україні краєзнавства, регіональних досліджень. Проте для цього видання були характерні риси заполітизованості, регламентації і фільтрації викладеного змісту згідно вимог державної цензури, що призвело до порушення об'єктивності та принципу історизму у висвітленні процесів і подій. Одним із суттєвих недоліків цього видання було те, що в ньому проігноровано і не використано великий масив історико-краєзнавчої літератури та джерелознавчої бази з історії регіонів України, яку створили науковці, археографи і краєзнавці української діаспори.

У 60 – 80-ті роки ХХ ст. з числа українських емігрантів США і Канади, різних країн Західної Європи були утворені земляцтва, клуби, комісії, редакційні колеги та інші об'єднання, які представляли в діаспорі краї, землі, міста і села України. Ці колективи формували склад авторів, їх помічників, редакторів, спонсорів і за їх та власні кошти готували і видавали під грифом УВАН і НТШ книги, збірники, альманахи з історико-краєзнавчої тематики. До початку 1990-х років таким чином було видано понад 30 історико-меморіальних томів і книг, до участі яких також було залучено у різних формах (автори, редактори, архівісти, свідки учасників подій, друкарі, спонсори та ін.) майже 50 тисяч емігрантів, які прагнули своєю діяльністю

зберегти і поповнити пам'ять про рідну для них Україну та їх отчі місця. Тому в їх виданнях зосереджені більшість джерел, фактів і спогадів про міста і села, які були відсутні в архівах Радянського Союзу. Крім того, в томах альтернативно висвітлювалась історія населених місць України, що тоді було неприйнятно для радянської історичної науки.

До таких видань варто віднести створені у 1960-ті – 80-ті роки земляцтвами і комісіями томи, присвячені переважно регіонам Західної України: "Бережанщина", "Бойківщина", "Брідщина", "Бучачина", "Городенщина", "Дрогобиччина", "Збаразчина", "Зборівщина", "Золочівщина", "Коломийщина", "Підгайщина", "Рогатинщина", "Стрийщина", "Станіславщина", "Теребовлянщина", "Чортківщина", "Яворівщина" та ін. Також видавалися численні томи з історії окремих міст і сіл. Наприклад, "Конюхи на Тернопільщині", "Чортків", "Коломия" тощо. Мені довелося тримати в руках книгу "Опис Чортківщини", загальним обсягом 900 сторінок. В ньому детально описана історія всіх міст, містечок і сіл колишнього Чортківського повіту на Тернопіллі, подані чисельні документи, етнографічні матеріали, спогади, ілюстрації. Сподіваюся, що такі видання будуть максимально використанні при створенні "Історії міст і сіл України" в новій редакції.

Вочевидь, початки краєзнавчої діяльності Євгена Паранюка сягають у часи створення тому "Станіславщина" (1960-ті роки), до якого він подав свої спогади про свою рідну Хмелівку та сусідні села нинішнього Богородчанського району, що на Івано-Франківщині. До речі, його спогади при Хмелівку, її людей, про зустрічі з відомими емігрантами, земляками відзначаються образністю, точною характеристикою, детальністю викладу, цікавістю фактів, доброзичливістю, що роблять їх достовірним історичним джерелом.

До самостійних занять краєзнавчими дослідженнями спонукали Євгена Паранюка відродження незалежної Української держави, яка відкрила йому шлях до повернення на Батьківщину. З 1991 року він став майже щорічно

провідувати Україну, найперше Івано-Франківщину, а потім Київ, Ужгород, Чернівці, Львів, Кам'янець-Подільський та інші міста і регіони, зав'язувати контакти з відомими вченими істориками, літературознавцями, письменниками, поетами і пропагувати їх творчість в українській діаспорі США. Під час відвідин України він зрозумів наскільки важливі його знання з історії рідного краю, всю значимість їх для краєзнавчих досліджень. У цьому плані поштовхом для написання власних краєзнавчих праць слугувало для Є. Паранюка особисте знайомство з професором Прикарпатського національного університету Володимиром Грабовецьким, який видав у 1994 році нарис про село Хмелівку з 1629 – по 20-ті роки ХХ ст. Водночас вони ініціювали широке відзначення у 1994 році 365-ліття першої писемної згадки про Хмелівку. Євген Паранюк спонсорував проведення цього свята, також за свої кошти виготовив мармурову плиту з пам'ятним написом на честь села і взяв участь в її відкритті.

Як краєзнавець, Є. Паранюк взяв участь у роботі наукових конференцій, присвячених 250-річчю від дня загибелі Олекси Довбуша в Івано-Франківську, 140-річчю від дня народження Івана Франка в Богородчанах, приурочених ювілею Закарпатської "Просвіти" в Ужгороді, у міжнародних наукових читаннях у Кам'янці-Подільському та інших. У своїх доповідях він декларував своє бачення краєзнавчих досліджень, ділився спогадами про життя рідної землі у 20 – 30-ті роки ХХ ст., розповідав про трагічну долю земляків у роки Другої світової війни та в еміграції. Водночас він виявив себе дослідником життя і творчості Івана Франка, Олекси Довбуша.

Перу Євгена Паранюка належить низка опублікованих краєзнавчих праць, в яких поєднуються виклад історії, етнографії, генеалогії, природи, власні спогади про рідний край та інші землі України. До таких видань доцільно віднести книги "Спогади про рідне село Хмелівку", історико-краєзнавчий нарис про сусіднє село Росільну, "Моя подорож в Україну в 2000 році", "На отчій землі 2002 року", "Балада про Олексу Довбуша" й ін. Чимало краєзнавчих матеріалів містить книга Є. Паранюка "Неповторні

зустрічі" (2007 р.). Одночасно він виступив автором ідеї і упорядником книги "Олександр Кошиць. Збірник статей, спогадів і матеріалів до 130-річчя від дня народження геніального диригента і композитора" (2006 р.)

Не маючи наукових ступенів і вчених звань, Євген Паранюк, тим не менше, прагне писати не тільки в стилі краєзнавчого аматорства, але й надати своїм працям науковості. Він непогано орієнтується в історії рідного краю і прагне подати маловідомі достовірні факти. Як етнограф, він досконало володіє знаннями про народні звичаї, традиції та обряди, ремесла і промисли, бджільництво рідного Прикарпаття. Крім того, він добре пам'ятає і викладає родовід як власної, так й інших селянських сімей рідного села. У таких описах він ставиться з великою повагою до людей, допомагає з'ясувати їх початки їх родоводу. З певним письменницьким хистом у своїх працях відтворює колоритну природу, флору і фауну Західної України, джерела народної медицини. Все це робить праці Є. Паранюка цінним надбанням для краєзнавства України.

Варто зазначити, що Євген Паранюк активно співпрацює з науковцями і краєзнавцями на ниві регіональних досліджень. Зокрема, він товаришує з професорами Володимиром Грабовецьким, В.С. Прокопчуком, відомим подільським краєзнавцем Борисом Кушніром

Відзначивши у 2008 році 85-ти літній ювілей, Євген Паранюк продовжує плідно реалізовувати свої перспективні проекти на тлі краєзнавства. Зокрема, він активно працює над завершенням створення історико-етнографічного збірника "Хмелівка", укладає покажчик нектароносних рослин України для потреб бджолярів, річний календар пасічника, записує власні спогади про своє життя і громадську діяльність.

Щиро зичимо Євгену Паранюку міцного здоров'я, творчої наснаги, нових цікавих книг, у тому числі краєзнавчих, наступних плідних зустрічей на Батьківщині.

Примітки:

1. Петро Тронько. Історичне краєзнавство: крок у нове тисячоліття: Досвід, проблеми, перспективи. – К., 2000. – С. 67-72; 2. Баженов Л.В. Регіональні дослідження України істориками західної української діаспори (1921-2001 рр.) //Історія України: маловідомі імена, події, факти (Збірник статей). – Київ-Донецьк, 2001. – Вип. 16. - С. 237-244; 3. Прокопчук В.С. Інституціоналізація краєзнавчого руху Правобережної України 20-х ХХ – початку ХХІ ст. – Кам'янець-Подільський, 2009;

Володимир Погребенник,
м. Київ

Київські штрихи до спогадів про Євгена Паранюка

Зустрічі людей, як і шлюби, певне, теж плануються на небесах. Знайомству з Євгеном Паранюком завдячую Бл. п. Федорові Погребеннику, котрий мав особливий хист відшукувати цікавих співбесідників і кореспондентів, тягло й плідно з ними спілкуватися. А що таким цінним свідком і учасником подій, здатним зацікавити одного з кращих джерелознавців (і найкращого – стосовно Західної України) Ф. Погребенника, і був його землянин із «Вавилону на Гудзоні» – сумнівів не виникає.

Київського професора й лауреата Шевченківської премії та нью-йоркського шанувальника культури й мистецтва, зокрема рідних, українознавця й швейцара-емерита багато що поєднувало. Насамперед – спільне походження з прикарпатської селянської родини. Тип батька-майстра на всі руки (такими були і Михайло Паранюк, і Петро Погребенник). Навчання в польській школі, – Федір Погребенник описав уже його в

збірнику «Щасливий у праці», що став, на превеликий жаль і біль, уже посмертним, а Євгенові Паранюку варто ще це зробити. Любов до музики. Танцюристські вміння: обидва в юнацькому віці добре пописалися на високій фестивалній сцені, тільки одна була розташована в Києві, друга ж - в Арізоні. Відданість батьківщині, захоплення її культурою. І, звичайно ж, - література, Франко, письменники, у заокеанському вигнанні, їхні листи, книжки... Стислий перелік єднальних чинників варто завершити патріотизмом, вірністю національній ідеї, що спрацювала в усіх розвинутих державах світу й ще доведе, згідно оптимістичної віри обидвох земляків, свої креативні спромоги в Україні.

Звичайно, немало й роз'єднувало двох adeptів української культурної спадщини, починаючи від суспільного становища. Різними були потужні тиски на них – радянської тоталітарної системи на, сказати б, «тереного» українця й тяжкості чужини – на вимушено екзильного. Неоднакові статки й відповідно міра індивідуальної свободи (тут уже матеріальні спроможності нижчі в нашого професора, ніж у заокеанського вахтера). Та хто зна, ким би став Євген Паранюк, якби не опинився в 1941 р. у Німеччині, а по війні в США. Може, вченим, бо прагнув знань, артистом? Так чи інакше але «ентузіястом культури» (В.Грабовецький) він таки став. І хіба міг ним не стати той свідомий український юнак, який в Німеччині познайомився з І.Багряним, Яром Славутичем, В. Січинським, А. Животком, М. Глобенком, Оксаною Лятуринською, а в Нью-Йорку тридцять років знався з Д.Гуменною? Той завзятий бібліофіл, який довгі десятиліття, подібно до Федора Погребенника, колекціонував книжки?

Поскільки Євген Паранюк залюбки приїздив «додому» у вільну відроджену державу, комунікабельні й обізнані в світі рідної культури країни не могли не зустрітися. Спілкувалися під час Світового форуму українців у Києві (1993) й наступних перебувань «свого гостя» на батьківщині. Пан Євген гостив у просторому помешканні родини Погребенників на Оболоні неподалік Дніпра, ночував тут. Тоді ж пощастило

познайомитися з ним і автору цих рядків. Досі пам'ятні цікаві розмови про історію «малої» й великої батьківщини, українських письменників, зокрема закордоном, у США В. Баркою, Б.Кравцівим, Ю. Шевельовим, Ю. Косачем, М. Шлемкевичем, Л. Полтавою, І. Керницьким, М. Понеділком, Є. Маланюком, Ф. Мелешком, В. Чапленком, Р. Купчинським, Л. Лепким, Ю. Дивничем, М. Француженком, В. Лесичем, Ю. Буряківцем і ін. Є.Паранюк розповідав про свої зустрічі з Д.Гуменною, Г.Журбою (спогади якої «Від «Української хати» до «Музагету» Ф.Погребенник опублікував тоді в часописі «Україна»), І.Багряним, Г.Костюком, спільним знайомим Яром Славутичем і багатьма іншими. Нью-йоркський українець привозив вірші В.Лесича, відомості про О.Лятуринську, передавав листи від київського дослідника діаспорної літератури Д.Гуменній. Із приємністю гість і господарі брали спільну участь у культурно-мистецьких імпрезах столиці, побували в Домі актора на концертах.

На жаль, час плинув швидко. Пам'ятаю, як мені довелося відпроваджувати п.Євгена на бориспільське летовище. А коли невдовзі мені трапилася нагода, повертаючись з наукової конференції в Іллінойському університеті, перебути кілька день в американському мегаполісі, не міг не відвідати будинок на Третій стріт, де на дверях під гудзиком дзвоника зазначалося: «Gene Paraniuk». Заскочений господар був радий листові від Ф.Погребенника, книжковим новинкам. При від'їзді він віддячив у той же спосіб, допомігши дістатися підземкою до «Джей-Еф-Кей». Там, в очікуванні літака, я найбільше дізнався від п. Паранюка про його незабутнє село Хмелівку на Богородчанщині.

Разом із нечастими зустрічами, особистими і телефонними діалогами маю зараз нагоду спілкуватися з п.Євгеном опосередковано – через люб'язно надісланий його сестрою п. Палагною Лапчук збірник спогадів і статей під простою назвою «Євген Паранюк» (Івано-Франківськ, 2002, 107 с.). Він бачиться цінним, зокрема, тим, що вмістив українознавчі розвідки американського українознавця «Спогади про село», «Розсільна» та-мемуарну

студію «Останні роки життя Івана Франка». Перша з них зримо відтворила топографію, красу Хмелівки, традиційні заняття (не тільки хліборобські) мешканців села. Автор виявив себе водночас його істориком і літописцем, розкрив неабияку ботанічну й зоологічну обізнаність. Сама номенклатура перелічених місцевих рослин, од назв яких віє поезією, складає 62 назви! Цінні біографічні відомості не тільки вводять у родинний світ братів козацького роду Михайла і Юрка Паранюків, а й розгорнуті в жанрові картини, що являють потяг селян до світла, знання, освіченість таких сільських «самовродних» інтелігентів, яким був батько автора, просвітник і винахідник. Історія українських мешканців Хмелівки, події шкільного життя 30-х рр. (три пам'ятні краєзнавчі мандрівки), інформація про сусідні села – все це ввійшло до спогадів. А написав їх Є.Паранюк не тільки з почуття вдячного синівського обов'язку, а тому, що радянські чи й діаспорні видання не згадували Хмелівку. Створити спогади допомогли й інформації односельців. Вивершив же їх цінний фольклорний додаток – балада про Довбуша, яку написав Євген Паранюк до 250-річчя його загибелі.

Такого ж типу стислий історико-краєзнавчий нарис «Розсільна». Це велике, багате, національно свідоме село постає на сторінках збірника в громадській, економічній й ін. сферах життя 1920-1944 рр., у шкідках до життєпису його священиків, культурних діячів, підприємців, навіть опришка Бедзи. До нарису долучено народний переказ про початки села дяка І.Кицми. Згадаємо тут, що й Ф.Погребенник в останні роки збирав матеріали з життя рідного Рожнова, ілюстративні джерела, документи і світлини. Тож підкреслимо важливість такого типу публікацій, щедро представлених у діаспорі солідними збірниками на зразок «Надбужанщини», «Городенщини», «Рогатинщини», «Стрийщини», «Коломийщини», «Бучаччини». Альманах «Станіславівщина» й опрацьовуваних останнім часом в Україні («Ямниця» І.Дейчаківського) на противагу радянському офіціозу «Історії міст і сіл Української РСР» чи повному забуттю. Є.Паранюк уплів цими нарисами й

свою скромну, від щирого серця квітку в вінок шани й любові до рідних землі та села.

Нарешті, франкознавча студія потрібна в сучасній Україні з огляду на те, що донедавна цей період життя українського генія замовчувався, а головне, що в основі студії – спогади племінника Франка Василя. З ним у Нью-Йорку зустрічався п. Євген, жадібно всотував його спогади. На цій мемуарній основі постали й попередні біографічні публікації Є.Паранюка про автора «Мойсея». Початок уміщеної в збірнику студії в добрім історико-художнім стилі вводить читача в контекст доби першої світової війни, коли з-за гори Маківки (тут у лавах "усусусів" воював і наш дід Михайло Базник, педагог) уставав "розвидняючийся день" української державної волі. Історія Василька при хворому Франкові закономірно переросла під пером п.Євгена в причинки до біографії, втім і духової, великого сина галицької землі (Підгір'я). Знаючи долю і творчість Франка, «впізнаєш» його в цитованих словах про ведмедів-невільників, у його почутті гумору, любові до природи. «Переведення» інформативного ряду студії через матеріали останніх «Спогадів про Франка» (Львів, 1997), де є й недруковані в СРСР про останні роки митця, підтверджує автентичність праці Є.Паранюка. Історіософські прозріння Франка щодо недовгого існування сусідніх імперій-ворогів, його коментарі з приводу історії Січей, останні зустрічі з К.Гриневичевою та її сином, із Ц.Журовською, прегарні слова при розставанні з Васильком («я все своє життя присвятив боротьбі за, наш нарід, за його право і волю... незабаром я відйду в зоряне царство предків наших, житиму там: на ясній поляні у мого давнього друга Захара Беркута. Але дух мій залишиться на українській землі...») – все це прикрасило спогад. Він гідний друку в таких солідних книжках, як львівські «Спогади». А фінал узагалі виявляє письменницький хист Є.Паранюка.

Перед написанням цих сторінок відбулася телефонічна розмова між Нью-Йорком і Києвом. П. Євген ділився згадками про попередні перебування в Україні, зустрічі з Ф.Погребенником, спільними знайомими (М.Мушинкою,

В.Скуратівським і ін.), журився віком, який не сприяє далеким мандром. Повідомив про подаровані в книгозбірні обласного і районного центрів книжки зі своєї цінної колекції, згадав про творчі заміри - дописати спомини, доповнивши їх мемуарними свідченнями його родича Івана Штогрини у США, з маестро Кошицем і його хором, перевидати збірник, долучивши нові спогади й усунувши помилки. Та найбільше вразила звістка про негаразди, з домовласником, перспективу виселення з будинку, факт тяжкої втрати трьох тисяч книжок і восьми тисяч зібраних альгебраїчних задач. Тож побажаємо сподвижникові й неаматору українознавцю Євгену Паранюкові уникнути лихої долі й довго ще радіти добру рідної землі, що неминуче настане, збагачувати й утішати щедрим спілкуванням не лише приятелів, а й знайомих!

В.Ф. Шпильва,

м. Кам'янець-Подільський

Людина творить себе сама

Яскравим прикладом духовного зростання особистості може бути Євген Паранюк. Цей син карпатських гір та простого селянського, але надзвичайно мудрого, талановитого роду, пройшов нелегкий шлях українського емігранта і не дав згубити своє духовне єство тяжкій роботі в шахті чи на заводі. Він добре відомий в Україні та за її межами, як людина, яка стала справжнім колодязем унікальних згадок та епізодів про Івана Багряного, Володимира Січинського, Олександра Кошиця, Яра Славутича, Василя Барку, Докію Гуменну, Євгена Маланюка, Василя Франка, патріарха Мстислава... Євген Паранюк, мешкаючи за океаном, зустрічався з багатьма діячами української літератури та культури і занотовував замітки про ці зустрічі. Відтак, власним коштом видав кілька брошур про ці зустрічі, допомагаючи сучасникам глибше пізнати славетних. Якби Євген Паранюк

лише написав свої спогади – уже цим одним він би прислужився українській нації.

Проте, це не єдина галузь діяльності, у якій відзначився Паранюк. Якось у Кам'янець-Подільський державний університет (нині – національний імені Івана Огієнка) прийшла посилка. Вірніше, одразу кілька. Бо чи одним ящиком перешлеш 32 томи енциклопедії «Британіка». 23 – «Універсальної енциклопедії», 11 – «Історії цивілізацій» Дуранта, 10 – щедро ілюстрованої енциклопедії «Гранд Лярус», стос тлумачних словників та довідників англійською, німецькою, французькою мовами... Ці безцінні для закладу видання відправив у дарунок Євген Паранюк із Нью-Йорка. Вділивши зі своєї досить скромної як для американця пенсії і кошти на придбання книг, і оплату поштових послуг. У попередні роки пан Євген таким же способом переправляв книги до університету та головної бібліотеки в Івано-Франківську, пакував цілі контейнери для українського студентства в інших містах. Доброчинство Євгена Паранюка суттєво відрізняється від діяльності тих добродіїв, які шлють з-за океану в Україну одяг, що був у вжитку, чи навіть якісь харчі. Адже духовний хліб неоціненний. А його часто бракує в нашій державі. Свідченням тому реакція на мою публікацію про Євгена Паранюка в одному з центральних українських видань. Вона викликала справжню зливу листів. Усі просили книг, навіть бібліотека Національного заповідника «Софія Київська».

Євген Паранюк є також зразком українського патріота, який навіть за тисячі кілометрів живе невідривним від України життям. Щороку буває в Україні, у рідному селі Хмелівка на Франківщині, його цікавить сучасне життя рідного села, прагне бути його учасником, відвідуючи школу, бібліотеку. Паранюк не обминає й Кам'янця-Подільського. Адже місто віддавна є культурно-духовним центром, тут багато молоді, з якою можна поділитися знаннями. Тут його прийняли в почесні члени колективу університету. Євген Паранюк виступає безцінним виховником для нинішньої

молоді – усім своїм життям та діяльністю, силою духу, людяністю, служінням Батьківщині він подає приклад молодим.

Садівник, музикант, лікар-травознай, ткач, мисливець, боднар, механік, тесляр, пасічник, різьбяр, упорядник церковних та господарських календарів - от стільки фахів було в Євгенового батька. Усі ті вмілості описав у своїх брошурах його син, таким чином, додавши свою дешицу до української етнографії. Зустрівши в Америці видатного етнографа Василя Скуратівського, пан Євген так заприятелював з ним, що той згодом впорядкував книгу «Паранюки – рід простий, та славний», а до його Хмелівки на честь одного з візитів Паранюка спорядив експедицію «Чумацькими шляхами», яка мала надзвичайно багатий ужинок, бо Євген Михайлович відтворив для дослідників усі старі звичаї, які шанували в його родині, та ще й продемонстрував реліквію – рукописний щоденник свого батька.

Зразком свідомого громадянина, патріота, щомиті готового до беззавітного служіння Вітчизні, бачимо Євгена Паранюка, який, незважаючи на свій поважний вік, завше має в своєму серці молоду невгамовну любов до України.

Микола Гординчук,
м. Кам'янець-Подільський

Мої діалоги з Євгеном Паранюком

Кожна людина з багатим життєвим досвідом по-своєму унікальна та цікава. Мені в процесі журналістської діяльності неодноразово доводилось спілкуватись з цікавими людьми, писати про них нариси, викладати на сторінках різних видань їх життєвий досвід та здобутки. Серед цього розмаїття доль та характерів особливе місце займає постать Євгена Паранюка, людини, котра, проживаючи далеко за межами рідної Вітчизни,

щоденно демонструє свою безмежну відданість Україні та українській справі.

З ранньої юності його життєвий шлях тісно переплівся з поневірваннями українського патріотичного духу в рідній стороні, а згодом в європейському зарубіжжі. Його приятелювання з такими яскравими особистостями, як Іван Багряний, Григорій Костюк, рідня Івана Франка, регулярне спілкування з цілою когортою талановитих діячів української культури в зарубіжжі тільки гартувало полум'яне серце українського патріота.

Мої інтерв'ю з Євгеном Паранюком та замітки про нього, його подвижницькі справи на користь України та Кам'янець-Подільського національного університету публікували газети «Кам'янець-Подільський вісник», «Народовладдя», «Товариш Хмельниччини» та всеукраїнська газета Соціалістичної партії «Товариш». Також мені довелось побувати на батьківщині Євгена Паранюка, перевозити його бібліотеку в дар Кам'янець-Подільському національному університету ім. Івана Огієнка та спілкуватись з його братом, сестрою, родичами, друзями й знайомими.

У діалогах з Євгеном Паранюком умовно виділяю три важливих складові.

Передовсім його власний життєвий досвід, адже чіпка пам'ять патріота зберегла чимало деталей з давнього минулого своєї родини, свого краю. Це багатство спогадів є справді вражаючим, бо віддзеркалює ту епоху, яка вже не повернеться в своїх буднях, яка вже стала історією, що вдало відображена в книзі «Рід Паранюків – слашний і роботящий».

Друга вагома складова його спогадів прямо стосується видатних українських діячів науки, культури та мистецтва, з ким довелось неодноразово спілкуватись Євгену Паранюку. Це справді неоціненний скарб, який дає можливість повніше зрозуміти тенденції розвитку української культури й мистецтва вдалині від рідної землі, а також її вплив на розвиток інших культур, зокрема і в Сполучених Штатах. Спогади Євгена Паранюка -

важливе джерело історії, ключ до розуміння світоглядних позицій культурної та політичної еліти українського зарубіжжя.

Вражає й те, що Євген Паранюк досить знаний в українських колах США. Мені довелося в цьому пересвідчитися під час діалогу Теодора Костюка, котрий відвідав наш університет.

Третя - найдивовижніша складова, що незмінно присутня в спілкуванні з Євгеном Паранюком, – його особистий внесок у скарбничку розвитку України. Маю на увазі видання коштом автора спогадів про останні дні життя Івана Франка, друк книги з історії самого роду Паранюків, де навіть включено чудодійні рецепти з медових страв, низка видань культурологічного характеру. Втім, Євген Паранюк не тільки плідно працює в галузі мемуаристики, а й свої прижиттєві надбання – громіздку бібліотеку заповів для української молоді, передавши безцінний дар безкоштовно Кам'янець-Подільському національному університету. Він також подарував книгозбірки для просвітянських організацій Івано-Франківської області.

Вразило мене й те, як багато друзів має Євген Паранюк тут, в Україні. Маю на увазі не тільки знаних в Україні літераторів, котрі в тісній співпраці з Євгеном Паранюком видають книги, а й простих українців. Саме завдяки Євгену Паранюку мені довелося познайомитися в Богородчанах Івано-Франківської області з Петром Костюком, котрий власноруч виготовляє унікальні скрипки та віолончелі й на міжнародних конкурсах майстрів його музичні інструменти займають призові місця за якістю звучання. Щиро радію з того, що мені довелося відвідати садибу його рідного брата, побувати в школі, де навчався Євген Паранюк. Дивуватися з чудової карпатської природи, в оточенні якої виростав-трудився та продовжує плекати працею величальну Україні славний рід Паранюків.

Е. О. Зваричук,
м. Кам'янець-Подільський

Іван Франко в творчості Євгена Паранюка

Зовсім недавно, два роки тому, 27 серпня 2006 року Україна відзначала 150-ти річчя з дня народження Великого Каменяра, поета-борця, революціонера-трибуна, співця сподівань народу – Івана Франка.

Іван Франко увійшов в історію літератури і науки як поет і драматург, прозаїк і літературознавець, публіцист і історик, економіст і філософ. Величезна кількість наукових праць, літературних та публіцистичних творів описують І.Франка як неугамовного борця за інтереси народу, показують його як людину, що в поті чола свого щоденно рубала кам'яну скелю насильства і підлоти, байдужості і зради, зневіри і забобонів та мостила шляхи до світла цілому народові.

Іван Франко – діяч, що уособлює цілу епоху української культури, один з найвидатніших письменників слов'янських народів, ім'я, що здобуває все ширшу світову славу. Вже сучасники сприймали його як велике астральне тіло, що гріє всю Україну, а світить ще далі. Відтак Франкова велич стає з кожним роком дедалі яскравою і грандіозною. Про це свідчать незарослі людські сліди до його могили і широкі торовані шляхи нащадків до його слова і мислі.

Життєвий шлях Великого Каменяра – це епоха боротьби і праці. Йому довелося силою правди і світлого розуму самому відчиняти двері у великій світ. Іван Франко, змальований кількома поколіннями дослідників, увійшов до свідомості кожного українця, як образ що горів і яснів, і страждав, і трудився для свого народу. Кількість праць, присвячених творчості та життєвому шляху Каменяра, неможливо перелічити. Наукові розвідки, літературні твори, поетичні збірки, публіцистичні статті та спомини, які видавалися в Україні та за її межами, складають цілісний комплекс знань про

творчу, політичну, громадську та наукову діяльність, охоплюють, здавалося б, всі грані життя, і не залишають жодного шансу знайти нове, незвідане про І. Франка.

Однак, краєзнавець-етнограф, український емігрант Євген Паранюк використовуючи спогади Василя Франка, племінника Великого Каменяра, зміг знайти нові штрихи до портрету видатного українця. Завдяки такій співпраці світ побачила маленька, але доволі важлива за своїм змістом книга “Останні роки життя Івана Франка”. До речі ця книжечка є логічним продовженням статей, що були опубліковані на сторінках львівського часопису “Неділя”: “Іван Франко: останні роки” та “ Мій стрийко – Іван Франко”.

У творі розповідається про останні роки життя І.Франка. Вказана книжечка значно розширює наші знання про маловідомі сторінки життя Каменяра. Водночас, вона розкриває трагедію людського життя, тяжкохворої людини, яка не володіла руками і треба було щодня її вмивати, одягати, годувати. Однак, поряд з хворим І.Франком постійно перебували його рідні та друзі. Вони допомагали Великому Каменяреві вкотре перемогти та перебороти біль. Зокрема, Правління товариства УСП і Січові Стрільці влаштували в притулку, де перебував хворий І.Франко, Свят-вечір. Була це хвилююча і неповторна зустріч. Опівночі, коли стомленого письменника привели до його кімнати, він не спав тієї ночі, лежав у ліжку і роздумував про велику справу, яку роблять для України Січові Стрільці.

Потім була остання подорож з притулку додому, скільки вона забрала сил Каменяра, знає тільки Бог. Однак, він згідністю переніс цю важку і далеку подорож. Ранкові подорожні надали йому посильну допомогу. І кожен з них у цей ранній час відчував гордість: з ним у трамваї їхав славний Франко, видатний письменник, поет, мислитель, філософ, громадський діяч, Великий Каменяр, найславніша людина на всю тогочасну Україну.

Відтак автору, спираючись на спогади племінника І.Франка, вдалося яскраво відобразити людську допомогу та співчуття Великому Каменяреві.

Змалювати глибоковідчутний та болючий жаль з приводу тяжкої хвороби І.Франка, якого безмежно шанували. У свою чергу видатний письменник до останньої хвилини свого життя з великою повагою ставився до всіх, хто його оточував і допомагав. Він наставляв їх на подальшу боротьбу за свої права доти, доки не постане суверенна й незалежна держава.

Таким чином, книжка Є.М. Паранюка добре прислужиться читачам і буде ще одним скромним внеском у франкознавство. Вона стане в пригоді студентам-філологам, учителям літератури, учням, всім, хто не байдужий до творчості І.Франка.

Література.

Паранюк Є.М. Останні роки життя Івана Франка / Є. Паранюк. – Івано-Франківськ: Нова зоря, 1998. – 15 с.

А.О.Михайлик,

м. Кам'янець-Подільський

Про книгу Євгена Паранюка "Неповторні зустрічі"

(Ужгород, 2007)

Нещодавно з'явилася книга про життя і діяльність відомого українського громадського діяча, народознавця, краєзнавця, франкознавця, просвітянина і благодійника Євгена Паранюка. Укладачами видання стали Павло та Михайло Федаки, а її основу склали статті вчених, журналістів, громадських, культурних і політичних діячів.

Доля вихідця з Івано-Франківщини, який нині живе в Сполучених Штатах, цілком відбиває трагічні сторінки історії України ХХ ст. Перша світова війна, політичні репресії 30-х рр., Голодомор, жахливий буревій Другої світової незагоєною раною залишилися в пам'яті та душах українців. В ті важкі роки було важливим не лише вижити фізично, але й зберегти себе у духовному сенсі, не втратити власне "Я", залишитися людиною. Хтось

захопився політичними ідеологіями, хтось звернувся до Бога, а дехто у власній історії, культурі, духовних надбаннях свого народу бачив джерело тієї життєдайної сили, що здатна слугувати дороговказом на бурхливих стежках людської долі.

До останніх, мабуть, і належить Євген Михайлович Паранюк. Представник третьої хвилі українських емігрантів, тобто політичних, виходець з села Хмелівки, що під самим Чорним лісом, завжди залишався справжнім патріотом свого краю, людиною неординарною, самородним талантом й майстром на всі руки. Чисельні грані його яскравої особистості відображені в книзі про нашого земляка, що вийшла з друку в 2007 р. під промовистою назвою "Євген Паранюк. Неповторні зустрічі." Достатньо навіть поверхнево ознайомитися з виданням, щоб зрозуміти, що на авторів, які доклали свою працю до її написання, а серед них Василь Скуратівський, Галина Грицюк, Петро Арсенич, Іван Скрипник, Павло Федака, Василь Петришин та багато інших, постать добродія Євгена справила дійсно неповторне враження.

"Хоча сьогодні він живе в Нью-Йорку – великому бізнесовому центрі Сполучених Штатів, однак серце його назавжди прикипіло до рідного хутора Кусниківка у селі Хмелівка Богородчанського району Івано-Франківської області", – пише в своїх спогадах про Євгена Михайловича Галина Грицюк. Ці слова можуть слугувати своєрідним лейтмотивом до всього його життя. Є.Паранюк, який працював на заводах Цейса, а з 1949 р. – у США спочатку прибиральником у лікарні, швейцаром, кочегаром, слюсарем, знову швейцаром, у своїй душі завжди залишався палким патріотом рідного села, що, мабуть, уособлювало для нього всю Україну. Куди б не закинула його доля, завдяки неабияким талантам добродія Євгена навколо нього з'являються організації, пов'язані з українською справою: драматичні і спортивні гуртки, український театр імені Івана Котляревського, курси українознавства для молоді, музична школа, друковане періодичне видання для дітей "Школярник" тощо.

Якщо у розвідці Галини Грицюк, вміщеній у книзі, значну увагу приділено організаційним здібностям Є.Паранюка, то Михайло і Павло Федаки присвятили свої статті самій постаті відомого українського громадського діяча. "Кожен, кому довелося поспілкуватися з Євгеном Паранюком, не міг не винести приємного враження від цього неординарного співрозмовника. Слухаєш його невимушені тривалі розмови – і все більше переконуєшся в його ерудиції, пізнаєш людину добру і талановиту, цікаву й щиро, котра, здається, і вважає своєю основною місією поділитися із вдячним слухачем багатим досвідом власного життя, численними пригодами й епізодами як із власної біографії, так і невичерпного кола знайомих, серед яких чимало знаменитостей", – згадує голова Закарпатського крайового культурно-освітнього товариства "Просвіта" П.Федака. У спогадах про особисті зустрічі з ним яскраво висвітлені ті на перший погляд незначні штрихи, які сповна характеризують цього гідного представника української діаспори. Зокрема, його меценатську діяльність, знайомство з видатними українцями, серед яких Іван Багряний, Володимир Січинський, Василь Франко (син брата Івана Франка Захарія), відвідування після довгих років еміграції України.

Схожій тематиці присвятили свої оповіді про Євгена Михайловича В.Петришин, П.Кальницький, В.Погребенник. У них ми зустрінемо спогади про участь Є.Паранюка у роботі крайових осередків "Просвіти" на сучасному етапі, його зустрічі з українськими письменниками і відомими культурними діячами, зокрема за кордоном. Складається враження, що для всіх, з ким спілкувався добродій Євген, зустріч з ним також виявилась неповторною – це і є лейтмотивом названого видання, вдало відбитим у його назві. Стислий нарис "Вшанування пам'яті Михайла Бращайка" розповідає читачам про відвідування Євгеном Михайловичем разом з провідниками й активістами крайової "Просвіти" могили визначних громадсько-політичних і культурних діячів Закарпаття братів Юлія, Михайла і Антона Бращайків на цвинтарі Калварія в Ужгороді.

Про особливі відносини, які склалися у Є.Паранюка з товариством "Просвіта", йдеться в стислому нарисі Павла Федаки "Добродій Євген – Persona Grata в товаристві просвітян". Зокрема, мова йде про написання ним книги "Останні роки життя Івана Франка", яка є своєрідним внеском у франкознавство і фрагменти з якої були надруковані в календарі-альманахові "Просвіти" на 2006 р. з нагоди 150-річчя народження великого Каменяра.

Надзвичайно тепло, з повагою пише про нього журналістка "Голосу України" Віра Шпильова (нарис "Мій емігрант"). З вдячністю розповідає про добру звичку Є.Паранюка дарувати книги. 32 томи енциклопедії "Британіка", 23 томи "Універсальної енциклопедії", 11 - "Історії Цивілізацій" Дуранте, 10 томів щедро ілюстрованої енциклопедії "Грануляріс", цілий стос тлумачних словників та довідників англійською, німецькою, французькою мовами передані Кам'янець-Подільському національному університету. Такі ж дарунки дещо раніше отримали університет та головна бібліотека в Івано-Франківську, цілі контейнери книг було відправлено з Нью-Йорку для українського студентства в інших містах. Все це – зі своєї скромної як для американця пенсії. Недарма багато хто з українців-емігрантів називає Є.Паранюка "бджолою в хмарочосі".

"Весна знов затопила Поділля цвітом. Де ж ти, нью-йоркська бджоло?! Хвилююся і виглядаю", – так поетично завершує свою розповідь В.Шпильова.

Дуже лірично, не шкодуючи яскравих фарб, пише про свої зустрічі з Є.Паранюком Василь Бабій (есе "Євген Паранюк: портрет особистості"). Відчувається, що їх поєднує щира дружба, основою якої є любов до рідного краю та народу. Не маючи особливих статків, добродій Євген витрачає значні кошти на допомогу тим українцям, які її потребують, пише В.Бабій. І це крім величезної кількості книг, репрезентованих ним українським університетам та школам. "Його життя – це нелегка і непроста доля, і дуже часто – дорога самотньої людини по безкрайому полі життя", – так, по-філософському, завершує своє оповідання автор.

Справжньою окрасою книги є вміщені в ній статті самого Євгена Михайловича. Серед них – "Спогади про рідне село", "Моя подорож в Україну", "Спогади про мої відвідини Музею визвольної боротьби України в Празі", поезія "Балада про Довбуша" та інші. Від них віє справжньою закоханістю рідний край, великим розумінням української історії, людей, природи. Автор подає не лише історичні відомості про рідну Хмелівку, але й детально характеризує природно-географічні умови цього кутка України, досліджує походження прізвищ її мешканців, зупиняється на проблемах освіти та культури, пише про господарювання хмелівчан. Після знайомства з розвідкою, навіть у людини, яка жодного разу не була на Івано-Франківщині, мабуть, складеться досить повне уявлення про її природу, особливості господарювання та побуту місцевих жителів. Інші статті Є.Паранюка носять мемуарний характер і присвячені спогадам про його відвідування України в 2000 і 2002 роках. Детально, з історичним аналізом та науковими узагальненнями, автор описує власні візити до Івано-Франківська, Коломиї, Богородчан, Ужгороду, з вдячністю згадує тих людей, які гостинно зустрічали його, "...моїх доброзичливих друзів та незабутні зустрічі з прекрасними людьми рідної України."

Науковий інтерес викликає "Реєстр визначних українських вчених, громадських, культурних і політичних діячів, яких я знав або з якими співпрацював", вміщений у виданні. На двадцяти сторінках подаються відомості про видатних українців, серед яких видавець та редактор 10-ти томної "Енциклопедії Українознавства" у Сарселі (Франція) Володимир Кубійович, президент Українського Музичного Інституту Америки у Нью-Йорку Дарія Гординська-Каранович, Дмитро Антонович (син Володимира Антоновича) – педагог, мистецтвознавець, історик, політичний діяч, Мстислав (Степан) Скрипник – патріарх Київський і всієї України – Руси, Євген Маланюк – поет, есеїст, журналіст і публіцист та багато інших. Практично кожна постать може стати темою окремого дослідження.

Значної документальності книзі надають вміщені у ній світлини. Понад двадцять чудових кольорових фото ілюструють відвідини Є.Паранюком України, зокрема, Народного Дому "Просвіти" в Ужгороді, святкування 100-річчя заснування народної школи в рідній Хмелівці, зустрічі з професорсько-викладацьким складом Кам'янець-Подільського національного університету. Відбито відвідування Євгеном Михайловичем Міжнародної наукової конференції у Празі, присвяченої 130-річчю народження Дмитра Антоновича, Музею визвольної боротьби України тощо.

Маємо надію, назване видання прислужить не лише вузькому колу краєзнавців – істориків, але й всьому загалу української інтелігенції, студентам, учнівській молоді, державним діячам та політикам, представникам української еміграції.

В.О. Савчук,

м. Кам'янець-Подільський

**Зарубіжне представництво як елемент міжнародного визнання
Кам'янець-Подільського
національного університету імені Івана Огієнка**

Міжнародне співробітництво Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка засвідчує великі потенційні можливості цього напрямку у вдосконаленні навчального процесу. Він міститься у площині: аматорство – виконання вимог закону «Про вищу освіту». Напрацювання останніх років дозволяють зробити висновок про формування певної системи міжнародного співробітництва, яка включає в себе такі компоненти:

- проведення спільних наукових і науково-технічних досліджень;
- організація міжнародних наукових і науково-технічних конференцій, симпозіумів, конгресів, семінарів, «круглих столів»;

- участь у міжнародних освітніх і наукових програмах;
- участь у програмах двостороннього та багатостороннього обміну студентами, аспірантами, науково-педагогічними і науковими працівниками;
- відрядження за кордон науково-педагогічних кадрів для викладацької та наукової роботи на основі прямих договорів університету із зарубіжними вищими навчальними закладами та отриманих грантів;
- створення спільних наукових центрів, лабораторій;
- випуск спільних щорічників наукових праць;
- участь в студентських олімпіадах, творчих конкурсах, пленерах.

В історичному плані формування системи міжнародних зв'язків можна поділити на декілька етапів. Кожен із них вимагав наукового осмислення, вирішення проблеми включення різних механізмів, бо міжнародні зв'язки за своїм характером і змістом, способами і напрямками, завданнями і виконавцями являють собою унікальний комплекс. Цей комплекс ефективний тоді, коли він ставить конкретні завдання на конкретний період з обов'язковим аналізом як досягнутого, так і прогалин. Саме через практику проходить апробація прийомів і методів та наступність завдань.

Досвід показує, що вироблення ефективної моделі міжнародних зв'язків вже на початковому етапі можливий при багатовекторному пошуку. При такому підході механізми втрат від помилок будуть зведені до мінімуму. У цьому контексті надзвичайно важливим виступає правовий супровід всіх компонентів і етапів системи міжнародної співпраці. Він має виглядати у формі попередніх домовленостей, односторонніх, багатосторонніх угод, консультацій тощо. Опорними віхами у її здійсненні є суворе дотримання вимог законодавства. Це дає змогу чітко формувати завдання, здійснювати контроль, оперативно реагувати на динамічність ситуацій та мати гарантії страхування від ризиків.

Щодо форм роботи, то на початковому етапі важливо вивчати міжнародний досвід організації навчального процесу: планування, організація мобільності, форми самостійної роботи, контролю навчального

процесу по всіх його вертикалях. Активною формою у цьому сенсі зарекомендував себе міжнародний семінар для науково-педагогічних працівників, у якому перед науково-педагогічними працівниками університету виступили і ділилися досвідом колишній директор інституту «Полонікум» доктор Піотр Гарнцарек (Варшавський університет, Республіка Польща), колишній посол Республіки Польща в Україні доктор Єжи Козакевич (Варшавський університет), доктор Казімеж Вуйціцкі (Варшавський університет); проректор зі співпраці з закордоном Варшавського університету: Войцех Тегельський, директор Центру Східної Європи цього ж університету Ян Маліцкі; професори-природознавці з Республіки Польща: Войцех Новаковський (Підляська академія), Уршула Віконська (Польська академія наук), Павло Ящук (Вейська господарська школа), Радослав Коріх (Гданський університет); французькі працівники освіти з округу Леон: Патрісія Бержірон, Жізель Мустафа, Анн Шану, Елен Дешарм, Бернадет і Мішель Роше.

Наступною активною формою мобілізації науково-педагогічних працівників є участь їх у читаннях лекцій в зарубіжних закладах або пробні лекції зарубіжної професури в університеті. Аналіз їх методики підготовки і проведення особливо необхідний для молодих викладачів. Це є одним із основних елементів роботи Школи молодого викладача університету.

Такі обговорення проходять у формі круглого столу. Так, 19 квітня 2007 року в університеті організовано засідання круглого столу "Болонський процес: за і проти" з участю координаторів впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу на факультетах і кафедрах, усіх зацікавлених осіб. Відбувся обмін думками з таких питань:

- Що дало Україні приєднання до Болонського процесу?
- Що ми виграли і що втратили?
- Чи потрібно використовувати західні стандарти і методи навчання?

Чи варто відновити свої?

- Що задовільняє чи не задовільняє Вас в існуючій системі української

освіти і що необхідно зробити для поліпшення якості підготовки фахівців?

Результати дослідження стану впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу на перших курсах усіх спеціальностей університету впродовж 2006-2008 навчальних років та завдання, що впливають з оцінок міжнародних експертів їх стало предметом обговорення на засіданнях вчених рад та кафедр. На основі цих обговорень формуються відповідні рекомендації та розробки.

Безумовно, вивчення міжнародного досвіду здійснюється через участь працівників університету у наукових, науково-практичних конференціях, зарубіжних стажуваннях. Динаміка такої участі їх за останні 5 років зростає. Тільки у 2008 році науковці університету взяли участь у роботі 30 міжнародних організацій, програм і фондів проти 21 у 2006 році. З природоохоронного напрямку – 4, біології – 4, філології – 7, мистецтва – 2, історії – 1. Значно виросло число студентів, які взяли участь у міжнародних конференціях, симпозіумах, творчих конкурсах, спортивних змаганнях.

Найактивніше розвиваються зарубіжні контакти у сфері науки. Росте число викладачів, які відряджаються за кордон з метою наукової праці: майже удвічі проти 2006 року виросло число виступів науковців університету у зарубіжних часописах.

Важливим напрямом міжнародної співпраці, одночасно і визнанням міжнародного авторитету університету є участь іноземних науково-освітніх діячів у вихованні студентської молоді університету. Насамперед, через таку форму як зарахування у почесні доктори наук та члени колективу. В основному, це здійснюється з тих закладів, з якими співпрацює наш університет.

Так, впродовж тривалого часу ведеться співробітництво нашого університету з Краківською педагогічною академією імені Комісії Національної освіти. Це один із знаних навчальних педагогічних закладів Республіки Польща, співробітництво з яким ведеться більше десяти років. Регулярними стали мовні стажування студентів, пленерна практика,

конкретності набула наукова співпраця, яка вилилася у видання польською мовою двох збірників «Кам'янець – Подільський та його околиці». Як наслідок, промотор цієї співпраці ректор Фелікс Кирик був обраний почесним доктором наук нашого університету. Такої честі був удостоєний у 2007 році доктор габілітований ректор Педагогічної академії Хенріх Войцех Жалінський.

Народився у 1938 році, у 1961 році закінчив історичний факультет Вищої педагогічної школи у Кракові. У грудні 1970 року Рада історично-філологічного факультету цієї школи присвоює йому ступінь доктора гуманістичних наук. Його наукові інтереси концентруються на дослідженні польських національних повстань ХІХ ст., історії великої еміграції, зокрема її політичної і військової думки, біографістиці і пресознавстві. З цієї проблематики вивчав документи в архівах Парижу, Риму, Праги, Львова, Кам'янця – Подільського. Як результат, у квітні 1991 року захищає габілітаційну працю. За рекомендацією професора, док. габ. Веслава Беньковського з Польської академії наук у Кракові обирається на посаду надзвичайного професора. У 1991-1994 роках – віцедиректор, а з 1994 по 1999 директор Інституту Історії Краківської педагогічної школи, яка з 1999 року була реформована у Педагогічну академію. У 2005 році колегія виборців обирає його ректором академії. На цій посаді він перебував до 2008 року. За цей час був Головою Конференції ректорів педагогічних ВНЗ, членом Президії Конференції ректорів академічних ВНЗ Республіки Польща.

Нагороджений Золотою відзнакою за суспільну працю міста Кракова (1989), медаллю Комісії Національної освіти (1985), Кавалерським Хрестом ордену Відродження Польщі (1991), Офіцерським Хрестом ордену Відродження Польщі (2003), Почесною медаллю «Polonia Semper Fidelis» (Рим 1998). За наукові досягнення був триразово нагороджений Міністром науки вищої школи і техніки (1977, 1981, 1983); за організаційні досягнення і керівництво академією отримав у 2006 і 2007 рр. нагороди Міністра науки і вищої школи.

Почесним доктором університету обраний також доктор філології, дослідник народної культури лемків південних Схилів Карпат, фольклорист, іноземний член НАН України Микола Мушинка.

Середню освіту він здобув у Бардієві та Пряшеві, вищу – у Празі. Тут під керівництвом І. Панькевича та Є. Врбцовой почав глибоко вивчати фольклор південних лемків. У 1960 р. прийнятий на роботу до Дослідного кабінету україністики філософського факультету (Пряшів). У 1963 року аспірант Празького та Київського університетів. У 1967 року здобув звання кандидата мистецтвознавчих наук. З 1992 року — доктор наук. Є автором численних науково-публіцистичних статей, книжкових видань. Найважливіші з них: «З глибини віків. Антологія усної народної творчості українців Східної Словаччини» (1967), «Володимир Гнатюк — дослідник фольклору Закарпаття» (Париж, 1975), «Фольклор Пряшівщини в працях українських та російських вчених і сучасний стан його дослідження» (1968), «Спільні і відмінні риси у фольклорі русинів Пряшівщини та Войводини» (1971), «Фольклорні видання українців Пряшівщини» (Український календар на 1979 р., Варшава) та ряд інших.

М. Мушинка збирає та досліджує лемківський фольклор також в Югославії, Румунії, Польщі, Україні, Західній Чехії та Моравії. У Словаччині та в закордонній пресі опублікував кілька монографічних статей про маловідомих або призабутих дослідників лемківської культури. Тісно співпрацює з Українським музеєм у Свиднику, є членом Словацького етнографічного товариства при Словацькій АН, Міжнародної комісії з дослідження народної культури Карпат та Балкану й інших організацій. Виступає з доповідями на лемківські теми на словацьких і міжнародних конференціях [1]. Виступив співорганізатором і активним учасником II Міжнародного наукового конгресу українських істориків «Українська історична наука на сучасному етапі розвитку», який проходив у нашому університеті 17-18 вересня 2003 року [2]. Нині Микола Мушинка є членом Центру дослідження країн Центральної та Східної Європи історичного

факультету нашого університету.

Серед прихильників та поціновувачів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка чільне місце займає Євген Михайлович Паранюк. Народився він 27 червня 1923 року в селі Хмелівка на Івано-Франківщині у сільській родині. У 1941 року вивезений на примусові роботи до Німеччини. З 1945 року розпочинається його емігрантське життя, спочатку в Баварії, а з 1949 року – в Америці. Там бере активну участь в українському національному русі. Одночасно з цим пише історико-краєзнавчі дослідження. З-під його пера виходять «Спогади про Хмелівку», «Росільна», «Останні роки життя Івана Франка», «Олександр Кошиць і Голівуд» [3].

В роки незалежності, повернувшись на історичну Батьківщину, він активно співробітничав з нашим університетом. Надзвичайно багато він допомагає в укомплектуванні бібліотеки. У 2003 році він подарував 110 примірників, у 2008 – 1233 примірники, всього – 1374 примірники. Серед них – 38-томна «Енциклопедія Британіка», 20-томна «Світова Енциклопедія», енциклопедії релігій, філософії, літературознавчі, історичні, музичні, всього енциклопедій – 237 назв, 378 назв словників, 185 примірників історико-філософської літератури, ілюстровані атласи, 87 книг мистецького спрямування, ілюстровані путівники тощо. Останнє надходження у листопаді 2008 року мало 153 примірника книг і 22 упаковки грам-платівок. З них 99 примірники енциклопедій і 24 назви словників. Всі вони поповнили фонд іноземної літератури, який складає нині 10097 примірників і 12 % цього фонду – література, подарована Паранюком Є.М.

За таку меценатську допомогу, активну популяризацію української ментальності рішенням Вченої ради університету Євгену Михайловичу Паранюку присвоєно звання «Почесний член Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка».

Євген Михайлович повний сил, має великі плани щодо участі в добродійних справах університету, його гуманітарної складової, особливо

популяризації історії нашого закладу, його нинішніх здобутків серед української західної діаспори.

Як бачимо, міжнародна співпраця університету постійно поглиблюється, вона набуває все більш окреслених, чітких рамок і параметрів, виступає складовою частиною всього комплексу навчально-виховного процесу. Це має глибокий вплив на полікультурне виховання майбутніх фахівців школи України.

Примітки

- 1 <http://lemko.org/history/krasovski/diyache/1.html>
- 2 Баженов Л.В. Нотатки з II Міжнародного наукового конгресу українських істориків «Українська історична наука на сучасному етапі розвитку» / Баженов Лев, Філінюк Анатолій // Краєзнавство. – 2003. – № 1-4. – С. 235-240.
- 3 Бабій В. Медобор духовності. Євгену Паранюку – 85! / Бабій Василь // Мед із духовних сот. Есеї. – Івано-Франківськ: ПП Супрун В.П., 2008. – С. 5.

The author analyses the problems and directions of the international cooperation. Attention is centred on the participation of the foreign cultural workers and scholars in the educational work of the University.

Key words: *international cooperation, national programs, the forms of cooperation, diaspora, foreign scholars.*

В.С. Прокопчук,
м. Кам'янець-Подільський

**Євген Паранюк і наукова бібліотека Кам'янець-Подільського
національного університету імені Івана Огієнка**

Про Євгена Михайловича Паранюка вперше почув 2003 року під час проведення 17-18 вересня на базі університету II Міжнародного конгресу українських істориків на тему «Українська історична наука на сучасному етапі». Серед 500 учасників конференції з 14 країн були такі вчені, державні і громадські діячі, як останній президент УНР в екзилі Микола Плавюк, президент Українського історичного товариства, голова Світової наукової ради Світового конгресу українців, головний редактор «Українського історика», доктор історичних наук, професор Любомир Винар, голова секції античної історії Української вільної академії наук, доктор історичних наук, професор Олександр Домбровський, професор зі Словачкиї Микола Мушинка, голова Всеукраїнської спілки краєзнавців, академік НАН України Петро Тронько, заступник директора Інституту історії України НАН України Станіслав Кульчицький та ін. Під час пленарної частини ректор університету професор Олександр Завальнюк часто перемовлявся з гостем, чоловіком середнього росту й міцної статури.

- Хто це? – запитав Іона Ізраїльовича Винокура, доктора історії, завідувача кафедри історії і народів Східної Європи та археології.

- Це – гість з Нью-Йорка, українець, меценат, який подарував бібліотеці університету чимало цінної літератури з діаспори.

1 вересня 2004 року закінчилося моє сумісництво в університеті, за дорученням ректора О.М. Завальнюка я очолив колектив університетської бібліотеки. І з перших днів знайомства з бібліотечними справами знову виринуло ім'я пана Євгена Паранюка. Валентина Бунда – заступник директора бібліотеки розповіла про внесок Євгена Михайловича в

розширення бібліотечного фонду іноземної літератури. Згодом інформації додав поважний літами й гарними справами Борис Михайлович Кушнір, повідомив деякі подробиці про свого нового приятеля зі Сполучених Штатів Америки. Так дізнався, що Євген Михайлович із Прикарпаття, що його рідне село Хмелівка знаходиться недалеко від райцентру Богородчани на Іванофранківщині. Що лиха доля зробила молодого хлопця оstarбайтером спочатку шахти неподалік голландського кордону, а згодом – заводу в Судетах. Тільки сила волі, чималий генетичний потенціал, взятий від талановитих батька-матері, рідної української землі, дали можливість йому не тільки вижити, а й збагатитися знаннями різних наук, закінчити низку курсів, надбати фах токаря і фрезерувальника, оволодіти кількома мовами, майстерною грою на музичних інструментах, наснажитись від спілкування з видатними українцями. 1943 року побував двадцятирічний Євген Паранюк у Празі, відвідав Український вільний університет, Музей визвольної боротьби України, познайомився з професором Дмитром Антоновичем, творцем і директором музею, Наталею Наріжною, дочкою професора Симона Наріжного. Не змарнував чотири роки в таборі для переміщених осіб в Ашафенбурзі (Баварія), де проживало понад 10 тисяч чоловік, діяли церква, початкова школа, гімназія, професійні навчальні заклади, курси. З огляду на репресії, які чекали багатьох українців, що в роки війни опинилися в Західній Європі, спрямував погляд на Захід і 1949 року перебрався до Сполучених Штатів Америки.

Борис Михайлович з любов'ю розповідав й інші деталі, а я думав: те, що Кам'янець-Подільський став предметом уваги і турботи Є.М. Паранюка, то заслуга невтомного Б.М. Кушніра, якби не він, його уміння безпомилково знаходити справжніх людей – високих духом і мораллю, не побував би в Кам'янці-Подільському Євген Михайлович, не було б тих понад тисячу цінних книг, які дали можливість багатьом спраглим до знань студентам доторкнутися до наукового доробку Західної Європи, Америки.

А якось, мабуть років зо два тому, у приймальні чекав черги зайти до ректора для вирішення невідкладних бібліотечних справ. Відчиняються двері, і Б.М. Кушнір пропускає вперед коренастого чоловіка, і, звертаючись до присутніх, цікавить, чи є Олександр Михайлович, хто у нього. Своїм не вельми гострим зором кілька разів пробіг по обличчях і зупинився на мені.

- Та тут директор університетської бібліотеки. Знайомтесь...

Розмова наша була недовгою – кілька слів для годиться. Але я скористався нагодою подякувати Євгену Михайловичу за його черговий дар: напередодні він заадресував університету посилку – 31 примірник багато сторінкових довідників та енциклопедій.

Зустріч викликала бажання більше дізнатися про українця-мецената. Борис Михайлович порадив познайомитися з його двома газетними статтями – «Колисала доля радість і смуток»¹ та «Добром зігрите серце»². У моїй пам'яті тоді відклалася інформація про контакти Євгена Михайловича. Серед його друзів і знайомих, однодумців і сподвижників Іван Багрянний, Володимир Січинський, Григорій Костюк, учений, письменник, академік УВАН, Василь Авраменко, актор, балетмейстер, Марко Антонович, історик, Володимир Беляєв, Любомир Горницький, піаніст педагог, віце-президент Українського музичного інституту в Нью-Йорку, професор, Анатолій Дублінський, історик, краєзнавець Волині, релігійний і громадський діяч, Григорій Китастих, композитор, педагог, диригент Капели бандуристів ім. Т. Шевченка, Юрій Косач, небіж Лесі Українки, Ізидора Косач-Борисова, Лесина сестра, Володимир Кубійович, творець десяти томної «Енциклопедії українознавства», Євген Маленюк, письменник, Лео Молодожанин, виходець з Полонного, видатний скульптор, творець пам'ятників Т. Шевченку у Вашингтоні, Вінніпезі, Буенос-Айресі, Годось Осмачка, Василь Охріменко, Улас Самчук, митрополит Мстислав (Скрипник), Юрій Стефаник, син Василя Стефаника, Галина Хоткевич, донька Гната Хотквича, Анатолій Юриняк та десятки інших.³ Воістину, скажи, хто твій друг...

У моїй пам'яті зринає ще одна зустріч. Того разу – з племінницею Любою. Її представив знову ж таки Борис Михайлович. «Це родичка Є. М. Паранюка, – відрекомендував. – А ще ж ваша колега-бібліотекар з Івано-Франківська». Пані Люба закінчувала наш університет, здобувала другу вищу освіту, опанувала англійською, бо перейшла працювати у відділ іноземної літератури. А як тут без знання мов. З гордістю розповідала про дядька, його контакти з рідною Хмелівкою, де живе брат Юрій Михайлович, вузами і бібліотеками Івано-Франківська, Ужгорода, де Євген Михайлович залишає не тільки гарне враження, а й щедрі книжкові дарунки.

Незабаром у бібліотеку університету прибула чергова партія книг з Нью-Йорка – 39 великих картонних ящиків-контейнерів. Їх опрацювання зайняло чимало часу. Борис Михайлович контролював хід роботи: спочатку поцікавився, скільки посилок прибуло, де і як вони зберігаються, через кілька тижнів – скільки посилок опрацьовано, у наступний раз дорікнув, що облік і каталогізація йде повільно. Мої пояснення, що описувати англійську, німецьку та іншу іномовну літературу неможливо без перекладача, що допомогу викладачі подають у вільний від навчання час, розбивалися об його щире нетерпляче бажання бачити книги свого друга на полицях бібліотеки, та ще й окремим фондом. А краще – в окремій бібліотеці іноземної літератури. Його бажання співпадало з конкретними кроками ректора О. М. Завальнюка, проректора з міжнародних зв'язків В. О. Савчука, директора бібліотеки відкрити читальний зал іноземної літератури. За моїм поданням ректор ввів у штатний розклад посаду завідувача майбутнього читального залу. Однак університет розвивався так скоро (з'явилися окремі економічний, природничий факультети, факультет корекційної та соціальної педагогіки і психології, факультет психології), що вільної аудиторії так і не видавалося знайти. І все ж дарунок Євгена Михайловича зайняв місце у книжковому фонді центрального абонементу і склав 12 відсотків всієї іноземної літератури, що є в бібліотеці.

Велика група книг – це енциклопедії, довідники, зокрема 32 томи енциклопедії «Британіка», 23 – «Універсальної енциклопедії», популярна медична енциклопедія, двадцятитомна світова енциклопедія, енциклопедія релігій, з філософії, літературознавства, музики, історії – загалом 132 примірники.

На полиці бібліотеки лягло 354 словники – франко-англійські, німецько-англійські, іспанські, чесько-англійські, етимологічні словники сучасної англійської мови, Ваттерський ілюстрований словник для юних.

186 книг – то художня література англійською, німецькою, французькою мовами. Є і «Книжкова полиця для хлопчиків і дівчаток» у 4 томах – гарно ілюстрована і наукова інформація, літературні твори для дітей. Серед художньої класики – твори Шекспіра, Гете, Лондона, Пушкіна, Франка, низка пригодницьких романів, повістей.

Окремий розділ із 183 книг – це історико-філософські праці, п'ятитомний ілюстрований атлас світу «Золота книга», одинадцятитомник Віллі Дюранта з історії цивілізації, книги з історії стародавнього Єгипту, Греції, середніх віків, з історії філософії, праці Плутарха, Сократа, Канта, Бекона, Шопенгауера.

Чимало й мистецької літератури. У її доборі приглядається залюбленість Євгена Михайловича в музику. Серед 87 книг можна знайти оповіді про Бетховена, Чайковського, Гайдна, Шуберта, Баха, Брамса, Моцарта, Паганіні, їхні твори в нотних записах.

Групою з 72 книг представлені навчальні підручники і посібники, 19 книгами – природничо-математична тематика, 8 праць стосуються психологічної науки, 7 – путівників дають можливість краще пізнати історію і культуру Парижа, Берліна, Мюнхена, Праги, Відня.

Все це багатство – 1221 книга – заобліковано й описано колективом відділу комплектування та наукової обробки, який очолює Л.В.Литвиненко, дбайливо розташоване на полицях центрального абонементу, яким завідує

провідний бібліотекар Л.В.Резнічук. Книги виділені в окремий фонд, розташовані відповідно до вимог ББК.

Отже, мені було про що поінформувати Євгена Михайловича восени 2007 року, під час останнього в часі його приїзду до Кам'янця-Подільського. Протягом кількох днів ми були разом, спілкувалися. Це тоді ректор університету професор О.М.Завальнюк нагородив Є.М.Паранюка медаллю «За особливі успіхи в освіті і науці», вручив йому іменну сувенірну шаблю. Було відвідання університетського музею, куди Євген Михайлович передав кілька експонатів, у тому числі шаблю, яку романтично називав «кармалюковою»⁴.

А ще були бесіди. Саме тоді дізнався я, що такі щедрі книжкові дарунки пересилає він в Україну не від надлишку грошей. Живе у найманій квартирі, з якої власник дуже хотів би зіпхнути небагатого квартиранта (як пенсіонер, Євген Михайлович вносить за квартиру пільгову плату, чим і викликає невдоволення господаря). З пенсії 1200 дол. щоразу відриває якусь суму для придбання не просто літератури, а саме цінних книг, таких, які допомагали б українцям освоювати науковий простір Заходу. Він контактує з видавництвами, магазинами, науковими установами, громадськими організаціями.

- У мене книги всюди, навіть на підвіконні, на кухні, під постіллю, інколи ледь можна пройти, - щиро ділився про свою улюблену справу. – Спішу відправити за океан, до рідної України, щоб звільнити місце для наступних поповнень.

Так склалося, що сім'ї у Євгена Михайловича не має. Його сім'я, його родина – то рідна Україна, її народ, що спинається на ноги в своєму бажанні мати незалежну державу, бути рівним серед рівних. І він, українець із Нью-Йорку Євген Паранюк, цьому щиро слугує ось уже 86-ий рік.

Примітки.

1. Кушнір Б.М. Колисала доля радість і смуток / Борис кушнір // Край Кам'янецький. – 2002. – 15 жовтня.
2. Гординчук М. Добром зігріте серце / Микола Гординчук, Борис кушнір // Кам'янець-Подільський вісник. – 2003. – 27 червня.
3. Паранюк Є.М. Неповторні зустрічі / Євген Паранюк; уклад. П.Федака М.Федака. – Ужгород: Т-во «Просвіта», 2007. – С. 149-168.
4. Гординчук М. Євген Паранюк: «Це – мій обов'язок перед Україною» / Микола Гординчук // Там само. – 2007. – 19 жовтня.

Л.В. Резнічук,

м. Кам'янець-Подільський

**Фонд Євгена Паранюка в Кам'янець-Подільському національному
університеті ім. Івана Огієнка**

Сучасна бібліотека покликана надавати користувачам інформацію, про передові ідеї, досвід, вона створює основу для навчання, розвитку особистості. Реалізуючи концепцію інформаційного суспільства бібліотека займає ключову позицію серед постачальників інформаційних послуг, зберігає соціальну та культурну пам'ять, що міститься в матеріальному предметі – книзі.

Пріоритетний напрямок роботи університетської бібліотеки – формування книжкового фонду навчальної, методичної, наукової, художньої, довідкової літератури. Цьому питанню великої уваги надає керівництво нашого університету, особисто ректор професор О.М. Завальнюк, роблячи акцент на поповненні бібліотеки літературою, що відповідає новим спеціальностям і спеціалізаціям.

Поповнення фонду новими надходженнями здійснюється на основі моніторингу забезпеченості літературою навчальних дисциплін, замовлень кафедр, аналізу картотеки «Незадоволений запит читача». Паралельно із закупівлею літератури бібліотека отримує книги від дарувальників – викладацького та студентського колективів. Серед активних меценатів – ректор, професор О.М. Завальнюк, проректори В.О. Савчук, В.М. Федорчук, А.А. Заводовський, професори Л.В.Баженов, Є.І. Сохацька, Ю.А. Хоптяр, О.Ф.Головко та інші співробітники університету. У числі меценатів бібліотеки – професор Василь Верига з Канади, зав. відділом бібліографії і краєзнавства Російської національної бібліотеки Н.К.Лелікова, радник посольства Республіки Польща в Україні Ольга Гнатюк, радник посольства Російської Федерації в Україні С.П. Тюлягін.

Особливої вдячності заслуговує Є.М. Паранюк, краєзнавець, історик з української діаспори в США. У воєнні роки доля закинула його спочатку до Європи, потім до Америки. Вже за часів незалежності він декілька разів відвідував Україну, побував у Кам'янці-Подільському, нашому університеті. Євген Михайлович брав участь у роботі II Міжнародного наукового конгресу українських істориків «Українська історична наука на сучасному етапі розвитку», який проходив на базі Кам'янець-Подільського державного університету 2003 року.

12 вересня 2008 року в конференц-залі Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка відбулися міжнародні наукові читання «Євген Паранюк: людина, дослідник і меценат України та української діаспори», присвячені його 85-річчю. У доповідях, повідомленнях Миколи Мушинки, професора зі Словаччини, академіка НАН України, Л.В. Баженова, доктора історичних наук, професора, керівника Центру дослідження історії Поділля, В.С. Прокопчука, доктора історичних наук, професора, директора наукової бібліотеки університету, Б.М. Кушніра, історика, краєзнавця, та інших учасників читань відмічалось, що виділені в окремий фонд праці, подаровані Євгеном Паранюком, склали дванадцять

відсотків всієї іномовної літератури в бібліотеці, підкреслювався його внесок у краєзнавство, просвітницьку справу.

Є.М. Паранюк зробив значний внесок у комплектування фонду наукової бібліотеки університету зарубіжними виданнями англійською, французькою, німецькою та іспанською мовами. Меценат подарував бібліотеці 1448 примірників книг, серед них - 23-томне видання «Універсальна енциклопедія», 11-ти томна «Історія цивілізації» Дуранта, тридцятидвотомне видання енциклопедії «Британіка», світова енциклопедія в 22 томах, 10-ти томна енциклопедія «Гранд Лярус» з кольоровими ілюстраціями, популярна медична енциклопедія, енциклопедії релігії, філософії, історії, музичні, літературознавчі, енциклопедія Брокгауза та інші. Значну частину дару складають словники й довідники – 354 примірники. Навчальному процесу на факультеті іноземної філології сприяють художні твори класиків – В.Шекспіра, Дж. Лондона, Й.Гете, І.Франка, О.Пушкіна англійською та німецькою мовами, надіслані Євгеном Михайловичем. Чимало й історико-філологічних видань, зокрема - «Золота книга» - ілюстрований атлас світу в 5 томах. Є книги з історії стародавніх і середніх віків, Єгипту, філософські праці Канта, Бекона, Шопенгауера, Плутарха, Сократа. 87 видань – твори мистецького спрямування. Література про Бетховена, Баха, Чайковського, Паганіні, Моцарта, їх твори, ілюстрована історія мистецтв, історія музики та ін. Серед подарованої літератури - ілюстровані путівники по Парижу, Берліну, Мюнхену, Відню, Празі, є шкільні підручники з англійської, французької мов. Чимало творів літературознавчих, природничо-наукових, психологічного спрямування.

На початку жовтня 2009 року надійшли чергові посилки літератури зі США. Серед 74 документів - «Класичний словник» Райта, книги про Й. Бетховена, В. Шекспіра, з живопису, музики, зокрема – «Енциклопедія меломана», «Основи музичного акомпанування», «Енциклопедія гри на скрипці», «Словник з музики». Декілька книг з історії – «Енциклопедія

світової історії», «Французька революція» у 2-х томах, «Американські герої» Ейзенхауера, добірка словників і довідників.

Учасники наукових читань та сам ювіляр ознайомились з науковою бібліотекою, побували у центральному абонементі, де сконцентрований дар Євгена Михайловича. Фонд розташований за галузями знань в алфавітному порядку. Масив книг займає 5 стелажів, він забезпечений паспортом, поличними роздільниками, на видному місці поставлено портрет мецената, наведена його коротка біографія. У підрозділі було проведено огляд літератури, гостей ознайомлено з виставкою «Дар Євгена Паранюка», картотекою.

Відбулася зустріч мецената з бібліотекарями центрального абонементу, пройшла щира бесіда двох зацікавлених сторін. Євген Михайлович відповів на питання присутніх. Чимало гарних слів і побажань прозвучало на адресу краєзнавця, дослідника історії рідного краю, свого роду.

На пам'ять залишилися світлини і, головне – книги, які користуються попитом у студентів викладачів та науковців.

Євген Паранюк

Присвячується О. М. Завльнюкові та Б.М. Кушнірові

Балада про Устима Кармалюка

На Поділлі сади квітнуть, зеленіє на ланах пшениця.

Народивсь народний месник у селі Головчинцях.

Пішов юний Устим на панщину тяжко працювати –

За непокірність віддав його пан Пигловський у солдати.

Служить Кармелюк у полку Кам'янець-Подільському.

Утікає Устим із війська – покарав його суд армійський,

Запроторили дезертира у штрафбатальйон кримський.
Кармелюк із етапу утікає – на Поділлі повстанців збирає.

Світить ясний місяць над подільськими полями,
Іде Устим Кармелюк подільськими шляхами.
На ланах подільських спіє пшениця золотиста,
Іде Кармелюк, та не сам – а з ним повстанців триста.

Прибув Устим у город Кам'янець-Подільський,
Затривожився вельможний воєвода польський,
Став він города військо королівське збирати –
Буде воєвода багатих магнатів захищати.

Гукнув Кармелюк до повстанців хоробрих:
«Бийте, ріжте панів подільських вельможних!»
Б'ють, грабують шляхту – городських багатіїв,
Гроші їхні роздають поміж подільських бідняків.

Ночує Кармелюк над Смотричем у діброві,
Укладає плани помсти над багачами суворі:
За кривди селянські будемо панів карати,
Народ подільський з панщини визволяти.

Зібралася шляхта города, судді та адвокати –
Вирішили народного месника живим упіймати.
У фортецю Кам'янецьку зачинили Устима за грати.
Оточили військо повстанців – буде шляхта їх вбивати.

Б'ються повстанці – карають шляхту й багачів,
Грабують, палять двори ненависних шляхтичів,
Ділять гроші та майно поміж подільських бідняків.
Спіймав воєвода кам'янецький отамана повстанців.

Зачинили славного ватажка в кам'янецьку фортецю.
У в'язниці – камінна постіль, подушка із криці.
Провідують героя красні подолянки – та несуть подарунки,
А на спогад Кармелеві дарують шовкові хустинки.

Стережуть жандарми Кармеля в темній в'язниці.
Розстеляє він хустки шовкові у кам'яниці.
Міряє, в'яже, розкладає – став Устим хустки рахувати,
Міркує – довжина їх достатня – треба з в'язниці втікати.

А в фортеці кам'янецькій – темні вікна і залізні ґрати.
Піднявся Кармель на вікно – став ґрати ламати.
В'яже хустки до прутів – спустився він до землі
Й непомітно утікає з кам'янецької фортеці уночі.

Полюють за Кармелем суворі жандармські загони
По всьому Поділлі. Та втікає Устим у край Молдови.
Зібрав отаман ватагу – грабить багатих поміщиків,
Майно їхнє роздає поміж молдавських бідняків.

Шукають за Кармелюком басарабські жандарми.
Утікає Устим на Хортицю – за пороги Дніпра.
Збирає отаман повстанців – нащадків Гонти й Залізняка –
І знов карає багатих дворян повстанська рука.

Заметушилися жандарми – охорона дворян,
Зібрали командири солдатів – царських улан,
Оточили улани Кармалюка за порогами Дніпра,
Закували Устима в кайдани – і заслали до Сибіру.

Тяжко-важко Кармелеві на каторзі працювати,
На тобольському заводі скло у чанах виплавляти.
Задумав месник із сибірської неволі втікати,

Зібрав у всіх співв'язнів сорочки полотняні.

Пов'язав їх у полотнище – прив'язав каменище,
Зламав ґрати – закинув за паркан полотнище,
Уночі через вікно та звисаючу полотняну кладку,
Зник Устим із камери та всі в'язні до ранку.

За Сибіром сонце сходить – на дворі світає,
Із сибірської неволі Устим Кармелюк утікає.
Іде день, йде другий, на третій Урал переходить.
Прибув Кармелюк на Поділля й знов верховодить.

Знов свою повстанську ватагу іскликає
Ненависну польську шляхту жорстоко карає.
А шляхтич Рутковський гайдуків своїх збирає
Та з засідки у селі Кориченці Кармеля вбиває.

Рознеслася сумна вістка, що месник загинув.
Зійшлися всі подоляни – сумують бідні селяни:
Хто ж їх буде захищати перед лихими панами?
Поховали славного лицаря в містечку Летичеві.

А на спогад про Устима в Летичеві висока могила.
На Поділлі б'ють громи – то повстанська сила.
Зібралися тисячі повстанців – ватага Кармеля прощає.
«За Сибіром сонце сходить» - Україна співає.

Нью-Йорк,
Зима-Весна 2009

Кам'янець-Подільський національний університет ім. Івана Огієнка
Ректору академіку Олександрові Михайловичу Завальнюку

24 червня 2009 року

Вельмишановний пане Академіку!

Дозвольте мені подякувати Вам особисто, як голові оргкомітету, з приводу відзначання мого 85-річчя, котре відбулося у Вашому славному Університеті.

Дорогий пане Професоре, мені було дуже приємно, що Ви особисто спричинилися до ініціювання відзначення мого ювілею. Однак мені шкода, що через несподівану смерть у Вашій родині Ви не змогли бути особисто присутнім на конференції та відкрити її. Натомість я вельми вдячний, що цю функцію взяв на себе Ваш колега академік Лев Баженов, завідувач Центру дослідження історії Поділля та член оргкомітету конференції, улаштуванням котрої Ви пошанували мене.

Наукові читання відбулися в університетській конференц-залі, учасники конференції прочитали свої змістовні доповіді, в яких висвітлили суттєві думки про українську діаспору, її внесок у духовну скарбницю України та мій персональний стосунок до деяких історичних, краєзнавчих та етнографічних досліджень, меценатства та громадського життя. У завершальній частині конференції відбулося жваве та цікаве обговорення її учасниками виголошених доповідей, які, на думку багатьох, необхідно було б видати окремою книжкою, щоби задокументувати для історії цю неповторну зустріч з приводу мого ювілею.

Насамкінець не можу не висловити слова подяки за чудову гостину для усіх учасників конференції, котру університет влаштував у студентській їдальні.

Сердечно дякую також за поміщення моїх фотографій у книжках з історії Вашого університету.

З глибокою повагою до Вас

Євген Паранюк

Є. М. ПАРАНЮК НА СТОРІНКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ПРЕСИ

Краєзнавець і пасічник із Нью-Йорка

На долю Євгена Паранюка випала 50-річна розлука з рідною землею. Восени 1941 року 18-річним юнаком покидає він рідну Хмелівку на Станіславщині нині (Богородчанського району Івано-Франківської області). Покидає не з власної волі; як тисячі наших юнаків і дівчат, його примусово вивозять до Німеччини. Працює спочатку в шахті, потім на заводі (на двомісячних курсах він освоїв токарний і фрезерувальний верстати). А потім - тривале життя в таборі для переміщених осіб. 1949 року Євген покидає Німеччину та пароплавом пливе до Америки. Працює в США прибиральником у лікарні, і кочегаром, і слюсарем, і десь зо 20 років - швейцаром. А вільний час віддає музиці, шахам, книгам, друзям...

Тільки 1991 року Євген Паранюк, уже будучи пенсіонером, знову побачив рідну Хмелівку. Відтоді щороку з Нью-Йорка, де мешкає, приїжджає в Україну. І не просто приїжджає, а працює на благо України. Зокрема, за ці роки він видав цінні краєзнавчі розвідки «Росільна» (1996), «Спогади про Хмелівку» (1997), «Останні роки життя Івана Франка» (1998). Майже 600 наукових видань з власної книгозбірні Євген Михайлович передав Івано-Франківській обласній науковій бібліотеці ім. Івана Франка. Не забув він і про Богородчанську районну бібліотеку. А школі в рідній Хмелівці подарував піаніно, магнітофон, фотоапарат, друкарську машинку... Як зазначає письменник Василь Бабій, «Євгена Паранюка не треба ні про що просити – сам знає, і рука його щедра, наскільки йому дозволяє пенсія».

Цього року Євген Паранюк на запрошення кам'янчанина Бориса Кушніра відвідав і наше місто. 24 вересня в приміщенні міської організації Червоного Хреста відбулася його бесіда з місцевими журналістами. Гість розповів про свої зустрічі з багатьма цікавими людьми – українськими діячами в діаспорі. Серед них поет Євген Маланюк, архітектор Володимир Січинський (син невтомого подільського дослідника Євтима Сіцинського), дослідник історії української преси Аркадій Животко, художник, геральдист Микола Битинський, гуморист Микола Понеділок. Цього року в Івано-Франківську побачила світ ще одна пізнавальна книжечка нью-йоркського краєзнавця - «Український Голівуд і Олександр Кошиць». У тому ж Івано-Франківську вдячними земляками нещодавно видано збірку статей і спогадів «Євген Паранюк».

Того ж 24 вересня Євген Паранюк мав зустріч із студентами-філологами Кам'янець-Подільського державного педуніверситету, оглянув фортецю та архітектурні пам'ятки Старого міста. А наступного дня гість побував на Козацькій пасіці Медоборів. До речі, бджільництво – це родинна справа Паранюків. Євген Михайлович має надію, що скоро побачить світ його книжечка з корисними порадами для пасічників, з історією про бджіл, бджільництво, мед, віск. У планах є ще природознавчий і пасічний календар. Як зазначає Василь Бабій, «якби доля не була така, як є, а пішла іншим шляхом, то був би, напевно, Євген Паранюк відомим пасічником. Не ремісником, не добувачем і викачувачем меду, а філософом-медобором...» І, звичайно, всі очікують, що з'явиться і книга спогадів Євгена Паранюка «Мої зустрічі».

Плани, плани, плани...Що ж, у 79 років життя, здається, тільки починається.

Олег Будзей

(Подільнин. – 2002. – 4 жовт. – С.5)

Колисала доля радість і смуток

Де б Євген Паранюк не бував, але все повертався до рідної оселі. Народився він 27 червня 1923 року в родині споконвічних хліборобів с.Хмелівки, що на Гуцульщині. Батько його Михайло був гарним газдою: пасічником, садівником, ткачем, мисливцем, бондарем, тесляром, різьбярем, упорядником громадських календарів. А ще в сім'ї Паранюків цінили музику, нерозлучними були цимбали і скрипка.

Євгенко зростав допитливим, до всього придивлявся, намагався пізнати навколишній світ. Добрі успіхи виявив і в навчанні. Придивлявся до майстерності батька, у дев'ятирічному віці виготовив лижі, а ставши юнаком, майстрував цеберки, відра, коновки і навіть виготовив скрипку. Євген брав участь у роботі сільського драматичного гуртка, а також об'єднанні юних хліборобів. Він, як і його друзі, обробляє землю, засіває і збирає урожай.

Але хліборобське життя заступили хмари війни. В 1941 році Євгена насильно забирають на роботу до Німеччини. Він потрапляє аж під голландський кордон. Важка праця в шахті, втеча, знову робота, але цього разу в Судетах, на заводі. Коли закінчилася війна, Євген у 1945 році переїхав до Баварії, у місто Ашафенбург. Тут розташовувався табір переміщених осіб, який нараховував близько 10 тисяч людей з різних міст України.

Його допитливість проявилася і тут. Він студіює музику, вдосконалює гру на скрипці, знайомиться з письменником Іваном Багряним, сином Юхима Січинського відомим архітектором Володимиром Січинським, який багато розповідав про Кам'янець-Подільський і Поділля.

У 1949 році Є.Паранюк пароплавом добирається до Америки. Він зупиняється в Нью-Джерсі. Там жив його родич Штогрин, який емігрував до Америки ще до війни. Євген працює прибиральником у лікарні, кочегаром, вахтером. Його доля колисала радість і смуток. Він знайомиться з поетом та громадським діячем Євгеном Маланюком і на протязі багатьох років дружить з ним. Також зазнався з племінником Івана Франка сином його брата Захарія

Василем. Згодом Василь Франко приймає Є.Паранюка у своїй квартирі в Нью-Йорку і розповідає про зустріч зі своїм стрийком Іваном Франком. Ці зустрічі Є.Паранюк ретельно записав і згодом публікує їх у книзі «Останні роки життя Івана Франка».

Допитливість Є.Паранюка приводить його до Каліфорнії, Арізону і до Нью-Йорку, де він живе і тепер. Євген Михайлович знайомиться з українськими письменниками Яром Славутичем, Василем Баркою, Докією Гуменною, майбутнім ієрархом української православної церкви Мстиславом.

Знаменним для нього був 1991 рік, коли Україна стала незалежною державою. Усім серцем і душею він сприймає цей історичний акт і через 50 років лине до рідних місць під Чорним лісом на березі річки Кусниківки.

Не зважаючи на те, що Паранюк живе в найманій квартирі, свої заощадження він витрачає на купівлю книг, які пересилає в рідне село Хмелівку та інші бібліотеки України. Майже кожного року навідується в Хмелівку. У школу заходить не з пустими руками, а з подарунками для учнів і вчителів. Його перу належить історія Хмелівки і сусіднього села Росільної, а нещодавно побачила світ книга про славетного диригента і композитора Олександра Кошиця.

На робочому столі цієї неспокоїної людини лежить рукопис книги «Від Хмелівки до Нью-Йорку», в якій зібрані спогади різних років. Задумів багато. Він має великий матеріал про бджільництво в Україні, ремесла і звичаї Гуцульщини.

Наприкінці вересня цього року Євген Паранюк навідався до Кам'янця-Подільського, з інтересом оглядав архітектурні пам'ятки, знайомився з його історією. Він наніс візит ректору Кам'янець-Подільського державного педагогічного університету професору Олександру Завальнюку, зустрівся з студентами і викладачами Подільської аграрно-технічної академії, співробітниками міського комітету Червоного Хреста, місцевими журналістами.

У наступному році Євгену Паранюку виповнюється 80. Побажаймо йому нев'янучої долі, успіхів на творчій ниві, щастя.

Борис Кушнір, краєзнавець

(Край Кам'янецький. – 2002. – 15 жовт. – С. 15)

Добром зігріте серце

Доля Євгена Паранюка склалася неординарно. Народився в селі Хмелівці Богородчанського району на Івано-Франківщині. Рід його хліборобський. Батько був майстром на всі руки та ще й пасічником. Ріс Євген допитливим. Дев'ятирічним малюком змайстрував лижі, а згодом і скрипку. Постійно брав участь у роботі місцевого драмгуртка, успішно закінчив школу.

Війна перервала багатообіцяючий життєвий шлях хлопця. Його насильно вивезли до німецького рейху. Опинився юнак під бельгійським кордоном, працював у шахті, потім – на заводі в Судетах.

Закінчилася Друга світова війна, далі – табір для переміщених осіб у Ашафенбурзі. Євген Паранюк закінчує музичні студії, навчається в технічному університеті, знайомиться з письменником Іваном Багряним, Юрієм Шерехом, майбутнім ієрархом Української автокефальної православної церкви Мстиславом, архітектором Володимиром Січинським, який розповідає йому про мальовниче подільське місто Кам'янець-Подільський.

1949 року Паранюк пароплавом добирається до США і оселяється в Нью-Йорку. Працює прибиральником у лікарні, слюсарем, на різних роботах, наполегливо вивчає українську історію та літературу, іноземні мови, збирає власну бібліотеку. Знайомиться і тривалий час спілкується з відомим культурним діячем Євгеном Маланюком. Пам'ятними залишилися зустрічі з

племінником Івана Франка Василем, на основі чого Паранюк написав своє дослідження "Останні роки життя Івана Франка". Незабутні були зустрічі з письменниками Яром Славутичем, Василем Баркою, Докією Гуменною і сучасними українськими - Дмитром і Соломією Павличками, Василем Скуратівським, Анатолієм Погрібним, Лесем Танюком, Степаном Пушиком.

За своє довге життя Євген Паранюк не надбав матеріальних багатств, живе у найманій приватній квартирі. Його цінність – бібліотека і фонотека. На пенсійні заощадження закупає книги і пересилає до рідних місць в Україну. Обласна універсальна наукова бібліотека ім. І. Франка в Івано-Франківську отримала від нього 600 томів книг. Значну кількість книг Євген Паранюк подарував Прикарпатському університету ім. В. Стефаника, районній бібліотеці в Богородчанах і рідній школі в Хмелівці.

Не забуває він і про Кам'янець-Подільський, де у вересні минулого року побував і відвідав міський комітет Червоного Хреста, університет, аграрно-технічну академію, зустрівся з місцевими журналістами. А нещодавно на адресу Кам'янець-Подільського університету надійшло від відомого громадського діяча і добродійника дві посилки з книгами англійською, французькою і німецькими мовами, серед них - 11 томів історії світової цивілізації.

Євген Паранюк – автор книг "Росільна", "Спогади про Хмелівку", "Останні роки життя Івана Франка", "Євген Паранюк. Спогади, статті", брошури про Олександра Кошицю. А нещодавно вийшла в світ книга "Паранюки - рід простий, але славний".

27 червня цього року Євгену Михайловичу Паранюку минає 80 років. Бажаємо йому, щоб і надалі не в'януло добром зігрите серце, а ще – здоров'я, творчої наснаги, довголіття і нових відвідин нашого чарівного міста над Смотричем.

Микола Гординчук, Борис Кушнір
*(Кам'янець-Подільський вісник. – 2003.
– №26, 27 черв. – С. 6)*

Вельмишановний Євгене Михайловичу!

Професорсько-викладацький і студентський колективи Кам'янець-Подільського державного університету висловлюють Вам щиро вдячність за надіслані книги історичного, суспільно-гуманітарного та філологічного напрямів.

Ми високо цінуємо Ваше благодійництво, потуги, спрямовані на поповнення бібліотечного фонду нашого університету. З великим задоволенням і неприхованою цікавістю ознайомився з виданнями, які слугуватимуть поглибленню знань студентів з англійської та німецької мов, світової історії, історії України, музичного мистецтва, картографії, дають об'єктивну інформацію про життя української діаспори в США.

Бажаю Вам, дорогий Євгене Михайловичу, міцного здоров'я, особистого щастя, достатку і злагоди, довгих років життя, наснаги у справах.

З щирою повагою і вірою у славне майбутнє України

О.М. Завальнюк, ректор, професор
(*Студентський меридіан*. – 2006. –
8 жовт. – С. 2)

Щедрий дар Євгена Паранюка

Нещодавно бібліотека Кам'янець-Подільського державного університету отримала черговий дар — 39 контейнерів вагою 1,5 тонни від Євгена Паранюка - відомого громадського діяча, історика і краєзнавця, мецената, жителя Нью-Йорка, сотні корисних книг.

Євген Михайлович - уродженець села Хмелівки Богородчанського району, що в Прикарпатті, долею закинутий за океан, але душею та думками завжди в Україні. Щороку закуповує численні енциклопедичні видання в Америці та за свої ж кошти надсилає їх в Україну, зокрема – у бібліотеки.

Допомагають меценату в цій благодійній справі сестра Палагна Михайлівна та брат Юрій Михайлович, що мешкають в Івано-Франківській області.

В університетській бібліотеці передбачається відкриття читального залу іноземної літератури, де буде виділено окремий фонд Євгена Паранюка.

Колектив професорів та студентів Кам'янець-Подільського державного університету високо цінує вартісні і рідкісні видання, друковані англійською, французькою і німецькою мовами, й цього разу сердечно дякує за підтримку.

83-літній житель Нью-Йорка, українець Євген Михайлович Паранюк своїми добрими вчинками, щирістю і безкорисливою допомогою неодноразово доводить вірність та любов до рідної України.

О.В. Литвиненко, бібліотекар I категорії
(*Студентський меридіан. – 2006. – 16 листоп.
– С. 7*)

Євген Паранюк : «Це – мій обов'язок перед Україною»

Нещодавно Кам'янець-Подільський відвідав відомий меценат, українець, громадянин США Євген Паранюк. Ось уже кілька років поспіль Євген Михайлович, не маючи в Нью-Йорку власного житла (винаймає квартиру), за свою скромну пенсію сушить для українських студентів книги. Велику книгозбірню з давнього і сучасного мистецтва, багаті енциклопедичні видання (переважно англійською та німецькою мовами), деякі видання українських письменників за кордоном подарував Євген Михайлович Кам'янець-Подільському державному університету. За це ректор університету Олександр Завальнюк нагородив мецената відзнакою університету та іменною сувенірною шаблею. Євген Паранюк залишив сувенір у музеї університету.

Ми поцікавились у мецената, що спонукає його до такого подвижницького кроку. Так зав'язалась цікава розмова:

- Євгене Михайловичу, як саме Ви потрапили до США?

- Та дорога за кордон була гіркою і важкою, адже народився я 1923 року в Хмелівці, що неподалік Богородчан Івано-Франківської області. Там і досі живе мій брат з родиною, а в Івано-Франківську – сестра. До них при кожному візиті в Україну навітуюсь.

Та доля склалась так, що не зміг повернутись з Німеччини в Україну. Хоча ще 1945 року жив у Празі, у червні допомагав Іванові Стегнію добиратись до м. Турно, а мене мало не арештували енкаведисти. Добре володіючи чеською мовою, зумів переговорити з чеською поліцією, і вони силоміць визволили мене від сталінських бузувірів. Тоді й побачив, ще українцям в Україні загрожує тяжка неволя. Мені, юнакові, коли навчався в Празі, довелось разом з іншими виїжджати в Баварію, де жив у таборі «Ашафенбург» до 1949 року. Там проживало понад 10 тисяч осіб. Мали свою церкву, початкову школу, гімназію, фахові школи. Там діяли курси іноземних мов, курси кравецькі, швецькі, столярів. Діяла своя суспільна опіка, таборова поліція, своя адміністрація, суд.

У тодішніх таборах жили всі міністри Закарпатської України, як рядові громадяни. А що було робити? Тут, в Україні, на них чекав караючий сталінський вирок.

Дуже добре пам'ятаю професора Харківського університету Олександра Попова. Його палкі промови просто вражали глибоким інтелектом, колосальними знаннями, ерудицією та надзвичайним ораторським мистецтвом. Тут, в Україні, на нього чекало знищення, бо він у роки німецької окупації продовжував викладацьку працю. Пригадую, як на одні з роковин Тараса Шевченка Олександр Іванович виступав з лекцією про Великого Кобзаря. Його в залі слухало більше 2 тисяч людей, а хто не вміщався, то знадвору прикладали вухо до дерев'яної стінки того приміщення, щоб почути промову науковця. Згодом Олександр Попов став священиком. На його проповідях завжди було велелюдно. Взагалі, культурне життя серед таборян вирувало. З 1946 року виходив цікавий щодвомісячний

літературно-мистецький український журнал "Арка". Саме це видання гуртувало інтелігенцію, а довкола неї і всю українську громаду.

Серед нас було багато освічених людей: доцент Київського держуніверситету Микола Глобенко, професор Животко з Праги, академік-мовознавець Григорій Костюк, відомі письменники Яр Славутич, Іван Багряний...

До речі, Іван Багряний об'єднав навколо себе однодумців в Українську революційно-демократичну партію. Він спільно з Андрієм Липовим видавав газету "Українські вісті". Ця газета виходила тривалий час, адже Багряний помер в 60-их роках. 1958 року він приїжджав до Америки, мав там багато зустрічей. Сам він проживав у Мюнхені.

Коли він привозив "Українські вісті", в Америці виходили "Українські вісті" комуністичні, то при поширенні людям нагадували, що це – "вісті" Багряного.

- Розкажіть детальніше про нашого земляка академіка Григорія Костюка з Боришківця Кам'янець-Подільського району.

- Часто з ним зустрічався. А недавно навіть побував на цікавій лекції його сина, котрий нині працює в космічному агентстві США (НАСА). Костюк молодший – доктор наук, фізик астронавтики. Він розповів, над чим зараз працює НАСА, якими є перспективи організації польотів у космос, дослідження інших планет. Його виступ у Науковому товаристві імені Тараса Шевченка в Нью-Йорку тривав більше двох годин.

До речі, Григорій Костюк тісно співпрацював з Іваном Багряним. Під час однієї із конференцій Демократичного об'єднання колишніх репресованих українців советами (ДОБРУС) Івана Багряного навіть хотіли судити бандерівці, навіть юриста привели. Тоді їх так освистали, що вони ледь втекли із зали.

- Тобто Ви стверджуєте, що в еміграції серед українства побували різні ідеї та різні ідеологічні напрямки?

- Так, мені довелося тісно знатися з десятьма композиторами,

чотирма скульпторами, щонайменше десятима українськими художниками, знав більше сотні українських письменників, не кажу вже про акторів, співаків, балетників... Зараз працюю над тим, щоб упорядкувати спогади про кожного з них. Це - цвіт нації, хоч жили і творили за кордоном. Кожний із них притримувався своїх ідей, але всі вони надзвичайно любили Україну, і люблять ті, хто ще досі живий.

- А Ви яких поглядів притримуєтесь?

Соціалістичних. Перекоаний, що ідеї соціальної справедливості таки торжествуватимуть у світі.

Мені довелось написати книжечку про останні роки життя Івана Франка. Працюючи над нею, переосмислив багато ідей та... ілюзій.

Про останні дні Івана Яковича мені в деталях розповів його племінник Василь, син брата Захарія. Василько, будучи підлітком, доглядав за Іваном Франком. Але він змушений був податись в еміграцію, бо його б судили за участь у Січових Стрільцях. У нього на могилі навіть викарбовано хрест і меч - символи Січових Стрільців. Я проживав неподалік Василя й часто з ним стрічався, багато наслухався про непросте життя Івана Франка, про що й виклав у книзі спогадів.

- То ідеї соціальної справедливості Ви почерпнули від Франкової спадщини?

- Не тільки. Мені довелось бути в добрих приятельських стосунках з Омеляном Рев'юком, членом Соціалістичної партії США, котрий свого часу видавав газету "Свобода" у власному помешкані. У роки війни до нього прийшли співробітники Федерального бюро розслідувань (ФБР) і вже мали опечатати приміщення та припинити випуск газети "Свобода", і тільки приналежність Омеляна Рев'юка до соцпартії врятувала цю газету. Про цю деталь в житті української еміграції мало хто знає. А в Україні я, напевне, вперше цей факт обнародую.

Нагадаю, що Іван Франко був великим прихильником і пропагандистом соціалістичних ідей. Пригадую, що на 100-річчя з дня його

народження українська громада винайняла найбільшу на ту пору концертну залу Нью-Йорка, так звану Карнегі-залу, сплативши велику на той час суму - 3 тисячі американських доларів за три години оренди. То було дуже пишне вшанування: наукова конференція і великий концерт. Доповідь про життя поета і мислителя читав доктор наук Михайло Стахів... До речі, я був у гарних приятельських стосунках зі скульптором Сергієм Литвиненком, автором надмогильного пам'ятника Каменяреві, що на Личаківському цвинтарі. Сергій Литвиненко (по матері Дивнич) впродовж 25 років утримував літературно-мистецький клуб у Нью-Йорку, який об'єднав більше 400 українських мистців.

- Євгене Михайловичу, тривалий час, проживаючи в Америці. Ви не нажили великих статків і навіть зараз за свої пенсійні заощадження купляете на суспільне благо літературу, публікуєте спогади, будете пам'ятники, відновлюєте храми...

- Бо вважаю це своїм обов'язком перед землею, де народився, своїм обов'язком перед тими людьми, з якими знався.

Скажу більше, мені щораз доводиться винаймати адвоката, щоб забезпечити своє проживання в найманій квартирі в Нью-Йорку. На жаль, у мене багато із власного зібрання книг викрали.

Але я не шукаю собі слави, тільки вважаю своїм обов'язком уберегти все, що маю, у спогадах і реально для наступних поколінь.

- Снаги і здоров'я зичимо Вам у цій подвижній праці, адже Вам уже нівроку виповнилось 84 роки. Та й перельоти через океан в такому віці даються нелегко...

- Так, і до теперішньої української кухні на батьківщині стаю вибагливішим. Що ж тут вдієш, у рідному селі Хмелівці я не був з 1941 до 1991.

Кожного разу, ступаючи на рідну землю, не стримую хвилювання та сліз. Щораз відвідую друзів дитинства, котрі дожили цієї світлої години, зі

смутком буваю на могилах... Охоче приїжджаю в Кам'янець-Подільський, бо й тут маю багато приятелів.

- До нових зустрічей!

Розмову вів Микола Гординчук
(*Кам'янець-Подільський вісник*. –
2007. – 19 жовт. – С. 6)

Відвідини заокеанського українця

Євген Паранюк живе в США. Став українським емігрантом з часів Другої світової війни. Щедрий меценат подарував університетові понад дві тисячі томів англомовної літератури.

А нещодавно брав участь у науковій конференції у м. Празі (Чехія), присвяченій 130-річчю від дня народження Дмитра Антоновича (син відомого професора Володимира Антоновича), організатора української науки і освіти в еміграції.

З Праги Євген Михайлович завітав до університету. Його тепло прийняв ректор Олександр Завальнюк. Він вручив шановному гостеві відзнаку "За вагомий внесок у розвиток освіти і науки в Кам'янець-Подільському державному університеті" і сувенірну шаблю, яку, а також фотографії із згаданої конференції меценат залишив для музею університету. Гість отримав також "Календар знаменних і пам'ятних дат..." на 2008 рік, в якому про нього міститься довідка - до наступного 85-річчя.

Анатолій Гаврищук
(*Студентський меридіан*. – 2007. –
22 жовт. – С. 1)

Міжнародні читання присвятили меценату

У Кам'янці-Подільському вшанували відомого українського громадського діяча, народознавця, просвітянина, благодійника Євгена Паранюка, котрий мешкає у США, але надає постійну допомогу Україні. Лише в Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка за останній час патріот надіслав 1200 томів цінних книг, суттєво поповнив бібліотеку закладу словниками та енциклопедіями. Пан Євген – не мільйонер, живе на скромну пенсію у найманій квартирі і всі кошти витрачає на те, щоб українська молодь долучилася до світової інтелектуальної спадщини. Конференцію, приурочену до 85-ліття мецената, організував Центр дослідження історії Поділля.

Віра Шпильова

(Голос України. – 2008. – 19 верес. – С.11)

Міжнародні наукові читання «Євген Паранюк: людина, дослідник і меценат України та української діаспори»

12-13 вересня Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка приймав знаних науковців, громадських діячів, журналістів, які прибули привітати Євгена Паранюка - відомого дослідника і мецената, нині громадянина США, котрий до свого 85-ліття відвідав рідну Україну.

У міжнародних наукових читаннях брали участь, крім самого ювіляра, добрі друзі нашого університету - подружжя Мушинків. Микола Мушинка (доктор філологічних наук, професор, голова НТШ у Словаччині, м. Пряшів) виступив із доповіддю «Мої зустрічі з Євгеном Паранюком». Виступи учасників Л. Баженова, В. Прокопчука. В Шпильової, Б. Кушніра, А. Михайлика та усіх інших хочеться швидше назвати не доповідями, а зворушливими розповідями про долю патріота, людину великої душі і

поступу. Завдяки зусиллям Євгена Паранюка українські бібліотеки отримали кілька тисяч видань. Він спонсорує і видає власним коштом книги краєзнавчого характеру. І все це при скромному, майже аскетичному способі життя.

Приємним додатком до зустрічі стала презентація книги Євгена Паранюка «Неповторні зустрічі».

Залишається лише черговий раз привітати ювіляра. І сподіватись, що такі неповторні зустрічі відбудуться ще не раз.

Анастасія Донець

*(Студентський меридіан. – 2008. –
24 верес. – С. 1)*

БІБЛІОГРАФІЯ

Праці Паранюка Є.М.

1. Паранюк Є.М. Балада про Довбуша (до 250-річчя загибелі Олекси Довбуша) / Євген Паранюк // Євген Паранюк. Неповторні зустрічі / Закарпатське крайове культ.-освт. тов-во «Просвіта» ; уклад. П.Федака, М.Федака. – Ужгород : Байла Є.А., 2007. – С. 59-60.
2. Паранюк Є.М. Балада про Довбуша / Євген Паранюк // Мед із духовних сот (до 85-річчя Євгена Паранюка) / уклад. В. Бабій. – Івано-Франківськ : Супрун В.П., 2008. – С. 109-110.
3. Паранюк Є.М. Ведмідь на пасіці / Євген Паранюк // Паранюки – рід простий, але слашний / ред. і упоряд. В. Скуратівський. – Рівне : Волинські обереги, 2003. – С. 139-142.
4. Паранюк Є.М. Додатки до спогадів про зустрічі у Празі 1943 року / Євген Паранюк // Євген Паранюк. Неповторні зустрічі... – С. 133-135.
5. Паранюк Є.М. Моя подорож в Україну (Спомин-репортаж про 2000-й) / Євген Паранюк // Паранюки – рід простий, але слашний... – С. 28-38.

6. Паранюк Є.М. Моя подорож в Україну (Спомин-репортаж про 2000-й) / Євген Паранюк // Євген Паранюк. Неповторні зустрічі... – С. 74-79.
7. Паранюк Є.М. Музика у таборі ДіПі в Ашафенбурзі / Євген Паранюк // Збірник української гімназії в Ашафенбурзі. – К., 1993. – С. 79-80.
8. Паранюк Є.М. На отчій землі в 2002-му / Євген Паранюк // Євген Паранюк. Неповторні зустрічі... – С. 85-90.
9. Паранюк Є.М. Пам'яті народного героя України Олекси Довбуша / Євген Паранюк // Там само. – С. 56-58.
10. Паранюк Є.М. Паранюки – рід простий, але славний / Євген Паранюк, Наталія Боднарчук // Мед із духовних сот... – С. 45-70.
11. Паранюк Є.М. Реєстр визначних українських вчених, громадських, культурних і політичних діячів, яких я знав або з якими співпрацював / Євген Паранюк // Євген Паранюк. Неповторні зустрічі... – С. 149-168.
12. Паранюк Є.М. Росільна : короткий іст.-краєзн. нарис / Євген Паранюк // Євген Паранюк (спогади, статті). – Івано-Франківськ : Івано-Франківська обл. друк., 2002. – С. 27-36.
13. Паранюк Є.М. Спогади про друга великого серця / Євген Паранюк // Мед із духовних сот... – С. 96-108.
14. Паранюк Є.М. Спогади про мої відвідини Музею визвольної боротьби України в Празі / Євген Паранюк // Євген Паранюк. Неповторні зустрічі... – С. 121-125.
15. Паранюк Є.М. Спогади про рідне село / Євген Паранюк // Там само. – С. 21-33.
16. Паранюк Є.М. Спогади про село / Євген Паранюк // Євген Паранюк (спогади, статті)... – С. 11-26.
17. Паранюк Є.М. Спомини крізь призму років / Євген Паранюк // Євген Паранюк. Неповторні зустрічі... – С. 80-84.
18. Паранюк Є.М. Традиційний святвечір у родині Паранюків / Євген Паранюк // Там само. – С. 18-19.

- 19.Паранюк Є.М. Останні роки життя Івана Франка / Євген Паранюк. – Івано-Франківськ : Нова зоря, 1998. – 15 с. : іл.
- 20.Паранюк Є.М. Останні роки життя Івана Франка / Євген Паранюк // Євген Паранюк (спогади, статті)... – С. 37-50.
- 21.Паранюк Є.М. Український Голівуд і Олександр Кошиць / Євген Паранюк. – Івано-Франківськ : [обл. друк.], 2002. – 35 с. : іл.

Про Паранюка Є.М.

1. Євген Паранюк (спогади, статті). – Івано-Франківськ : Івано-Франківська обл. друк., 2002. – 107 с. : іл.
2. Євген Паранюк. Неповторні зустрічі / Закарпатське крайове культ.-освт. тов-во «Просвіта» ; уклад. П.Федака М.Федака. – Ужгород : Байла Є.А., 2007. – 183 с. : іл.
3. Мед із духовних сот (до 85-річчя Євгена Паранюка) / уклад. В. Бабій. – Івано-Франківськ : Супрун В.П., 2008. – 136 с. : іл.
4. Паранюки – рід простий, але славний / ред. і. упоряд. В. Скуратівський. – Рівне : Волинські обереги, 2003. – 160 с.
5. Арсенич П. Мої зустрічі з Євгеном Паранюком / Петро Арсенич // Євген Паранюк (спогади, статті)... – С. 67-70.
6. Арсенич П. Мої зустрічі з Євгеном Паранюком / Петро Арсенич // Євген Паранюк. Неповторні зустрічі... – С. 49-51.
7. Бабій В. Євген Паранюк: портрет особистості / Василь Бабій // Євген Паранюк (спогади, статті)... – С. 3-10.
8. Бабій В. Євген Паранюк: портрет особистості / Василь Бабій // Євген Паранюк. Неповторні зустрічі... – С. 140-148.
9. Бабій В. Євген Паранюк: портрет особистості / Василь Бабій // Мед із духовних сот... – С. 20-27.
- 10.Бабій В. Медобор духовності. Євгену Паранюку – 85! / Василь Бабій // Там само. – С. 5.

11. Будзей О. Красзнавець і пасічник із Нью-Йорка / Олег Будзей // Подолянин. – 2002. – 4 жовт. – С. 5.
12. Василечко Л. Меценат України / Любов Василечко // Мед із духовних сот... – С. 82-84.
13. Возняк М. Євген Паранюк – українець з Нью-Йорку / Марія Возняк // Євген Паранюк (спогади, статті)... – С. 51-58.
14. Возняк М. Євген Паранюк живе Україною (Записано із спогадів Євгена Паранюка) / Марія Возняк // Паранюки – рід простий, але славний... – С. 14-19.
15. Возняк М. Євген Паранюк живе Україною (Записано із спогадів Євгена Паранюка) / Марія Возняк // Євген Паранюк. Неповторні зустрічі... – С. 10-17.
16. Возняк М. Євген Паранюк живе Україною (Записано із спогадів Євгена Паранюка) / Марія Возняк // Мед із духовних сот... – С. 6-13.
17. Возняк М. Євген Паранюк знову в Україні / Марія Возняк // Євген Паранюк. Неповторні зустрічі... – С. 61-62.
18. Гаврищук А. Відвідини заокеанського українця / Анатолій Гаврищук // Студентський меридіан. – 2007. – 22 жовт. – С. 1.
19. Гординчук М. Добром зігрите серце / Микола Гординчук, Борис Кушнір // Кам'янець-Подільський вісник. – 2003. – 27 черв. – С. 6.
20. Грабовецький В. Ентузіаст культури / Володимир Грабовецький // Євген Паранюк (спогади, статті)... – С. 62-63.
21. Грабовецький В. Ентузіаст культури / Володимир Грабовецький // Євген Паранюк. Неповторні зустрічі... – С. 20.
22. Грицюк Г. Осяяний світлом «Просвіти» / Галина Грицюк // Євген Паранюк (спогади, статті)... – С. 70-75.
23. Грицюк Г. Осяяний світлом «Просвіти» / Галина Грицюк // Євген Паранюк. Неповторні зустрічі... – С. 39-48.
24. Грицюк Г. Осяяний світлом «Просвіти» / Галина Грицюк // Мед із духовних сот... – С. 14-19.

25. Донець А. Міжнародні наукові читання «Євген Паранюк: людина, дослідник і меценат України та української діаспори» / Анастасія Донець // Студентський меридіан. – 2008. – 24 верес. – С.1.
26. Завальнюк О.М. Вельмишановний Євгене Михайловичу! / О.М. Завальнюк // Студентський меридіан. – 2006. – 8 трав. – С.2.
27. Кушнір Б.М. 85 років від дня народження Євгена Михайловича Паранюка, історика, краєзнавця в діаспорі, відомого громадського діяча і мецената / Б.М. Кушнір // Календар знаменних і пам'ятних дат Кам'янець-Подільського державного університету на 2008 рік. – Кам'янець-Подільський: К-ПДУ, РВВ, 2007. – С. 32-33.
28. Кушнір Б.М. Євген Михайлович Паранюк / Б.М. Кушнір // Кам'янець-Подільський університет в особах. – Кам'янець-Подільський, 2005. – Т.2. – С. 691-708.
29. Кушнір Б.М. Колисала доля радість і смуток / Борис Кушнір // Край Кам'янецький. – 2002. – 15 жовт. – С. 15.
30. Кушнір Б.М. Колисала доля радість і смуток / Борис Кушнір // Мед із духовних сот... – С. 71-73.
31. Лейб'юк Т. Шле меценат пакунки особливі – вічноцінні / Тамара Лейб'юк // Євген Паранюк (спогади, статті)... – С. 75-77.
32. Литвиненко О.В. Щедрий дар Євгена Паранюка / О.В. Литвиненко // Студентський меридіан. – 2006. – 16 листоп. – С.7.
33. Мірчук С. Безцінний дарунок бібліотеці / Стах Мірчук // Західний кур'єр. – 2000. – 29 верес.
34. Мушинка М. В Україні про Кошиця і Щуровську / Микола Мушинка // Євген Паранюк. Неповторні зустрічі... – С. 126-129.
35. Мушинка М. Святиня української еміграції. До 80-ліття заснування Музею визвольної боротьби України в Празі (1925-1948) / Микола Мушинка // Там само. – С. 118-120.
36. Паранюк В. Не забуває рідної землі / Володимир Паранюк // Мед із духовних сот... – С. 94-95.

- 37.Паранюк Є. Євген Паранюк: «Це – мій обов'язок перед Україною» : [інтерв'ю з Євгеном Паранюком / записав Микола Гординчук] // Кам'янець-Подільський вісник. – 2007. – 19 жовт.
- 38.Перович Л. Український діоген із Хмелівки / Левко Перович // Мед із духовних сот... – С. 92-93.
- 39.Петришин В. Стежками минулого і сучасності / Василь Петришин // Там само. – С. 28-44.
- 40.Петришин В. Стежки через стерні / Василь Петришин // Євген Паранюк. Неповторні зустрічі... – С. 102-117.
- 41.Погребенник В. Неаматорське українознавство Євгена Паранюка / Володимир Погребенник // Там само. – С. 93-99.
- 42.Погребенник В. Неаматорське українознавство Євгена Паранюка / Володимир Погребенник // Мед із духовних сот... – С. 85-91.
- 43.Пушик Т. Книга – найкращий подарунок / Тарас Пушик // Експрес. – 2000. – 21-28 верес.
- 44.Резнічук Л.В. Євгену Паранюку – 85! / Л.В. Резнічук // Освіта, наука і культура на Поділлі: зб. наук. праць. - Кам'янець-Подільський, 2008. – Т.12. – С.486-487.
- 45.Савченко І. Де б не був – додому серце лине / Ірина Савченко // Мед із духовних сот... – С.78-81.
- 46.Скрипник І. Гордість нашого краю / Іван Скрипник // Євген Паранюк (спогади, статті)... – С. 63-67.
- 47.Скрипник І. Гордість нашого краю / Іван Скрипник // Євген Паранюк. Неповторні зустрічі... – С.52-55.
- 48.Скрипник І. Скарбівничі пам'яті / Іван Скрипник // Там само. – С. 34.
49. Скрипник І. Скарбівничі пам'яті / Іван Скрипник // Паранюки – рід простий, але славний... – С. 7-13.
- 50.Скуратівський В. Глибинний погук рідної землі (Кілька штрихів про зустрічі з Євгеном Паранюком) / Василь Скуратівський // Євген Паранюк. Неповторні зустрічі... – С. 5-9.

51. Скуратівський В. Глибинний погук рідної землі (Кілька штрихів про зустрічі з Євгеном Паранюком) / Василь Скуратівський // Паранюки – рід простий, але славний... – С. 3-6.
52. Скуратівський В. Там земля мила, де мати родила (Кілька штрихів про зустрічі з Є. Паранюком) / Василь Скуратівський // Євген Паранюк (спогади, статті)... – С. 58-61.
53. Федака М. Життєпис Євгена Паранюка / Михайло Федака // Паранюки – рід простий, але славний... – С. 24-28.
54. Федака М. Зустріч через 57 років. Штрихи до життєпису Євгена Паранюка / Михайло Федака // Євген Паранюк (спогади, статті)... – С. 78-82.
55. Федака М. Зустріч через 57 років. Штрихи до життєпису Євгена Паранюка / Михайло Федака // Євген Паранюк. Неповторні зустрічі... – С. 69-73.
56. Федака М. Плідність взаємоспілкування (Зустрічі в Народному Домі «Просвіти» в Ужгороді у 2006-му) / Михайло Федака // Там само. – С. 130-132.
57. Федака П. Добродій Євген – *persona grata* в товаристві просвітян / Павло Федька // Там само. – С. 100-101.
58. Федака П. Ужгородські штрихи силуету Євгена Паранюка / Павло Федака // Паранюки – рід простий, але славний... – С. 20-24.
59. Федака П. Ужгородські штрихи силуету Євгена Паранюка / Павло Федака // Євген Паранюк. Неповторні зустрічі... – С. 63-68.
60. Шпильова В. Міжнародні читання присвятили меценату / Віра Шпильова // Голос України. – 2008. – 19 верес. – С. 11.
61. Шпильова В. Мій Емігрант. Хто гуманітарку, а він – книги / Віра Шпильова // Євген Паранюк. Неповторні зустрічі... – С. 136-139.
62. Шпильова В. Мій Емігрант. Хто гуманітарку, а він – книги / Віра Шпильова // Мед із духовних сот... – С. 74-77.

Наші автори

- Баженов Л.В. – доктор історичних наук, професор, завідувач Центру дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України, академік УАІН, лауреат премії ім.Д.Яворницького
- Гординчук М. – заступник редактора газети "Кам'янець-Подільський вісник"
- Завальнюк О.М. – ректор Кам'янець-Подільського національного університету ім. І. Огієнка, академік АН ВШУ, професор, заслужений працівник народної освіти України
- Зваричук Е.О. – викладач Кам'янець-Подільського харчового коледжу, кандидат історичних наук
- Кантлін С.О. – завідувач відділом інформаційних технологій та комп'ютерного забезпечення наукової бібліотеки Кам'янець-Подільського національного університету ім. І. Огієнка, бібліотекар 1 категорії
- Кушнір Б.М. – історик, етнограф, ветеран краєзнавчого руху, публіцист
- Лапчук Л. – племінниця Євгена Паранюка, бібліотекар (Івано-Франківськ)
- Михайлик А.О. – доцент Подільського державного аграрно-технічного університету, кандидат історичних наук
- Мушинка М. – закордонний академік НАН України, доктор філологічних наук, професор, голова НТШ у Словаччині (м. Пряшів, Словаччина)

- Паранюк Є.М. – публіцист, краєзнавець, громадський діяч, меценат (США)
- Погребенник В.Ф. – завідувач кафедри української літератури Київського національного педагогічного університету ім. М. Драгоманова, доктор філологічних наук, професор
- Прокопчук В.С. – директор наукової бібліотеки Кам'янець-Подільського національного університету ім. І. Огієнка, доктор історичних наук, професор, член-кореспондент УАІН, заслужений працівник народної освіти України
- Резнічук Л.В. – провідний бібліотекар, зав. відділом обслуговування наукової бібліотеки Кам'янець-Подільського національного університету ім. І. Огієнка
- Савчук В.О. – проректор Кам'янець-Подільського національного університету ім. І. Огієнка, кандидат історичних наук, старший науковий співробітник, член-кореспондент УАІН, Заслужений працівник культури України, лауреат премії ім. Д. Яворницького
- Хоптяр Ю.А. – професор кафедри історії народів Росії і спеціальних історичних дисциплін Кам'янець-Подільського національного університету ім. І. Огієнка, кандидат історичних наук
- Шпильова В.Ф. – журналіст, кореспондент "Голосу України"